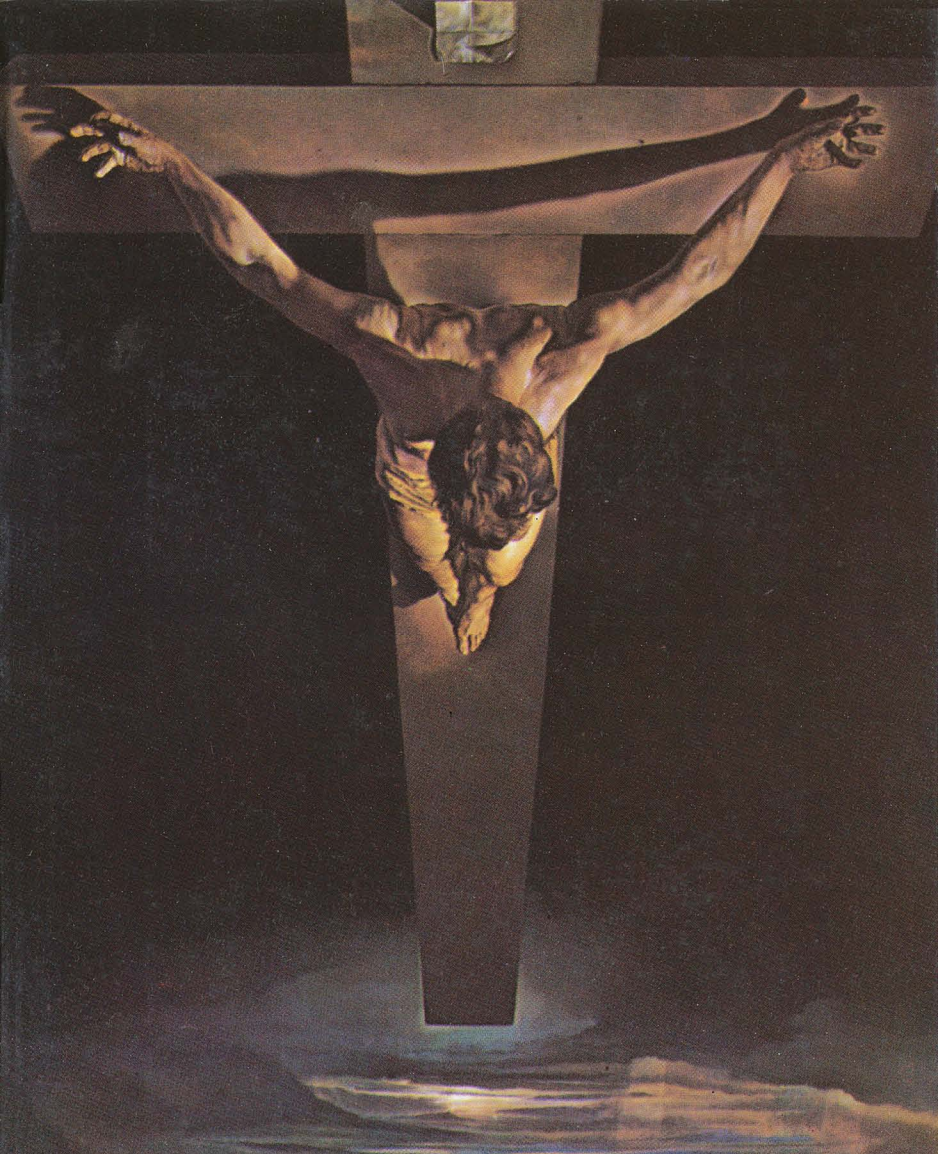

PAUL POUPARD

A katolikus hit

PAUL POUPARD
A KATOLIKUS HIT

PAUL POUPARD

A katolikus hit

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST, 1987

AZ EREDETI MŰ CÍME:
LA FOI CATHOLIQUE
© PRESSES UNIVERSITAIRES DE FRANCE, 1982
108, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, 75006 PARIS

FORDÍTOTTA:
TÖRÖK JÓZSEF

LEKTORÁLTA:
LUKÁCS LÁSZLÓ

*Minden jog fenntartva
beleértve a bárminemű eljárással
való sokszorosítás jogát is*

A CÍMLAPON SALVADOR DALI MŰVE

ELŐSZÓ

Kedves magyar olvasók!

Szentatyánk, II. János Pál pápa 1980. októberében áldotta meg a római Szent Péter bazilika kriptájában a Magyarok Nagyasszonya kápolnát. A magyar szentek 24 domborművével ékeskedő kápolna a kereszténység szívében szimbóluma annak a hűségnek, amellyel a magyar nép az Apostoli Szentszék iránt viseltetik. A sziklaszilárd hitű Szent István király óta a magyar nép viharos történelme folyamán ismert és ismeretlen szentek egész sorozata tanúsított rendíthetetlen ragaszkodást a katolikus hithez. Ez az évszázadok során lelki bástya és a magyar nemzet azonosságának köteléke volt.

Most abban az örömben van részem, hogy más nemzetiségű olvasók után ezt a katolikus hitet a magyar olvasóknak is bemutatathatom. E könyvecskében, amit kezükben tartanak, hívők és nemhívők számára egyaránt megközelíthető, egyszerű és közvetlen nyelven az Egyház hitéről akartam szólni, arról a hitről, amelyet az apostolok adtak át és az Egyház tanítóhivatalának vezetésével az élő hagyomány tartott fenn napjainkig.

Ennek a hitnek nem kell félnie a modern tudományoktól, sem azok fölfedezéseitől. A Szentlélek belső

kegyelme biztosítja, hogy az ész követelményeivel tökéletes összhangban van. A hit ugyanakkor nyitott a modern kultúra képviselőivel és a nemhívókkal folytatott dialógusra is. A mi hitünk dinamikus hit, mert a keresztény ember arra törekszik, hogy a Megváltóba, Krisztusba vetett reménységét megossza mindazokkal, akik a keresztény meggyőződést még nem vallják magukénak. Ez a hit figyelmes minden értékre, ami az emberek, a közösségek és a nemzetek életét segíti. Ilyenek: a család, a szeretet, a felebarát iránti odaadás, a becsületes munka, a szépség iránti érzék, a tudományok előbbrevitele, a társadalmi kapcsolatok emberibbé tételére irányuló törekvések, s a rokonszenv, amely lehetővé teszi, hogy az embereket elválasztó határokon át is fölfedezzük a testvéri arcokat.

Julien Green, aki francia nyelven írt, ezt jegyezte föl híres Naplójában: „Minden katolikus, aki őszintén és világosan kimondja azt, amit hisz, olyan tevékenységet fejt ki, amelynek hatását vagy horderejét nem is gyanítja.” (Ce qui reste de jour, p. 208.)

Ebben a könyvemben ezt próbáltam megtenni. Isten kegyelmének segítségével bárcsak széles visszhangra találna a magyar olvasók körében.

Hálásan köszönöm barátomnak, dr. Török József atyának a fordítás munkáját, és köszönetet mondok a Szent István Társulatnál mindazoknak, akik segítettek könyvem megjelenését.

Róma, 1987. március 3. Szent Kinga ünnepén.

PAUL CARD. POUPARD

MIT JELENT: HINNI?

A hit a személynek az a sajátos tette, amely őt elkötelezi, amellyel minden bizalmát, hitét egy másik személy tanúságába – tanúskodásába veti. Hiszek – ezt nem a meghatározhatatlan, személytelen és kissé kételkedő értelemben kell venni, pl. azt hiszem, esni fog; azt hiszem, jönni fog; vagyis valójában nem vagyok egészen biztos benne.

Hiszek neked – ez az előző ellenkezője, biztos állítás, fenntartás nélküli ragaszkodás az előlegezett bizalom alapján ahhoz, aki beszél, ahhoz, amit ő mond.

Amikor valaki az Egyházban elmondja a Credo-t, a Hitvallást, három, egymást kiegészítő állítást tesz: 1. Hiszem Istent. 2. Hiszek Istennek. 3. Hiszek Istenben.

Más szavakkal: minden bizalmam Istenben van, ragaszkodom ahhoz, amit ő nekem mond vagy tölem kér, fenntartás nélkül reá hagyatkozom.

1. A tanúságtétel

– De Isten láthatatlan. Hogyan higgyen benne az ember? A keresztény számára Ő, a szemeink számára láthatatlan láthatóvá lett a megtestesült Igében. Ez Karácsony misztériuma, a megtestesülés. Az apostolok állítják: szemünkkel láttuk, kezünkkel érin-

tettük, fülünkkel halottuk; Palesztina útjait vele jártuk, kenyerünket vele osztottuk meg. Röviden: tanúskodunk róla.

A keresztény tehát olyan ember, aki hisz nekik, aki hisz bennük. Ők ugyanis ezért a tanúságtételért meghaltak. „Hiszek azoknak a tanúknak, akik életüket is feláldozzák tanúságuk bizonyosságaként” – mondta Pascal.

A maga során minden keresztény helyet kap a tanúságtevések e megszakítatlan láncolatában a kezdő láncszem, az emberi testben eljött Krisztus óta, aki meghalt és feltámadt és kinyilvánította: „Én vagyok az Igazság.” Hallatlan állítás egy embertől, aki tudatában van annak, hogy Isten Fia, sőt ő maga Isten az Atyjával való felbonthatatlan egységben, ami a Szeretet Lelke révén valósul meg.

2. Megtanulni érintkezni Istennel

– Hinni tehát annyit tesz, mint ragaszkodni a Fiú alapvető tanúságtételéhez. Ő nekünk azt adja át, amit az Atya bízott reá. Tőle megtanuljuk, hogyan közeledjünk – Istenhez. Mert a hitben mindig Istenről van szó, az ő misztériumáról, az ő belső életének túlradó gazdagságáról, valamint az emberek iránti végtelen szeretetéről.

A Credo-ban minden Isten misztériumára megy vissza. Ez nem azt jelenti, hogy minden más haszonlatlan vagy elhanyagolható, hanem egyszerűen minden ennek van alárendelve. Amint azt a II. Vatikáni Zsinat mondja, hitünk központjához három egymást kiegészítő módon csatlakozunk. Ezek a hit hagyománya, a hitben való közösség és a hit szentségei.

3. A hit hagyománya

A hit hagyományánál arról a hitről van szó, amely nemzedékről nemzedékre Krisztus első tanítványaitól, anyjától, Szűz Máriától és az Apostoloktól kezdve átadódik. Gondoljunk a váltófutásra, vagy még inkább az olimpiai játékokra, ahol a futár átadja az égő fáklyát, s ennek fénye jár kézzől kézre. A hit szájtól fülig, szívtől szívig terjed.

A hitet emberek adját át az élő közösségek keretén belül, s ezeknek az együttese alkotja azt, amit mi Egyháznak nevezünk. Minden keresztény ugyanazt a hitet osztja meg, Szent Pál szerint: egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség. Széthúzásokkal teli korunkban hogyan ne idéznénk fel nosztalgiával a születő Egyház korát, amikor mind egyek voltak, egy szív, egy lélek, mindannyian hitközösségben az apostolokkal s általuk a feltámadt, örökkön élő Krisztussal. A hit átadása: közösség a hitben. A Credo mint eszközt ezt tartja fenn, a felelős pásztorokkal: a püspökökkel egységben. Ők Róma püspöke, Péter utóda köré gyülekeznek, aki az első közöttük. Péter magától Krisztustól kapta a küldetést, hogy testvéreit megerősítse a hitben: a hit megosztott örökség.

4. A hit ünneplése

A hitben való közösség kiteljesedését a hit misztériumának ünneplésében találja meg, és ez minde előtt az Eucharisztia szentsége. „Íme hitünk szent titka” – éneklük önkéntelenül is a keresztények az eucharisztikus ünneplés középpontján, amikor a

pap szolgálata által felajánlott kenyér és bor valóságosan Krisztus testévé és vérévé lesz.

Így egészen természetes, hogy a hit egységében élők a „hívő” nevet kapják: hűségesek az apostoloktól kapott hit-hagyományhoz, hűségesek a közös hithez avagy a hitben való közösséghez Krisztus Egyházában, és hűségesek a hit szentségeinek ünnepléséhez, mert ez táplálja és erősíti őket.

Amikor a keresztény embert hívőnek nevezik, akkor ezzel elismerik elkötelezettségét. Ez nem esetleges, pillanatnyi döntés. A keresztény nem hiszékeny, aki akárkitől akármikor akármit elfogad. Ő teljes egészében annak kötelezi el magát, amiben hisz; Annak nyomában, Akiben hisz.

5. A hit szabad

Bár a keresztény embert már sok-sok nemzedék megelőzi, az elkötelezettséget mégis teljesen szabadon vállalja. A hit a szabadság szinonim szava. És nagyon is világos, ha az evangéliumokat olvassuk: „Gyertek, kövessetek” – mondja Jézus. „És ők (ti. az apostolok) rögtön otthagyták hálójukat és követték őt” (Mk 1, 17–18). Vagy ellenkezőleg, amikor a gazdag ifjúról van szó, az „szomorúan eltávozott, mert nagy vagyona volt” (Mk 10,22).

A II. Vatikáni Zsinat egyik dokumentumát, a *Dignitatis humanae*-t teljes egészében a vallásszabadságnak szentelte. 1965. dec. 7-én tették közzé. Központi gondolata: senkit nem lehet kényszeríteni, hogy higgyen, viszont senkit nem lehet megakadályozni abban sem, hogy hívővé váljon. Mindez az emberi személyiség alapvető méltóságából, az ember

és az egész emberi közösség elidegeníthetetlen és alapvető jogából származik.

Hinni végeredményben annyit jelent, mint szeretni. A szeretet pedig mélységesen benne gyökerezik a személyiségben, és természete szerint kizár minden vele ellenkezőt. Hinni annyit tesz, mint valakinek a szavához ragaszkodni, egészen addig a pontig, hogy az ember teljes életét ehhez alakítja. Erre senki nem kényszeríthet. Rám tartozik, hogy lemérjem az érvek és ellenérvek súlyát, hogy önmagamát mint teljesen szabad és felelősségteljes embert határozzam meg.

6. A hitnek elégséges oka van

Amint Szent Tamás és vele együtt az egész keresztény hagyomány kiegyensúlyozottan tanítja, senki sem hinne, ha nem volna meggyőződve arról, hogy hinnie kell. Az embernek nemcsak alapos okai vannak a hitre, hanem azon túlmenően belső és mással ki nem elégíthető szüksége van rá. Ebből következően minden kereszténynek alaposan számot kell vetnie hitével s hite okaival, hogy képes legyen felelni azoknak, akik megkérdezik tőle: „miért hisz?” Sokan képtelenek erre, gyakran csak azért, mert nem találnak megfelelő szavakat. Ezen egyébként senki sem lepődhet meg, ha van tapasztalata a szeretetről: hogyan adná meg szeretetének indítékait?

Minden kereszténynek megvan a maga oka arra, hogy higgyen. Ezek bizonyára személyes okok, de mindenki ellenőrizheti: az Egyház tanításából, a keresztények tanúságtételéből, a keresztény hagyomány

folytonosságából, az evangéliumok tartalmából és végül Krisztusnak a Lélekben kiáradó kegyelméből.

„Boldog vagy” – mondja Jézus Simon Péternek, aki vall, megvallja Krisztusba vetett hitét –, „mert nem a test és vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem az én mennyei Atyám” (Mt 16,7).

Péternek éppúgy, mint minden kereszténynek, megvolt az oka arra, hogy higgyen. Követte Jézust, hallgatta tanítását, megosztotta életét, látta csodáit. Ezek a jelek megadatnak a szabad emberi értelem, a megismerés számára. De az ember szabad marad, és ez a hit zavarbaejtő misztériuma. Sok zsidó látta, amint Jézus Lázárt föltámasztotta a sírból, pedig a holttest már kezdett bomlani. Mégis közülük egyesek nemhogy hittek volna, hanem éppen ebből merítették újabb okot halálra adásához. Az ember szabadságának misztériuma jól mutatja, hogy a hit nem valami általánosan megosztott nyilvánvalóság, hanem szilárdan megalapozott bizonyosság. Más szavakkal: a hit értelmes cselekvés, de nem lehet kizárólag csak az észre visszavezetni.

7. Hit Krisztusban

„Aki hisz, üdvözülni” (vö. Mt 24,13) – mondja Jézus apostolainak. Hogyan hihetne valaki, ha nincs meggyőződve arról, hogy szüksége van a megváltásra? A hit realizmusa hozza magával az üdvösség realizmusát. Különben szép szavakkal játszadoznánk. Márpedig Krisztus tanítása világos, határozott. Az apostolok és Szent Pál azt a maga csiszolatlan, nyers teljességében adják át, anélkül, hogy megpróbálnák a napi ízlés szerint értelmezni, vagy teljesen emberi

nézetekre visszavezetni a könnyebb elfogadhatóság érdekében. Krisztus tanítása szerint az ember valóban kapcsolatba lép Istennel, a bűnös és halandó ember Istennel, Teremtőjével, aki maga a szeretet teljessége.

Szent Péter nem habozik. Határozottan állítja: „Nincs üdvösség senki másban. Mert nem adatott más név az ég alatt az embereknek, amelyben üdvözülhetnének” (ApCsel 4,12). A Zsidókhoz írt levél szerzője ezt kiegészíti: „Aki ugyanis Istenhez járul, hinnie kell, hogy Ő van és megjutalmazza azt, aki Őt keresi” (Zsid 11,6). Ez a hit középpontja. Nincs más út azon kívül, aki azt mondta: „Én vagyok az út, az igazság és az élet” (Jn 14,9). „Aki engem lát, látja az Atyát” (Jn 14,9). Ő önmagában bírja az életet.

Krisztus tanítványa számára (akit kereszténynek hívnak) a hit lényegében: hit Krisztusban, az Ő üzenetében. Vagyis abban, hogy Krisztust az Atya küldte, akitől született; és hogy Ő maga küldi el nekünk Szentlelkét, szenvedése, halála, föltámadása, valamint a szentségek által. A szentségek ugyanis ezeket az eseményeket a jelenbe hozzák.

8. Hitvallás

Ilyen a hit keresztény megvallása, amelyet hitben elődeink hitvallásnak neveztek, s amelyet szívesen nevezünk tanúságtevésnek. A tanú a görög-latin mártír szónak felel meg. Ez a tanú a végsőig kitart meggyőződése mellett, s még földi életét is képes föláldozni érte; hite annyira biztos, hogy ezáltal eljut az örök életre, Krisztushoz.

A hit ebben az értelemben azért van, hogy tanúságot tegyenek mellette. A pszichoszociológusok ezt jól tudják. A szeretetnek, a titkok titkának szüksége van arra, hogy felismerjék. A tűz elalszik, ha nem terjed tovább, s közben magát is fölemésztí.

Az utolsó évtizedeknek szintén ez a tapasztalata, s erre bennünket a jelen kegyetlenül figyelmeztet. Az a hit, amely többé nem meri önmagát kimondani, és szótlanságba menekül, végül „az oxigénhiánytól eszméletét veszti” és a feledésbe vész. A keresztény ember ezért szereti megvallani hitét a közösségi életével. Nem az a célja, hogy névtelenségbe olvadjon, hanem önmagának erőt gyűjt a megosztott hitből. Milyen szép a Credo, amikor keresztények tízezrei; Afrika, Ázsia, Amerika, Európa tömegei a pápa köré gyűlve éneklik szerte a világon, annak lelkipásztori utazásai során. De kezdve a pápán, mindig az egyén az, aki megvallja hitét, azt a hitet, amelyet a téren és időn át kiterjedt egész Egyházzal megoszt. Ez az atyák hite és ugyanakkor a testvéreké is.

9. A hit átadása

Küzdelmes idők teszik emlékezetessé a hit megvallását; nem is beszélve a tanúságtételről, vagy martýriumról, ami annak – mint mondtunk – a meghatározó és legmagasabb rangú kifejezése. „A hitvallás visszaadása” a hitjelöltek által a keresztség pillanatában történik, a Credo megvallása pedig az Eucharisztia vasárnapi ünneplésének szívében.

Ez a hitvallás egyben a hit átadása, amely a hívő családokban és a keresztény iskolákban történik.

Családapák, családanyák, nevelők miért ne osztanák meg egészen természetesen azt, ami életüket megalapozza, ami szerintük az élet legmélyebb értelme. A fiatal ezt a misztériumot Isten kegyelmével elfogadja vagy közömbös marad iránta, esetleg elveti: ebben rejlik szabadságunk misztériuma, ami – már említettük – egyszerre gyöngeségünk és nagyságunk, amint Pascal oly csodálatosan megfogalmazta, amikor azt hangsúlyozta, hogy „az ember végtelenül felülmúlja az embert” (Pensées, ed. Brunschvieg, no 434).

A köznapi beszédben hallunk keresztényekről, akiknek „van” hitük és olyanokról, akik azt „elvesztették”. Az előzőkben elmondottak már világossá tették, hogy nem valamiféle „tárgyról” van szó, amelyet az ember megszerez, vagy szórakozottan elveszít. A lét nem birtoklás – mondta Gabriel Marcel –, végeredményben csak azt lehet birtokolni, ami a létezésre rendeltetett. A hit a létrendben és nem a birtoklás rendjében található éppúgy, mint a szeretet. Szeretni valakit nem azt jelenti, hogy a szeretett lény birtoklásához még hozzátevődik valami, hanem azt jelenti, hogy aki szeret, lemond önmagáról és egész valóját annak adja át, akit szeret. Így van ez a hittel is. Pascal azt mondaná: a hit nem a birtoklás, nem a hatalom, hanem a kikerülhetetlen kötelesség rendjéből való: hit nélkül nem érdemes élni, az élet hit nélkül nem ér annyit, hogy megéljék.

10. Az egész élet átalakul

Az egész élet mélységesen átalakul, pedig látszatra semmi sem változott. Éppúgy, amint a Nap nélkül

a tárgyak sem lennének olyanok, amilyenek, mert a napfény azokat átalakítja. Az élet, sőt maga a létezés struktúrája is mélységeiben alakul át, mert az életet megerősíti a hit abban, Aki átkelt a halálon és örökké mindig él, Aki az élet forrása.

Béke és boldogság forrásozik a keresztt magasából elhangzott hallatlan bizonyosság miatt: „Még ma velem leszel a paradicsomban” (Lk 23,43). Egy látó, egy megtért gonosztevő az, aki ezt az ígéretet kapja. Akkor ki ne reménykedne? Már itt a földön részesülünk a paradicsomból, az előbb említett megbocsátás által. Ez elveszi a bűnök terheit és visszaadja az elvesztett gyermeki ártatlanságot.

A zsidók Őt magát meghallgatták, de hitetlenül álltak a tény előtt, hogy megbocsáthatja a bűnöket: „Ki más bocsáthatja meg a bűnöket, mint az Isten?” – Jézus azonban szavukon fogja a farizeusokat és megfelel nekik: „Mi könnyebb, ezt mondani: Bűneid bocsánatot nyertek? vagy: Kelj fel és járj?” Súlyos hallgatásukat megszakítva a beteghez fordult úgy, mint akinek hatalma van: „Felszólítalak, kelj fel, fogd ágyadat és menj haza.” A meglepő jelenet szemtanúja pedig ezt a néhány egyszerű szót fűzi hozzá, ami minden magyarázatnál többet mond: „Az ember pedig szemük láttára rögtön fölkelt, fogta ágyát, amelyen feküdt, és az Istent dicsőítve hazament” (Lk 5,21–25).

Hogyne változtatná meg az egész életet az irgalmasságnak ez a megrendítő fölfedezése: „Mondom neked, bűneid megbocsáttak. Menj békével. Hitel megmentett téged.” Az egész élet megváltozott, az ember az, aki lényé legmélyének éltető forrásaiból

újjászületett. Nincs többje ezután sem, de ő maga lett több. Mit mondjunk? Az ember a hitben a teljességgel lépett kapcsolatba, biztosítékot kapott, hogy ezentúl a halálon túl is élni fog, fölleli mindazokat, akiket szeret, olyan szeretettel, amelynek többé semmi nem áll ellent és amelynek többé nem lesz vége.

11. *Mária példája*

De nemcsak álom mindez? Lehetséges volna? „Hogyan válik ez valóra, amikor férfit nem ismerlek?” – vallotta meg Mária boldog ártatlanságában és komolyan vett szüzességi fogadalmában. Az angyal felelt neki: „A Szentlélek száll rád s a Magasságbeli ereje borít be árnyékával. Ezért a születendő Szentet az Isten Fiának fogják hívni. Lásd, rokonod, Erzsébet is fogant öregségében, s már a hatodik hónapban van, noha meddőnek mondták, mert Istennél semmi sem lehetetlen.” Mária így válaszolt: „Az Úr szolgálója vagyok, teljesedjenek hát be rajtam szavaid” (Lk 1,34–38).

Miért ne osztoznánk Lukács derűs reményében? Hiszen ő bizalmasa volt az idős Máriának! Az anya, aki szüzi szívében átelmélkedte a történeteket, és az evangélista útján továbbadta azokat, egyszerűen közölte elálmélkodását, ami Isten csodái előtt átgörgette. Mária hitt az első pillanattól kezdve és hite nem fogyatkozott meg egy percre sem a bölcső szegénységétől egészen a Kálvária kimerültségéig. Hitt attól a pillanattól kezdve, amikor az Ige szüzi méhében testet öltött és a remény táplálta, a hit pedig növelte benne a Szeretetet.

A megpróbáltatás azonban az ő életéből sem hiány-

zott. A szép-szeretet meg a bizó-reménység Anyja egyben a hétfájdalmú Anya, akinek szívét tör járta át. Hite érzelmeinél is erősebb. Már Ábrahám hite is ilyen volt, mert ő lemondott az ígért fiáról, jól-lehet nemigen értette, miként támadhat hívők egész hada ebből a csillagtalan éjszakából. De minden kegyelem azok számára, akik szeretik Istent és benne teljesen megbíznak, akik készek minden emberi jótállásról lemondani, és teljesen átadják magukat a tiszta szeretetnek.

12. „Ne féljete!”

Természetesen a hit mellett is maradnak kérdőjelek. Ki nem ingott volna meg közülünk, mint Péter, a Tibériás tó háborgó víztükrén, mielőtt még szegény reszkető kezét az Úr kezébe helyezhette volna: „Miért félsz, kicsinyhitű?” (Mt 14,31). A szél pedig lecsendesült, a tenger megnyugodott. „Ne féljete. Nyissátok tágasra a kapukat Krisztusnak” – ismétli nekünk két évezred távolságban II. János Pál, ez a krakkói, aki arra kapott meghívást, hogy a Galileai utóda legyen. Egyik is, másik is rómaivá lett, anélkül, hogy akarta volna, mint annyian közülünk, akik elmondhatnák a költővel:

„És mi Péter hálójába kerültünk,
mert azt Jézus feszítette ki előttünk.”

A hit ugyanis nem terjed varázsütésre. Senki sem kapja meg, mint valami fertőzést. Nem úgy terjed, mint a ragály. A hit – hadd ismételjük – szabad cselekedet, szándékos ragaszkodás Krisztushoz. A hit a tanúságtétel bizó meghallgatásából támad: ez az egyszerű emberekre bízott feladat misztériuma. Raj-

tuk keresztül Isten Igéjének mindenhatósága cselekszik. Mert, amint Szent Pál nagyon helyesen megjegyzi: „Hogyan higgyenek abban, akiről nem hallottak? S hogyan halljanak róla, ha nincs, aki hirdesse? S hogyan hirdesse az, akit nem küldtek?” És az apostol megindultan hozzáteszi: „Milyen kedves a jövetele annak, aki jó hírt hoz” (Róm 19,14–15).

13. Az örömhír

Az evangélium szó annyit jelent, mint örömhír. Ez még csak nem is magyarázat, hanem tautológia. Ússék föl az etimológiai szótárt és meglátják, hogy ez a főnév két görög szóból tevődik össze: eu-aggelion, örömhír, jó hír. A Larousse-lexikon még hozzátesz egy a keresztény századokból jövő kifejezést: „parole d'évangile”. Ez egészen biztos. Azt kívánom, hogy önök is osztozzanak „Larousse” meggyőződésében. Mindenesetre ez az enyém is, és több száz millió emberé, akik térben és időben szétszóródva hittek az evangéliumban, hittek az örömhírben. És ettől kezdve egész létük és életük, minden útjuk módosult.

Micsoda kaland ez! A hit ugyanis nem tagolatlan kiáltás. Pontosan megfogalmazott tartalma van. Egyes állításai komoly kérdéseket vetnek föl az értelemnek, amely reflektál, az akaratnak, amely vizsgálódik és az érzékenységnek, amely elégedetlenkedik.

De ezer nehézség sem tesz ki egy kétséget – Newman tapasztalata szerint. És a keresztény még a kételkedésben is megismétli Péter felszabadító erejű

szavait. Akkor, amikor annyi tanítvány szétszéledt az Eucharisztia meghirdetésén botránkozva – és volt is min botránkozni: vérét inni, testét enni kell –, Jézus a tizenkét apostolhoz fordul, akik eddig követték és megkérdezi őket: „Ti is elhagytok engem?” – Erre fakad fel Péter csodálatos válasza, amely egyszerű hitéből táplálkozott és szívéből jött: „Uram, kihez menjünk? Az örök élet igéi nálad vannak” (Jn 6, 67–68).

Én sem értek többet, mint mások. De tudom, hogy te nem hazudhatsz, te ismered az igazságot, mi több, te vagy az Igazság. Tehát én továbbra is megbízom benned. Ez a hit. És amikor a szenvedés sötét éjszakáján Péter elárulja őt, Jézusnak egy szempillantása elegendő lesz, hogy az árulót visszavezesse a megteréshez, sőt a vértanúságig kísérje.

14. Az imádság misztériuma

Mekkora hatalma van a hitnek! De ez nem saját magától származik, hanem gyöngeségében mindent Isten erejéből merít. Ez az imádság misztériuma. A keresztyén nemcsak olyan ember, aki előtt járnak, hanem olyan is, akit kísérnek. Tudja, hogy szeretik. Tudja, hogy minden körülmények között, „akár eszik, akár iszik” (1Kor 10,31) – amint Szent Pál mondta –, Isten jelenlétében van. Csak Hozzá ragaszkodik, Vele keresi a kapcsolatot. „Én jelentést teszek Neki, Ő meg figyelmeztet engem” – mondta az ars-i plébánosnak a falu legöregebb embere. Hinni annyit tesz, mint szeretni. Az imádság misztériuma az, amely legyőzi az akadályokat, eloszlatja a ho-

mályt, megvilágosítja az utat, és irányt mutat. „Hittemmel elmozdíthatom a hegyeket, ha szeretet nincs bennem, mit sem érek” – mondta Szent Pál, a „szakértő” (1Kor 13,2).

A hit egész természetesen a szeretetben teljesül be, és az imádságban árad ki. Ez természetszerűen jár együtt. „A hit szeretteti meg velünk Istent” – mondta Keresztes Szent János. Az a feladata, hogy megtanítson bennünket Őt szeretni. Valójában ez a hit létének értelme.

15. A hit élet

A hit egyfajta élet, mert növekedik. Amint Szent Pál mondja, „amikor gyermek voltam, úgy gondolkodtam és beszéltem, mint egy gyermek” (1Kor 13,11). A felnőtt nem ugyanaz többé, bár önmagában őrzi egykori önmagát is. „Kishitűek!” (Mk 4,40) – mondta Jézus felnőtt apostolainak, akik bár elhagyták hálóikat, hogy Őt kövessék és megszokták a viharokat, most mégis úgy érezték, hogy a háborgó Genezáreti tó hullámaiban elsüllyednek. A hit naggyá tesz és megerősít. Gazdagodik az értelem szabad szárnyalása révén. Az akarat szabad gyakorlásában megéli önmagát, az apostolkodás szabad kezdeményezésében kibontakozik. A szentségek szabad vételéből táplálkozik. Megerősödik az élő, vonzó, magával ragadó példák szemlélésében, s ezek a példák maguk a szentek. Növekszik, mert az örök életben történő beteljesülés után vágyakozik. A keresztyén olyan ember, aki homályosan már ezen a földön Istennel él. Az örök élet állapota felé sóvárog, és ez a minden

szentekkel megosztott ég. Az imádságban már Istent szemléli. Az imádságot Isten Szavával táplálja. Isten Szavát pedig az Egyháztól, mint jóságos, tápláló édesanyától kapja.

16. Isten ajándéka

Ilyen Isten ajándéka. Mert „kegyelemből üdvözültetek a hit által” – mondja Szent Pál. „Ez Isten ajándéka” (Ef 2,8). Az ember mindig kísértést érez arra, hogy hitét megmagyarázza, hogy azt az értelméből visszavezesse az ésszerűre, hogy azt a Hegelnek oly kedves ész korlátai közé szorítsa, és végül valami polimorf maradékra lyukadjon ki, úgy, mint a gnosztikusok zajos táborá, akikkel már Ireneusz, Lyon szentéletű püspöke is összetűzött a II. században. Természetesen fontos, hogy a hit törekedjen az értelemre. A hit értelmessége a hitélethez nélkülözhetetlen: érték, hogy higgyek, de hiszek is, hogy értsek. Mert az élő Isten kinyilatkoztatása túlhaladja mindazt, amit az ész mondhat. A hit misztériuma ahelyett, hogy elvakítana, inkább elkápráztat! A hitből jogosan születik meg a teológia és kibontakoztatja a lehetőségeket. De a gnózis (a teljes tudás) kísértése mindig újra születik. Ez a hitet körül akarja keríteni, be akarja zárni, „emberi, nagyon is emberi” határai közé.

17. A hit szelleme

Már mondtuk, hogy a hit nem vélekedés, hanem bizonyosság. Termőtalaja nem az értelmi okoskodás, hanem az imádság. Maga Pascal is térdreborult, mielőtt írni kezdte a hit ragyogó apológiáját, a „Gondolatok”-at, mert tudta, hogy „a hit Isten ajándéka

és nem a bölcsekedés gyümölcse". Tegyük hozzá, hogy ez semmit nem vesz el értelmes jellegéből.

Az imádság talaján sarjadva, Isten igéje által táplálva, a szentségektől támogatva a hit élet, amely tettekben és egyfajta viselkedésben mutatkozik meg. Ez utóbbit szellemiség, a hit szellemisége hatja át. Gondoljunk Jeanne d'Arc-ra, aki a megpróbáltatások közepette erősen kitart a hitben, és sikerül kijátszani a teológusok megtévesztő szörszálhasogatásait. A hittudósok hiába próbálják őt szillogizmusaikba bezárni: „Jézus Krisztus és az Egyház egészen egy. Ha nem vagyok a kegyelem állapotában, akkor Isten helyezzen engem a kegyelem állapotába. Ha a kegyelem állapotában vagyok, akkor Isten méltóztasson engem abban megtartani.”

Napjainkban pedig elegendő Lisieux-i Szt. Terézre és írására (Egy lélek története), Don Bosco Szent Jánosra, az Ars-i plébánosra gondolni, vagy Maxmilian Kolbe atyára, akit a Lélek az éhség-verembe küld, hogy Auschwitzben elpusztuljon egy családapa helyett. A szentek a mi mestereink, ők az iránytűk és világitótornyok, akiket Isten elének helyezett, hogy megvilágítsák hitünk útját.

Erre a világosságra szükségünk van. A hit nem létezik csak úgy magától. Nem teljesen magától értetődő. Éppen ellenkezőleg. Jézus az evangéliumban figyelmeztet, hogy a közömbösség emelkedő árját, a kételkedés hullámain, az ateizmus tagadásait figyelő botránkozó csodálkozásunkból kérdésével felrázza: „Az Emberfia, amikor újra eljön, talál-e hitet a földön?” (Lk 18,8).

18. Hit és tudomány

Íme, már egy fél évszázaddal ezelőtt, Pierre Termier geológus a világról alkotott képünket felforgató tudományos felfedezések láttán hangsúlyozta a mérhetetlenül megnagyobbodott világ, a csillagok mozgásának végtelen tere és a kicsiny föld között egyre növekvő szakadékot. Annál kiáltóbb ez, mert a földön az ember csak átmeneti porszem és gyorsan visszatér a földbe, amelyből vétetett. A teleszkóppal vagy a mikroszkóppal fölfedezett jelenségek nemigen tűnnek kereszténynek – mondta akkor Pierre Termier. Ma hozzá lehetne tenni, hogy a pszichológia, a mélylélektan, a pszichoszociológia és az ún. humán antropológia tudományok még kevésbé látszanak kereszténynek. Úgy tűnik, ezek a tudományok az embert addig redukálják, míg csupán egy lesz a többi veszendő tárgy között. Lehetne így hinni, hogy sorsa maradandó, és Isten emberré lett azért, mert biztosítani akarta számára az örök életet a halálon túl? És mégis, mindennek ellenére, amint az idézett tudós hozzáteszi, attól kezdve, hogy belépünk a gondolkodás világába, úgy találjuk, hogy minden keresztény. Vagyis minden jobban rendezhető és magyarázható a kereszténység fényében, mint bármi másféle hipotézissel. Az ember, vagyis Pascal gondolkodó nádszála az, akit a világmindenség eltaposhat anélkül, hogy a kozmosz ennek tudatára ébredne. Az ember nagysága abban áll, hogy ennek, vagyis törékeny létének a tudatában van. Szelleme túllép az anyagon. Vagyis azt lehet mondani mindenféle tudományhívó ellenében, hogy a tudomány nem materialista, és a materializmus nem tudományos. Az ember miszté-

riumának nyitját az őt teremtő Isten misztériumában találja meg a keresztény ember. Annak a teremtő Istennek a misztériumában, aki emberi testet ölt, hogy megmentse a bűntől és a haláltól, és aki föltámadott – hogy magával vigye az embert az életbe. Így felel az ember a titkos és elfojthatatlan vágyára, aki azért szeret, hogy szeressen: „Amikor az ember azt mondja valakinek: szeretlek téged, azt akarja mondani, hogy nem halsz meg soha” (Gabriel Marcel). Amikor Isten az, aki nekünk ezt mondja, akkor Őneki megvan a hatalma, hogy szavát valóra váltsa. „Sem élet, sem halál nem választhat el Jézus Krisztustól”, mondotta Szent Pál (cf. Róm 8,38–39). Azt szeretném, hogy az, akit szeretek, örökké éljen, de mégsem tudom megakadályozni abban, hogy meghaljon. Krisztusnak hatalma van, hogy feltámasszon minket az időleges halálból az örök életre.

19. A hit fénye

Így a látszat ellenére is átváltozik a kétkedés kísértése és arra hajlik, hogy higgyen Annak, Akinek fényessége eljött e világra és megvilágosít minden embert – amint Szent János mondja nekünk evangéliuma kezdetén. Ez a világosság – Szent Ágoston szavai szerint – megvilágít minket létünk mélységeiben, ez a fényesség kívülről befelé és lentől felfelé halad. Segít bennünket, hogy megtaláljuk helyünket ebben a világban, amelyről az ember által alkotott kép annyit változott. Ebben a világban, amelynek ragyogó nagysága megbabonáz és sötét hatalma megfélemlít; és mindezt egységes képbe kell foglalni.

Bár az Egyház nem értette meg mindig és rögtön a tudomány embereit, és félreértések halmozódtak föl a múltban (például Galilei felfedezései körül), ennek ellenére ma nagyon tudatában van annak, amit már Bellarmino Szent Róbert vallott a XVI. században: a Bibliának nem az a küldetése, hogy megtanítsa, hogyan haladnak a csillagok, hanem az, hogyan juthat az ember a mennyek országába. A II. Vatikáni Zsinat (1962–1965) a földi valóságok autonómiáját nagyon jól a maga helyére tette, de ez az autonómia nem jelent abszolút függetlenséget. Minden létező saját törvényszerűségeinek van alávetve, de ez nem jelenti azt, hogy ugyanakkor ne lenne Isten kezében. Éppen ellenkezőleg, Isten az, aki megadja, hogy azok legyünk, amik vagyunk, saját természetünk szerint, amelyet Ő teljes mértékben tiszteletben tart. Ez szabadságunk misztériuma; ezért tud az emberi szabadság saját forrása ellen fordulni; de hála Istennek, az imádásban képes Őt felismerni.

20. Gondolat, imádság, szeretet

A keresztény egyúttal az imádság embere. Imádkozni annyit jelent, mint szeretettel gondolni Istenre. Ennek első lépése az, hogy a teremtés gazdagsága és létünk csodái előtt elálmélkodjunk. A hit az imádságból táplálkozik, amely viszont a hitben ver gyökeret, és elgyöngül, amikor a lelkiismeretet alattomosan roncsoló közömbösség veszi körül. Az imádság, távol attól, hogy az embert kicsinyítené, inkább nagyobbá teszi, amint a gyermeket az apjához vagy anyjához intézett dadogásai segítik, hogy teljesértékű

emberré legyen. Tudja, hogy kölcsönös szeretetükből született és örömmel fedezi fel, hogy a szeretet, amelyet irántuk érez, egységük megbonthatatlan záloga. Az ember az első abban az ismeretben, amely ráébred a létezés valóságára és ez a valóság segít a Lét fölfedezésében. A Lét teljessége az, aki mindennek megadja a maga létét. Tehát az antropológia csak az a föltétellel foglalhat el központi helyet, hogy az ontológiára összpontosul, amelyből származik. Így elkerüli az antropocentrizmust, amely az antropológiát bálványozza s közben vesztét okozza. A Biblia első könyvéből, a Teremtés könyvéből az első három fejezet ezt tanítja, de az eredeti bűn misztériumának mélységes jelentéséről is itt van szó. Ez utóbbi nélkül valóban minden csak homályos titok lenne.

21. Ember, Krisztus, Isten

Krisztus minden kinyilatkoztatása az emberért történt. De, amint Szent Pál mondja, az ember Krisztusban van és Krisztus Istenben (1Kor 4,5). Ez az Egyház egész tanítása, ezt aktualizálta korunkra a II. Vatikáni Zsinat, s a „Gaudium et spes” pasztorális konstitúciótól a „Lumen gentium” dogmatikus konstitúcióig terjed: az Egyház a földi idő világában Jézus Krisztus Egyháza, Jézus Krisztus a nemzetek világossága.

Krisztus az út, az igazság és az élet – erre VI. Pál is emlékeztetett, amikor 1963 őszén megnyitotta a Zsinat második ülésszakát. Ő a kezdet, az út és a végcél. Tőle jövünk, vele haladunk előre és hozzá megyünk. Vagyis a hit hallással kezdődik és a testté

lett Ige szavaiból táplálkozik. Ha a világból Isten felé tartunk, amint már erről fentebb volt szó, a legmélyebb mozgás valójában megfordított, és ez a „Lumen gentium”-tól a „Gaudium et spes”-hez halad. A keresztyén ember feladata így az idő és az örökkévalóság csatlakozásában helyezkedik el. Az örökkévalóság Krisztusban megtestesült. Ezért nem kell szem elől téveszteni sem egyiket, sem másikat, sem a földi idő, sem az örökkévalóság dimenzióját, hanem el kell helyezkedni e kettő fájdalmas és termékeny kereszteződésében, ott, ahol a kereszten függő Krisztus van.

22. Az ember Isten képmása

Ilyen a hit mozgása. Nem dialektikus és nem fogalmak elvont játéka, hanem életfontosságú kibontakozás. Hiszek Istenben. Az ember az, aki hisz. És Isten az, aki megadja neki, hogy higgyen szeretetében. A hitnek, amint már jóval előbb mondtuk, tartalma van. De a hit mindenek előtt vallomás, a szeretet felkiáltása, bizalomteli Istenre hagyatkozás, a napjainkban pusztító keserű pesszimizmus ellentéte. Az ember nem a pusztta létbe kivetett lény, aki nem tudja, honnan jön, ki ő valójában és azt sem ismeri, hogy hová megy. Tudja magáról, hogy Isten képmása, az ő képe és hasonlatosságára teremtetett éppúgy, mint vele együtt minden ember. Az emberek mind testvérek, mert mindannyian Isten fiai. Isten szeret minket, és emberré lett, hogy kinyilatkoztassa nekünk Szeretetét. Az antropomorfizmus így teocentrizmus lesz. Az antropológia önmagát a teológia által érti

meg. A teológia alapja a kinyilatkoztatás, amelyet Isten Jézus Krisztusban tesz önmagáról. Ő megadja nekünk, hogy megértsük misztériumunkat, vagyis létünk titokzatos valóságát, miközben felfedezzük az övét.

23. Isten a hit tárgya

Hiszek Istenben. Mielőtt abban hinnék, amit mond, hiszem őt, hiszek benne, bízom benne, hitemet belévetem. Innen kiindulva fejt ki az egész Hitvallás tartalmát, harmóniáját. Isten létezik és egyedül Isten az, aki a tárgya, vagy még inkább az alanya hitünknek. Az Ő szava világosít meg minket a misztériumról, amelyet felfed, s közben sorssá alakítja végzetünket. Kiirtja a pogányság anonim fátumát, hogy megvilágítsa felelősséggel teli szabadságunk útját, amelyen mi az időből az örökkévalóság felé tartunk.

A HIT ÉRTELME

1. A hit nem jajkiáltás

A hit nem jajkiáltás. Az értelem nem olyan lágy viasz, hogy arra csak úgy akármi rányomja bélyegét, majd ez minden nyom nélkül elhalványul, ha éppen azt akarjuk. Élő személyek vagyunk, értelemmel, érző szívvel és akarattal felruházva. A hit nem kívülről adódik hozzá az ismereteinkhez. Nem olyan, mint egy felöltő, amelyet a mindennapi ruhák fölé még fölveszünk, és az ember hordja vagy leteszi kénye-kedvére, sőt ha nincs rá szüksége, a ruhatárba is teheti.

2. Az örömhír

Mindettől nagyon távol áll. A hit, az előbbivel szemben mindennap megújított ragaszkodás az örömhírhoz, a mindig új örömhírhoz, ami Jézus Krisztus megváltó szeretetének az örömhíre. Íme, majd kétezer évvel ezelőtt támadt egy ember, Palesztina egyik homályos szögletében. Ő Jézus, Szűz Mária fia. Elválaszthatatlanul ember fia és Isten fia. Szünet nélkül hirdette üdvösségtermő üzenetét: az Atya szeret bennünket. Ő, Jézus, szabadított meg minket bűneinktől. Az igazságban fiaivá tesz bennünket. Nekünk adja Lelkét, hogy Az legyen vezetőnk életünk útján. Minden ember életútja emmauszi úttá kell

hogy váljon. Az Egyház útja az ember útja, s ez egyben Jézus Krisztus útja – hirdeti fennen II. János Pál a „Redemptor hominis” kezdetű enciklikájában.

3. A népek világossága

Jézus meghalt, de föltámadt. Örökkön élő, ő az Úr, a „népek világossága”, amint a II. Vatikáni Zsinat nevezte. Ez a fény nem azért adatott, hogy véka alá rejtve maradjon, hanem hogy megvilágosítsa mindazt, ami a házban van... Mindazt, ami a házban van, értelmünkkel kezdve, és ez nagy feladat.

A háziasszony, amikor bevásárol, akár a kis falusi boltban, vagy a nagyvárosi áruházban, összehasonlítja az árakat... és föléri a pénztárcája szabta vásárlóerejét, azután válogat. A hívő, aki a templomba megy, és az Egyháztól megkapja Jézus üzenetét, akár falucskája kisded templomában, akár a nagyváros székesegyházában, nem válogathat, nem teheti félre azt, ami zavarja, azért, hogy a neki tetszőt előnyben részesítse, nem! Boldogok a tiszta szívűek, boldogok a békességszerzők, boldogok a lelkiszegények: ez mindenkinek szól.

Néha mindegyikünk megszedül az evangéliumi javaslatok előtt, amelyek a mi szerény lehetőségeink előtt feltárulnak. De mire jó a lehetőség, a szabadság, ha nem arra, hogy egész létünkkel, minden gondolatunkkal, minden erőnkkel Isten szeretettel teli tervéhez ragaszkodjunk! Istennek minden emberrel terve van. Azt akarja, hogy mindenki kiteljesedjen, a test és szív, értelem és akarat minden lehetőségét Isten felszólítása szerint bontakoztassa ki.

4. A hivatás

VI. Pál pápa, a Nagy VI. Pál, amint őt II. János Pál nevezi, a „*Populorum progressio*” kezdetű enciklikájában hívott meg minket a népek fejlődésében való részvételre. Olvassuk újra ezt a szöveget.

„Isten akaratából az ember arra születik, hogy folytonosan fejlődjék, hiszen minden egyes ember élete Istentől adott hivatás. Mindenki megkapja születésekor a képességek és tehetségek csiráit, hogy azokat kiművelje és gyümölcsöztesse. Amikor a társadalmi környezetünkben kapott nevelés útján, vagy saját erőfeszítéseink árán eljutottunk képességeink teljes és érett kibontakozására, akkor végre beállíthatjuk életünket a Teremtő által elénk adott célkitűzésre. Minden ember saját maga felelős egyéni fejlődéséért és üdvösségéért, hiszen értelme és szabadakarata van. A nevelők és a környezet olykor segítik ebben, máskor hátráltatják. De bármilyen külső behatások érik is, az ember marad saját jó- és balszerencsájének kovácsa. Értelmi és akarat erejének megfeszítésével bárki előrejuthat: növekedhet emberségben, egyre többet elérhet, mindig tökéletesedhet.

A fejlődés egyáltalán nem tetszésünkre bízott feladat. Minden teremtmény a Teremtő felé irányul, így az értelmes természettel rendelkező ember is mint teremtmény köteles szabad elhatározással Istenhez irányítani az életét, hiszen Isten az igazság kútforrása és a legfőbb jó. Tekintsük azért az emberi személy fejlődését mintegy összes kötelességeink foglalatának. Sőt a szép összhangban kiművelt, fáradtságos és lelkiismeretes munkával napról napra gazdagított emberi természetet még magasabbrendű hi-

vatás várja. Életet ad neki Krisztus, aki beoltja önmagába. Így jut el új kibontakozásra, arra a humanizmusra, mely meghaladja az emberi természetet, de egyben a legnagyobb és legteljesebb életet nyújtja neki. Ez az emberi fejlődés legmagasabb célja.

Ugyanakkor mindenki tagja a társadalomnak, sőt részese az egyetemes emberi közösségnek. Nemcsak az egyes ember, hanem az összemberiség hivatott rá, hogy előbbre vigye az egész emberi társadalom teljesértékű fejlődését. Kultúrák születnek, virágoznak és letűnnek. De mint a tengeri hullámok a dagály növekedtével mindjobban elérik a szárazföldet, úgy halad egyre az emberiség is a történelem folyamán. Letűnt nemzedékek örökségébe lépünk, kortársaink munkájának gyümölcsét élvezzük, ezért minden emberrel szemben kötelesség terhel bennünket. Nem lehattünk közömbösek azokkal sem, akik majd a mi halálunk után gyarapítják az emberiség családját. Az összes emberek egymásrautaltsága tény, ami nemcsak hasznot, hanem kötelességeket is jelent.”

5. Értelmi ráadás

Mindez bőségesen ad gondolkodnivalót. Az értelem utáni kutatásban a hit soha nem fejezi be a fejlődést; a hit keresésében az értelem soha nem szűnik meg kibontakozni. A keresztény embert, aki gondolkodik, semmi nem korlátozza csak azért, mert hisz. Éppen ellenkezőleg, a hit a felsőbbrendű fény által, amelyet gondolataink rendelkezésére bocsát, a megértés növekedését hozza magával.

Midegyikünk rendelkezik tapasztalattal saját gondolkodásáról, annak mélységeiről és hatáiról, va-

lamint ismeretének kisebb vagy nagyobb batyujáról. Ugyanakkor, ha igazán elgondolkodunk, melyikünk ne fedezné fel léte mélységeiben még a vártnál is titokzatosabb módon, hogy ott lakik a másik Lét, „intimo meo intimior”, mélyebben bennem, mint én magam, Szent Ágoston megfogalmazása szerint. És ezt a titkot az évszázadoknak sem sikerült teljesen kimeríteni.

6. Mit jelent kereszténynek lenni?

Mit jelent ma kereszténynek lenni? Mit felel az értelmünk, amikor a hit felszólítja, hogy erre az elevenbe vágó kérdésre feleljen? Hinni nyilvánvalóan annyit tesz, mint megvallani, hogy Jézus a Krisztus, az élő Isten Fia, és az Őbenne hívő a mindennapok közepette is meg akarja élni az Ő szeretetüzenetét. A keresztény ember a földünk számtalan helyén fellelhető keresztény közösségekkel egységben és a Péter apostol utódát körülvevő püspökökkel együtt megvallja, hogy Krisztus szava számunkra mindig érvényes. Azon az úton, amelyen Ő járt, mi is járhatunk. Erről a reménység biztosít, ami hit a szeretetben: Krisztus a mi reményünk – mondta Szent Pál. Krisztus a mi reményünk – mondjuk ma újra.

7. A hit misztériuma

Isten emberré lett és Őt Jézus Krisztusban imádjuk. Amint II. János Pál a „Redemptor hominis” kezdetű enciklikában mondja, Krisztus egy a sokmillió ember között és mégis az egyetlen. Ez számunkra fölszólítást jelent, elmélkedjük át ezt a kijelentést, engedjük, hogy visszhangozzék értelmünkben. Ha Isten fölvette

az emberi képmást, akkor ezentúl az ember valóban Isten képmása. „Ó, keresztény, ismerd föl méltóságodat!” – kiáltott föl Nagy Szent Leó Karácsony éjszakáján. „Isten emberré lett, hogy mi részesülhessünk isteni természetében.” Karácsonytól Húsvétig a szent liturgiában újra átéljük Jézusnak a földi időben megvalósult misztériumait, mielőtt azok gyümölcseit megosztanánk az örökkévalóságban. Húsvét örvendező prefációja szünet nélkül ott cseng ámuló szívünkben: „Krisztus elvette a világ bűneit. Meghalva lerombolta halálunkat. Föltámadva életet adott nekünk.” Értelmünk számára ilyen a hit misztériuma, az elmélkedés kimeríthetetlen forrása.

8. Az imádás öröme

A nemzedékek dagályától és a civilizációk apályától függetlenül Jézus kiragad bennünket a kérlelhetetlen elszigeteltségből és elgyöngülésből. A hit öröme értelmünket a beteljesüléshez vezeti, sokkal inkább, mintsem gondolnánk. Mindenek előtt megadja az imádás örömét. Tudjuk, hogy gyanakvó századunk erőnek erejével hangoztatott látszatigazságai ellenére az értelem elsősorban nem azért van, hogy megkérdőjelezzen és tagadjon, hanem azért, hogy imádjon. Az imádás cselekedetével az ember kilép a magányból, önmagát túlhaladja és csodálkozva felfedezi önmagát. Egyszerű kifejezéssel: a helyére tudja tenni önmagát. „Szent Lelked eljövetele által szilárdíts meg bennünket az igazságban” (Apostoli konstitúció). Az ember Isten nélkül egyedül van, teljesen egyedül, önmagába roskadva reménytelenül egyedül: a vak természet kebelén, a szünet nélkül újjászülető és ál-

landóan megújított bálványok között, az idő kérlelhetetlen homokórájának pergése mellett, a divatok és változó vélemények közepette.

9. Az életöröm

Az értelem, amely hisz, nem egyezhet bele abba, hogy a felszínes élet nyomorult feledése elnyelje. Az ábrándokon és a kiábrándultságokon túl szeretnénk tudni, szeretnénk megélni: mi az ember, mi az élet, miért van a rossz és a szenvedés, mire jó a munka, a sikertelenségek és a siker. Még akkor is, ha látszatra az olcsó cinizmusnak van igaza: „Nincs más nyertes, csak a halál!” De csak látszatra, mert a valóságban nem így van. Az élő Isten, aki mindegyikünket személyesen szeret, nem engedhet bennünket elveszni. Azt akarja, hogy a földi élet után az élet teljességében legyen részünk, az igazi életből kapjunk részt, magának Istennek az életéből, aki nem magányos (*solitaire*), amint azt vélné az ember, hanem közösséges (*solidaire*), Atya, Fiú, Szentlélek felbonthatatlanul egyesülve a szeretetben.

10. Láthatatlan, látható

A láthatatlan élet kifürkészhetetlen és kifejezhetetlen misztériuma szemeink számára láthatóvá lett a megtestesült Ige misztériumában. Ha mi ezt teljes mértékben megérténénk, akkor ez többé nem hit lenne, hanem magától értetődő bizonyosság. Ha pedig ez sötétség és érthetetlenség lenne, akkor többé nem hitről, hanem hitetlenségről beszélnénk. A hit misztériuma értelmünk világossága és szívünk örö-

me: „Ami kezdettől fogva volt, amit a szemünkkel láttunk, amit szemléltünk és amit a kezünkkel tapintottunk: az élet Igéjét hirdetjük nektek. Igen, az élet megjelent, láttuk, tanúságot teszünk róla, és hirdetjük nektek az örök életet, amely az Atyánál volt és megjelent nekünk. Amit láttunk és hallottunk, azt nektek is hirdetjük, hogy ti is közösségben legyetek velünk. Mi ugyanis az Atyával és az ő Fiával, Jézus Krisztussal vagyunk közösségben. S azért írjuk ezeket nektek, hogy örömünk teljes legyen” (1Jn 1,1-4). Szent Pál pedig Szent János nyomán ezt mondja nekünk: „Szem nem látta, fül nem hallotta, emberi szív föl nem fogta, amit Isten azoknak készített, akik őt szeretik” (1Kor 2,9).

11. Hiszek, hogy értsek

Ilyen az apostolok tanúbizonysága, amelyen a mi hitünk nyugszik és ebből a tanúskodásból indul ki értelmi erőfeszítésünk a hitet kutatva. „Higgy hogy érts, érts hogy higgy!” – mondta Szent Ágoston. Más szavakkal a hit értelmünkben az igazságnak tör utat, az értelem pedig a hitünkben készíti el azt az igazi utat, amelyet az Ige nekünk adott, hogy azon felé haladjunk a vele való találkozásra: én vagyok az út, az igazság és az élet (Jn 14,6).

„Hát nem lángolt a szívünk, amikor beszélt az úton és kifejtette az Írásokat?” (Lk 24,32). Ki lenne közülünk, aki időnként nem vallaná magáénak az emmauszi tanítványok felkiáltását? Azt a Jézust, akit a próféták meghirdettek, s akinek az üzenetét felénk az apostolok közvetítették, Szent Péter vallomása szerint „noha nem látjuk, mégis szeretjük” (1Pt 1,8).

Szünet nélkül kereső, kutató értelmünkben, állandóan éber szívünkben Isten hitelesen kivehető és megkülönböztethető nyomai a világosságot és az életet jelentik.

12. Az evangélium szavai

A Szentírást és az Egyház tanítását átemlélkedve fedezzük fel csak igazán azt az igazságot, amiről Pascal így írt: „Nem csupán Istent nem ismerhetjük meg Jézus Krisztus nélkül, hanem magunkat is csak Jézus Krisztus által ismerhetjük meg. Jézus Krisztus nélkül nem tudjuk sem azt, hogy mi az életünk, sem azt, mi a halálunk, sem azt, hogy ki Isten, sem azt, hogy mi kik vagyunk.” (Pensées, ed. Brunschwig, no 548.) Jóllehet számtalan kérdezősködés jár állandóan a nyomunkban, időnként bizonytalanság környékező, félelem szorongat, mégis milyen kimondhatatlan öröm hagyni, hogy szívünkben az evangélium szavai visszhangozzanak: „Azt akarom, hogy tisztulj meg; bűneid megbocsáttattak; menj és ne vétkezz többé; hited megmentett téged; ha valaki első akar lenni, legyen az utolsó; engedjétek hozzám a kisdedeket; aki nem úgy fogadja Isten országát, mint egy gyermek, nem megy be oda; valami még hiányzik neked, menj és add el mindened, amid van és kövess engem; senki sem hagyja el házat, fivérét, nővérét, atyját, anyját, gyermekeit vagy szántóföldjét énért és az evangéliumért úgy, hogy százannyit ne kapjon már itt a földön, házat, fivért, nővért, anyát, gyermeket, szántóföldet és az eljövendő világban az örök életet; szeresd Uradat, Istenedet és felebaráto-

dat mint önmagad; vegyétek, ez az én testem, ez az én vérem; menjetek az egész világra, hirdessétek az evangéliumot minden népnek.

13. Határtalan horizont

Mint az óceán horizontja, olyan határtalan mező az, amelyet ezek a hitünknek felajánlott szavak az igazság kutatásában értelmünk számára megnyitnak. Itt mélységes összefüggés szívéhez érkezünk, és ez sürget, ösztökél bennünket: éljük meg Isten jelenét, halljuk meg még a legprofánabb mélyén is a legszentebb felszólítását. A mindennapi az örökkévalóságot rejt magában. Megélni a szeretetet az összeütközések csomópontjában, megosztani a reményt a megpróbáltatás pillanatában, ez a keresztény ember életének titka. A keresztény nem arra hivatott, hogy nagy ember legyen, vagy emberfeletti hős, hanem hogy szent legyen, az egyedül igazi keresztény, aki valaha is létezett, Krisztus képére.

14. Az élet hit

Ezért számunkra élni annyit jelent, mint hinni; cselekedni, mint remélni; dolgozni, mint szeretni teljes értelmünkben, teljes erőnkben. A hit értelmünk előtt úgy jelenik meg, mint az emberi világra és Isten végtelensége felé nyitott pedagógia. Az idős Salamon király imádsága így teljesül számunkra: „Atyáim Istene, irgalomnak Ura, aki a szavaddal teremtettél mindent, és bölcsességeddel alkottad az embert, hogy uralkodjék a teremtményeken, amelyeket alkottál, és igazgassa a világot szentségben és igazságban, és egyenes lélekkel tegyen igazságot: add meg nekem a bölcsességet, trónod osztályosát, és ne zárj ki engem

gyermekaid közül. Hiszen szolgád vagyok, szolgálód fia, gyöngé és rövid életű ember, és édeskeveset értek a joghoz és a törvényhez. Ha mégoly tökéletes is valaki az emberek fiai között, de ha a tőled való bölcsességnek hijával van, semmibe kell venni.” (Bölcs 9,1-6.)

15. Szemlélődésünk soha nem fejeződik be

Értelmünkbe a hit belenyomja eltörölhetetlen bélyegét, amint Veronika kendőjére odakerült a megalázott szeretet titokzatos képmása, s ez talán jobban felfedi az Ige kimondhatatlan ragyogását, mint a dicsőségben uralkodó Pantokrátor-Krisztus. Soha nem tudjuk befejezni azt a munkát, amellyel lényünk legmélyének eltorlaszolt térségeit felszabadítjuk azért, hogy megtanuljunk szabadnak lenni, teljességben szeretni a Szeretet keblén, aki önmaga és testvéreink iránt talán soha nem gyanított forrásokat fakaszt föl lelkünkben. Oly megragadóan mondta ezt Pierre Emmanuel: „a kereszténység az isteni természet próbálkozása az emberben, a világra vetődő isteni világosság mind figyelmesebb és mind bensőbb megértése. A keresztény pedagógia és az állandó keresztény önévelés – bár a társadalmi tevékenység által meghatározott gyakorlati célokkal is rendelkezhet – mindig egyetlen végső cél szolgálatában áll, ami nem más, mint a lét Istenben történő kiteljesedése. A megpályázott cél, amennyire csak lehetséges, a természetes képességek teremtető játéka: második kivirágzás, de ez alkalommal lelki környezetben. Lelki és nem csupán szellemi környezetben: a lélek, amely formát ad az anyagnak, éppúgy benne van a test harmóniájában és

a kéz ügyességében, mint az elvont értelmi tevékenység gyorsaságában. Az ember lehetőségeinek együttesében az egyik a forma, amelyben az összes többi, rangsorba állított képesség beteljesül'' (La culture et l'intelligence chrétienne; megjelent 1976-ban, a Le Mémorial du Centenaire, Nouvelles de l'Institut catholique de Paris c. tanulmánykötetben).

16. Keresztény kultúra

Ilyen az igazi keresztény kultúra szándéka napjainkban. Ez a kultúra a kereszténység két évezredének örököse és a határtalan jövő várományosa. A hit egyáltalán nem valamiféle alvó múlt szunnyadozó emlékezetünkben, hanem erjesztő kovász ébren örökdő értelmünkben. A láng elalszik, ha nem adják át, a hit elvész, ha nem osztják meg. „Legyetek mindig készen rá, hogy mindenkinek megfeleljetek, aki csak kérdezi, mi az alapja reményeteknek'' (1Pt 3,15) – Szent Péter apostol programja szerint, és ez mindig magában foglalja értelmi forrásaink összességének mozgósítását. A hit értelmünk számára nem valamiféle sóbálvány, amely a parttalan tengerben feloldódik, hanem kovász, amely átjárja az egész téstát.

Az evangelizációval foglalkozó püspöki szinódus meghosszabbításaként VI. Pál programot hirdetett meg az 1975-ös karácsonyi buzdításában: „Evangelizálni kell, de nem csupán felszínesen, valamiféle lakozáshoz hasonlóan, hanem éltető módon a mélységekben egészen a gyökerekig kell evangelizálni a kultúrát, az emberi kultúrákat. Korunk drámája kétség kívül az evangélium és a kultúra közötti szakadás. Minden erőfeszítést meg kell tenni a kultúra

nagylelkű evangelizációja, pontosabban a kultúrák evangelizációja érdekében.” (VI. Pál: „Evangelii nuntiandi” – apostoli buzdítás, 1975. december 8, n. 20). Élesen fogalmazva ugyanezt mondta Karol Wojtyła bíboros a már említett 1974-es püspöki szinóduson 1974. október 8-án. „Napjainkban akár az elmélet, akár a gyakorlat területén nélkülözhetetlen az isteni bizonyosság és az emberi bizonyosság egyesítése. A hitnek végeredményben megvan a maga antropológiai jelentése és fontossága az ember önevelésében éppúgy, mint az egész társadalom kultúrájában és életében. A hit lehetővé teszi, hogy – hála az Istennel fennálló közösségnek – az ember meghatározza önmagát. Nem lehet igazi, emberi kultúráról beszélni az Istennel való kapcsolat nélkül.” (Documentation catholique, t. XXI. 1974. p. 967.)

Értelmünk mérhetetlen mezejének befogadó, megkülönböztető, termést hozó feladata a mélységig megművelni az emberi termőtalajt és teli marokkal, bősséggel vetni belé az evangélium éltető vetését.

„Ne féljete! – mondja nekünk II. János Pál, Róma püspöke, a katolikus Egyház pápája egyetemes szolgálata kezdetén. – Ne féljete befogadni Krisztust és elismerni az Ő hatalmát! Tárjátok ki a kapukat Krisztusnak. Az Ő megváltó hatalmának nyissátok föl az államok határait, a gazdasági, a politikai rendszereket, a kultúra, a civilizáció, a fejlődés hatalmas területeit. Ne féljete!... Engedjéte, hogy Krisztus szóljon az emberhez. Nála vannak az élet igéi, igen, az örök élet igéi” (1978. okt. 22-én, székfoglalásakor mondott beszéde).

A HIT MINT ÉLET

I. A KERESZTÉNY ERKÖLCS

1. Jöjj, kövess engem

A hitet meg kell élni, a hit élet. Aki az előző lapokat olvasta, ezzel már tisztában van. A hit nem elvont vizsgálódás, hanem bizalom Istenben, aki Jézus Krisztusban önmagát mutatja meg. Jézus arra szólít fel bennünket, hogy kövessük Őt, sőt az Ő életét éljük már itt a földön, igaz, még kevésbé tökéletes módon, mielőtt az időn és a halálon túl Isten örökkévaló életében osztoznánk.

„Jöjj, kövess engem” (Mk 1,17): ezek az örömhír első szavai. Jézus azt az embert, aki bízik benne, meghívja az Ő követésére, sőt arra is, hogy ezért az ember mindent elhagyjon. Már hallottuk a nyolc boldogság üzenetét, ami mindenkinek szól. Ez az üzenet nem valamiféle értelmi ismeret, ami csak a tudósok kicsiny csoportjának van fönntartva. Ezen a nyitva álló úton mindenki elindulhat, amint azt két évezred óta, Krisztust követve már oly sok keresztény nemzedék megtette.

2. Istennek semmi sem lehetetlen

– De hogyan élhet egy ember úgy, mint az Isten? Ez végső soron lehetetlen az ember számára. De Jézus

figyelmeztet és biztosít bennünket: „Istennek semmi sem lehetetlen” (Mt 19,26). A keresztény ember Isten életéből él. Megadatik neki az a kegyelem, hogy cselekedeteit, valamint értelmét átalakítsa, mivel egész lénye az, amely megújul Krisztusban, aki „az út, igazság, élet” (Jn 14,6).

3. A szentek példája

Kelszosz pogány filozófus óta a századok folyamán nincs hiány azokban, akik az előbbinek ellentmondanak azt állítván, hogy az ilyen törekvés lehetetlen. Az Egyház azonban, amikor egyeseket szentté avat, példákat állít. Az ő egészen Isten és testvéreik felé fordult létük lassú, türelmes, vagy néha villámgyors haladás Isten felé. „Példát adtam, hogy amit én tettem, ti is tegyétek meg” (Jn 13,15). Tarthatatlan, megvalósíthatatlan, csalóka, embertelen, abszurd kívánság! – állítják egyesek. A szentek mégis ezt tették, megmutatva nekünk Szalézi Szent Ferenc szavaival, hogy az istenszeretet igazi mértéke a mértéktelen szeretet. „Szeress és tedd, amit akarsz” – mondta a sokszor félreértett Szent Ágoston. Mégis, mi lenne világosabb, mint az ilyen eszme? Ha szeretsz, tedd azt, amit az kíván, akit szeretsz. És ha az, akit szeretsz, az maga Isten, akkor akarátát teljesítve megtalálod a boldogságodat. Csak jót tehetsz, ha azt az utat követed, amit Ő neked javasol.

4. A szeretet alapja

A szeretet nem megszünteti, hanem felemeli az erényeket, anélkül, hogy felmentene azok gyakorlásától. Ugyanezt tette Krisztus az ószövetségi törvény-

nyel: „Ne gondoljátok, hogy megszüntetni jöttem a törvényt vagy prófétákat. Nem megszüntetni jöttem, hanem teljessé tenni.” (Mt 5,17–18). Ő a szenvedésen, a kereszten és a halálon át példát mutatott. Isten Krisztus magatartását, az emberek iránti szeretetét, filantrópiáját örök jóváhagyásával jutalmazta, amikor feltámasztotta, mondja Szent Pál.

Gyakran vitatkoztak azon, vajon milyen a keresztény ember magaviselete. Mi Krisztus követelésének az erkölcsisége? A szeretet, a nyolc boldogság, az áldozat, a személyi erkölcs? Nekem úgy tűnik, egyetlen elvont meghatározás sem tudja kimeríteni azt a gazdagságot, amelyet a Szentírás elénk tár, megmutatván Krisztusban az utat, az igazságot, az életet. Sem a személyi erkölcs vagyis a családi kapcsolatok, sem a társadalmi erkölcs, vagyis a társadalmi kapcsolatok nem tudják kimeríteni annak tartalmát, mert az Krisztus, és Krisztus maga Isten. Miért kell a természetes értékeket szembeállítani a természetfeletti értékekkel? Nemde a Teremtő egyben Üdvözítő és Megváltó is? Isten a szeretet és mi arra kaptunk meghívást, hogy szeretetéből, szeretete által és szeretetéért éljünk. Ez a szeretet bármi megkülönböztetés nélkül minden létezőt átfog: az egész embert átöleli és minden embert betakar. Erre figyelmeztetett II. János Pál 1981. október 25-én, amikor a „munkás Jézus” római plébániát meglátogatta: az emberi erkölcs a szeretet alapján épül fel.

5. Etika és misztika

A jóakarató emberek által helyesen gyakorolt etika és a keresztény etika között mélységes megegyezés

található. De a keresztény etika előbb misztika. Nem érénykatalógus hanem életeszme. Miért ismerje az ember, miként éljen, ha nem tudja, miért él? A régi filozófusok azt mondták, mindenben a célt kell szem előtt tartani. Az életmód az életelvekben fedi föl magát. Szent Pál apostol kimerítően bemutatja, hogy az előírások nagyon is természetesek maradhatnak, Krisztusban mégis végtelenül többet valósítanak meg, mint amennyit gondolni lehetne. Az erkölcsi magatartás végső soron az ész természetes használata által fölfedezett szabályoknak engedelmeskedik a helyesen alakított lelkiismeret követelményei alapján. De a végső indító ok Jézus misztériumában található. „Egyébként testvéreim, arra irányuljanak gondolataitok, ami igaz, tisztességes, igazságos, ami ártatlan, kedves, dicséretre méltó, ami erényes és magasztos” (Fil 4,8) – javasolja Szent Pál tanítványainak, a filippieknek, akik ezt az ideált Krisztus példáját követve érik el, amikor az ő Lelkét kéri, hogy erőt adjon nekik mindehhez.

6. Az imádság

Az imádság a hitből fakadó élet gyakorlatának és a keresztény életnek a központja. Ha a keresztény olyan ember, aki a többiek előtt áll, akkor ez azért lehetséges, mert ő már előzőleg Isten előtt térdelő ember, Isten előtt, aki fény és erő, aki gyöngéd és kifogyhatatlanul türelmes. A mai ember gyakran azonnal akar mindent. Az ember nem egyik napról a másikra születik, ezt tudja minden anya, aki csak egyszer is türelmesen magában hordozta a házastársi szeretet gyümölcsét, a fejlődő magzatot. Minden családap

és családjánya tudja, hogy az igazi emberré válás számára egy egész élet kell a neveléshez, és ez sohasem lesz teljesen befejezve. „A szeretet türelmes, ... a szeretet mindent elvisel” – mondta Szent Pál a korinthusiaknak (1Kor 13,4 és 7). És Szent János, a szeretet apostola, akit heves fiatalsága miatt a „mennydörgés fiának” lehetett nevezni, hosszú keresztény élete alkonyán csak ezt ismételgette: „Fiacskáim, szeressétek egymást...” Mivel ő gyakorlatias szellemű volt és ismerte az emberi természet gyengeségeit, amelyek megmaradnak, még ha az ember az Úrban meg is keresztelkedett és eltelt a Szentlélekkel, ezért hozzátette: „Ha szívünk vádol is minket valamivel, az Isten fölötte áll szívünknek, Ő mindent tud” (1Jn 3,20). Ez a bocsánat misztériuma, amelynek mindnyájan megtapasztaljuk szabadító hatalmát.

7. Krisztus ereje

Ilyen a keresztény erkölcs és annak követelményei. „Mindent megengedő”-nek kikiáltott korunkban paradox módon újra fölleljük az erényeket. Az embereknek haláltáborok mélyén van erejük ellent mondani a hazugságnak. Vegyük Maximilian Kolbét, aki Krisztus példájából erőt merít. Beáll egy családjába helyett, hogy megkímélje az auschwitzi éhségbunker borzalmaitól, ahol ő szó szerint a szeretettől vezetve hal meg. Honfitársa, Karol Wojtyła, vagyis II. János Pál pápa Kolbe atyát 1982 őszén példaképül állította a katolikusok elé, hogy a tényeken keresztül megmutassa: az „Istennek semmi sem lehetetlen” (Mt 19,26) evangéliumi igazságot állandóan ismételni kell.

8. A lelkiismeret

Mindannyian meghalljuk, ugyanakkor tapsolunk a modern világ technikai hőstetteinek. A helyes sorrend Pascal szerint: az anyag nagysága, a szellem nagysága, de legnagyobb a szeretet nagysága. És ezt mindenki felfedezi, ha elgondolkozik a Holdra lépő emberen vagy az atombombán, vagy a gének manipulációján. Mindazt, amit technikailag meg lehet tenni, nem szükséges a valóságban tényleg megtenni, mert az rossz is lehet az ember számára. Ki más dönthetne erről, mint a lelkiismeret, vagyis a lényünk legmélyén megszólaló hang? A lelkiismeretet az értelem fénye megvilágítja és alakítja, ugyanakkor a Krisztus Lelke által vezetett Egyház élő hagyománya tanítja, amikor Isten ígését hitelesen magyarázza.

9. A kísértés

A szeretetre meghívott ember világa, amint a Biblia tanítja, a bűn világa is, az ember a kísértés és a gonosz vágyak zsákmánya lehet. Különben maga Krisztus sem akarta elkerülni a kísértést, hogy ezzel megmutassa: bár elkerülhetetlen, de nem legyőzhetetlen. A szentek is ezt mutatták meg, és a mindennapi élet ugyanezt tanúsítja. Lehetetlen, hogy az ember a pusztta életért vagy túlélésért beérje a gazdaság és politika érzéketlen törvényeivel. Ezek mindig az erősebbek törvényei, és azzal a kockázattal járnak, hogy a gyengéket és szegényeket, a nincsteleneket erőszakkal elnyomják. Ez a veszély még akkor is fennáll, ha a szóbanforgó törvények megfogalmazása és gyakorlati alkalmazása a legnagyobb körültekintéssel történik.

10. Az emberi jogok

Korunkban meglepő jelenségnek lehetünk tanúi. Egyre többen emelik fel szavukat az ember alapvető jogainak védelmében akár szervezeten (pl. Amnesty International), akár egyénileg. Ez is jele annak, hogy minden jóakarátú emberben ott van a morális lelkiismeret, amely nem hajol meg az erőszak előtt, hanem síkra száll az emberi személy elidegeníthetetlen jogaiért. Az emberi személy jogait ugyanis számtalanszor sárba tiporják, elég az abortusz miatt meg nem született gyermekekre gondolni, vagy azokra az öregekre, akik az euthanázia miatt nem várhatják meg természetes halálukat. Minden lelkiismeret, amely méltó erre a névre, a hangját vesztett gyöngye nevében tiltakozik az erőszak hatalma ellen, amely erőnek erejével elragadja legegységesebb jogát, a jogát az élethez. A keresztény ember minden embertestvérével együtt vállvetve harcol egy valóban mindenki számára testvéri világért, ahol az embereket olyannak ismerik el és szeretik, amilyenek: testvérek, sőt a Mennyei Atyának Fia, Jézus Krisztus képére és hasonlatosságára teremtett gyermekei. Ő az, aki nekünk adja azt az alapvető törvényt, amely az egész törvényt és az összes prófétát egybefoglalja. Ez a krisztusi alaptörvény állandóan nyugtalanít bennünket, és a jóra ösztökél a bajoktól és szerencsétlenségektől terhes mindennapi élet során: „Szeresd Uradat, Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes erődből és teljes elmédből, embertársadat pedig, mint saját magadat.” (Lk 10,27).

11. A bűn és a bocsánat

Az erkölcs – szükségtelen a hitről szóló fejezetek után megismételni – ennek a hitnek egyenes következménye. Tegyük hozzá, hogy szükségszerű következménye, vagy még inkább: elválaszthatatlan meghosszabbítása. Jézus az evangéliumon keresztül mindannyiunkat a konkrét, egzisztenciális igazságban kifejtendő erőfeszítésre hív meg. A meghívást nem lehet félvállról venni, amikor a legnagyobb nyíltsággal figyelmeztet bennünket: „Nem mindenki megy be a mennyek országába, aki azt mondja: Uram, uram, hanem csak az, aki megtette Atyám akaratát, aki a mennyekben van”. A hit megtanítja: kicsoda Isten, és megadja, hogy találkozzunk vele. Ugyanakkor arra indít, hogy akaratát kövessük. A keresztény ember igyekszik, hogy ehhez minden körülmények között hűséges legyen, bármibe kerüljön is ez a hűség. Ha valaki ez alól kibúvót keres, akkor vétkezik; éspedig halálosan, ha súlyos dologban, teljes tudatossággal és szabad akaratból választja a könnyebb megoldást, a bűnt. Ez szakítás Istennel. A bűnös azonban rendszerint inkább gyöngé, mint rosszakaratú ember. Isten szava megtérésre hív minket. Szolgája, a pap a bűnbánat szentségének adománya révén részesít bennünket a bocsánatban. Amint a Szentírás alapján II. János Pál is erre emlékeztet második enciklikájában: „Dives in misericordia”. Isten gazdag irgalmasságban, mint a tékozló fiú atya, különösen mint a kereszten függő Krisztus, aki még a hóhérainak is megbocsát: „Atyám, bocsáss meg nekik, hisz nem tudják, mit tesznek” (Lk 23,34). Ezen példából kiindulva, és az Isten Lelke által adott erővel a keresz-

tény ember a maga során a bocsánat embere. A Mi-
atyánk elimádkozása minden nap emlékezteti erre a
követelményre: „Bocsásd meg a mi vétkeinket, mi-
képpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezők-
nek. Ne vigy minket a kísértésbe, de szabadíts meg a
gonosztól. Amen.”

12. A lelki csata

Azt kell mondani, hogy a hívő ember élete igazi
lelki csata az állapotbeli kötelesség mindennapos
gyakorlásában, amikor arra törekszik, hogy hűséges
legyen a hivatásához. A természettörvényen túl,
amely minden emberhez szól, minden keresztényben
ott él a meggyőződés, hogy személyes hivatása van,
amit be kell töltenie. De előbb arra törekszik, hogy
hűséges legyen ahhoz a törvényhez, amelyet Isten
lénye legmélyébe oltott s ez a belső követelmény lel-
kiismeretének hangja, amit Isten ígéje világosít meg,
majd a maga során az Egyház hagyományával össz-
hangban magyarázott Szentírás. A tanítóhivatal ezt
minden kornak a maga nyelvén adja át, de úgy, hogy
mindig hűséges maradjon a kegyelem természetének
követelményeihez. Mert senki, még a pápa sem állhat
fölötte Isten törvényeinek, hiszen nem ő a szerző.
A Szentírásnak és a benne foglalt isteni törvényeknek
az Egyház a letéteményese és magyarázója, de soha
nincs hatalma valamit megengedettnek nyilváníta-
ni, ami nem az.

13. A keresztény tanúságtétele

A világ ezen gyakran megdöbben. A keresztény
azonban a kettős, belső és külső irányítástól (lelki-

ismeret + Isten törvényei) vezettetve ezen nem csodálkozik. Nem várja a közvélemény beleegyezését és tapsát erkölcsi magatartásának irányvonalához. Amikor szükséges, nem fél szembeszegülni az uralkodó mentalitással, legyen ez akár a fajgyűlölet, az erőszak, a válás, az abortusz vagy a fogamzásgátló szerek. Manapság az egyre gyakoribb közvéleménykutatások könnyen nyomást gyakorolhatnak arra az emberre, aki állandóan követni akarja a divatot. De Peter Berger, az ismert szociológus egyfajta humorral állapította meg: „Hamarosan özvegy lesz, aki a kor-szellemmel lép házasságra” (La rumeur de Dieu. Signes actuels du surnaturel, Paris, Centurion, 1972, p. 42). Bármint legyen is ezekkel a változásokkal, a keresztény ember a világ ítéletétől függetlenül nem fél a meg-nem-alkuvás álláspontjára helyezkedni. Magatartásának szabálya az, amire Szent Pál a pogány császári főváros szívében a római keresztényeket tanította: „Ne hasonljatok a világhoz, hanem gondolkodástokban megújulva alakuljatok át” (Róm 12,2). Időnként éppen ez a hitből fakadó tanúságtétel ébreszti föl az elernyedtt világ lelkiismeretét.

14. Az Egyház szociális tanítása

A keresztény ember gyakran emlékezik Jézus szavaira: „Amit akartok, hogy veletek tegyenek az emberek, ti is tegyétek velük” (Mt 7,12) – amikor meg-rohanja a kétség és megkörnyékezi a bizonytalanság. Testvérei iránt érzett szeretete arra készteti, hogy ezeket a jézusi szavakat megélje és gyakorlatra váltsa mindenféle megoszláson túlemelkedve, bármi legyen is az: nép, nemzet, faj, osztály, nem, szín, kor. Három

pápa szabta meg korunk számára az Egyház szociális tanítását. XXIII. János a "Pacem in terris"-ben, VI. Pál a "Populorum progressio"-ban, és végül II. János Pál, amikor közzétette a "Laborem exercens" enciklikát. A keresztény igyekszik minden jóakarátú emberrel együtt dolgozni egy igazságosabb és testvéribb világ felépítésén az igazság szabadságában és a személyek tiszteletbentartásában. Ezen munkálkodva sem felejt el, hogy az embereknek a különböző igazságtalanságoktól történő megszabadítását a bűntől való megszabadulásnak kell kísérnie – s ez az üdvösség! Tehát nem szabad elfeledkezni a felsőbbrendű értékek elfogadásáról sem. VI. Pál a népek fejlődéséről szóló enciklikájában erőteljesen emlékeztette korunkat erre, miután a jobb-lét és a több-lét keresésére szólított fel minden ember érdekében: „Végül nagyon is méltó emberi magatartás a hit, Istennek ez az adománya, amit megkap tőle a jóakarátú ember. Egységünk emberi magatartás Krisztus szeretetében: Ő mindnyájunkat meghív, vegyünk részt mint Isten gyermekei az élő Istennek, minden ember közös Atyjának életében.” („Populorum progressio” enciklika, no. 21.)

15. A szeretet forradalma

A keresztény ember számára az igazságosság és szeretet elválaszthatatlan fogalmak. Nem felejt el, hogy Jézus tanítása szerint a mennyek országa azoknak van fenntartva, akik békességben élnek és „Isten fiainak hívják majd őket” (Mt 5,9). Tudja azt is, hogy ez nem megy súlyos erőfeszítés és szilárd akarat nélkül, mert „a mennyek országa... erőszakot szenved, az erőszakosok szerzik meg” (Mt 11,12). Ilyen az evangé-

lium forradalma. Ez nem az, amit a világ vár, amit a pogány erők bevetésével vél elérni: ez a keresztény szeretet forradalma. Jézus nekünk erre a következő paranccsal adott példát: „Szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok üldözőitekért. Így lesztek fiaai mennyei Atyátoknak, aki fölkelte napját jókra is, gonoszokra is” (Mt 5,44–45). Ez nem megy csak úgy magától. Jézus ezt jobban tudta, mint bárki, Ő, aki az evangélista szavaival: tudta, mi lakik az ember szívében. De tanítása világos, bármiféle kétértelműség nélkül: „Ha igazságotok nem múlja felül az írástudókét és a farizeusokét, nem juttok be a mennyek országába... Ha csupán azokat szeretitek, akik szeretnek benneteket, mi lesz a jutalmatok? Nem így tesznek a vámosok is?” (Mt 5,20,46–47).

16. Fény, só és kovász

A keresztény a maga gyöngeségében érzi, hogy e szép feladat betöltéséhez szüksége van arra az erőre, amelyet Isten Lelke ad. Ezt az imádságból, az Isten szava fölötti elmélkedésből, a szentségek, különösen az Eucharisztia vételéből nyeri, amelyben Krisztus önmagát táplálékul adja a hívőnek. Hitben és teljes alázatosságban tudja – és ezt ismételni kell – hogy arra hivatott: legyen olyan tökéletes, mint amilyen a mennyei Atya, vagyis szeressen mérték nélkül, még gyenge erőivel visszaélve is, pazarolja a szeretetet számolás nélkül. A keresztény eszme nem az, hogy a hívő ember alakuljon át a világ szelleme szerint, hanem ő alakítsa át a világot Isten szellemében. Krisztus az evangéliumokban azt kéri tőlünk, hogy le-

gyünk: a világ világossága, a föld sója, a tészta kovásza (Mt 5,13–14). Különben Jézus figyelmeztet is bennünket: „Mi haszna van az embernek, ha az egész világot megszerzi is, de lelke kárát vallja?” (Mt 16,26)

17. Számomra az élet Krisztus

A keresztyén embert éppúgy, mint testvéreit ugyanabból a törékeny agyagból gyúrták, mégis jól tudja, mi a feladata. Szünet nélkül meg kell térnie, hogy hűséges maradjon hitéhez, amely az élet forrása. Szünet nélkül erre törekszik a napok és évek hosszú során át, főként pedig nagybőjtben, ami Húsvétot készíti elő. Ilyenkor az egész Egyház imádsága támogatja. A személyes lelkiismeretvizsgálat, különösen ha az mindennapos, és a hit szellemében történik, ebben jelentősen segíti. Ezt egészíti ki a testvéri feddés, amelyet sokan nem csupán a szerzetesi életben, hanem a kisközösségekben vagy a keresztyén élet különböző társulásaiban is gyakorolnak. Tegyük hozzá, a bűnbánat szentsége a legnagyobb segítség. Az Eucharisztia pedig Krisztus életéből adja az erőt, hogy az segítse valóraváltani a célkitűzést: „Számomra az élet Krisztus” (Fil 1,21).

18. Krisztus az út, igazság, élet

Szent Pál ezen szavain keresztül az egész hit a maga életteljességében jut kifejezésre: az értelem meggyőződése, a szív kiáltása, a lét beteljesedése. Igen, a hit a keresztyén ember számára valójában maga Krisztus. Krisztus, aki az út, az igazság és az élet. Ez a bizonyosság megőrzi őt minden gögtől és attól az elvileg lehetetlen nagyralátástól, hogy ő azért, mert keresz-

tény, jobb a többieknél. Egészen egyszerűen igyekszik hűséges lenni Istennek ahhoz a kegyelméhez, ami őt vonzza. Ugyanakkor tudja azt is, hogy az Atya tevékeny irgalmassága az, amely gyöngesége verméből őt szeretete felé emeli: „Embernek ez lehetetlen, Istennek azonban minden lehetséges” (Mt 19,26). És a keresztény szünet nélkül kéri mindennapi imádságában Isten irgalmát. Egyszersmind benne él a meggyőződés, hogy kérése titokzatos módon már meghallgatásra talált, jöllehet még a közvetlen jelek nem utalnak erre. Jézus ugyanis megígérte: „Bármit kértek az Atyától a nevemben, megadja nektek” (Jn 16,23).

II. A KERESZTÉNY A REMÉNY EMBERE

1. Hit a szeretetben

A keresztények így, testvérek módjára járják az élet útjait. Semmi sem rendíti meg elhatározásukat, gondoljunk akár a római császárok üldözéseire, akár a modern haláltáborokra, vagy a gúnyolódásra, lenézésre, védtelenségre, ami miatt fájdalmasan érzik kivetettségüket. Az Apostolok Cselekedeteinek első keresztény nemzedékét próbálják utánózni, hiszen ők is „állhatatosan kitartottak az apostolok tanításában és közösségében, a kenyértörésben és az imádságban” (ApCsel 2,42). Az apostolokat vonzotta az emberré lett Isten Fiának példája és támogatta a tőle származó kegyelem. A második isteni Személy azért jött a világba, hogy az embereket megnyissa: fogadják

el Isten ajándékait, emberi létük teljességét éljék meg abban az örömben, hogy Isten szereti őket, és így az Ő szeretetének teljessége felé vándoroljanak.

2. A reménység könyve

Az olyan világban, amely gyakran a kétségbeesettség zsákmánya, a keresztény ember a remény embere, ha igaz, hogy a remény: hit a szeretetben. Az üdvtörténetben mindvégig a remény hatékonyságának lehetünk tanúi a Teremtés könyvétől egészen a Jelenések könyvéig. Az első emberpártól és az „édenben” elkövetett első bűntől kezdve ott van a remény, hogy eljön a Megváltó. Az üdvtörténet fordulatain keresztül ez a remény egészen addig erősödik, míg az elveszett paradicsom újra feltaláltatik, és a kezdetek magányos kertje hatalmas, emberek örömétől visszhangzó várossá alakul át. Izrael az ígélet népe. És a Biblia, amely ennek történetét elmondja, a reménység könyve.

3. Az Ószövetségből az Újszövetségbe

Amikor az Ószövetség ódon könyveit felnyitjuk, az évszázadok mily hosszúnak, az emberek mily lassúnak és az események mily súlyosaknak tűnnek! Erőszak, háború, számkivetés, százféle megpróbáltatás, a pusztulás, pusztítás számtalan fajtájának fájdalmas és végetérhetetlen sorával. A mézzel és tejjel folyó áldott földet hóditók tapossák, pusztítják. A Prédikátor könyvének írója kiábrándult, Sirák fiának felesége veszkedős, az ígélet fiai az első nemzedéktől kezdve testvérgyilkosok. Röviden: a gonoszok

jólétnek örvidenek, az igazak szerencsétlenek. Jób elátkozsa születeſe napját. A Bibliának ezeket a lap-jait nem lehet édeskés ſzentképeken ábrázolni: minden ott van, ami a roſsz következménye. A legſúlyoſabb megpróbáltatáſok közepette mégis feltűnik a reménység. Izaiás, Jeremiás, Ezekiél és Dániél, az öſſzes nagy próféták a meſſiási reményt éleſztgetik. A zſoltárok megéneklik a Jahvéba vetett hitet, aki védelmező, megmentő, aki az emberek ſzolgáſágából, az idegenek zſarnokſágából, a hatalmasok elnyomáſából kiſzabadítja a válaſztott népet, de még inkább meſzabadítja az embert a belſő rabságból és ſzolgáſágból, ami az emberi ſzívben kuſhadó bűn következménye. Ez a remény az Óſzövetséget Szűz Márián keresztűl kapcoſolja az Újſzövetséghez. Máriának olyan erőſ volt a reménysége, hogy az benne teſtet öltött. Az Ige teſtté lett. Iſten Igéje Mária méhében meſteſteſült. Ő ſzilárdan hitte ezt, a ſzkeptikuſok és gűnyolódók között, könnyek és megpróbáltatáſok között, egyedűl állva a kereszt tövében, amikor elborította a fájdalom, ſ közben teſjeſen elmerűlt Iſtenben. Kriſztuſ pedig a halálon túlról viſſzajött, hogy a reménynek igazat adjon. Feltámadt, él, és nekűnk az életet adja az Éltető Lélek leheletével.

4. Szeretet, mindörökké

S amikor rajtűnk a ſor, miért ne reménykedjűnk? Mindent olyan mértékben kapűnk Iſtentől, amennyire reménykedűnk abban – mondta Liſieux-i Szent Teréz. Mert a hit fölkelte a reményt, ſ ez utóbbi a ſzeretet gyűmölcsé. Így, már a legelő időkől kezdve Ábra-

hám minden ellenében remélt. A zsoltáros is, aki minden látszat ellenére meglátta az új hajnalt, amely a holtak homályos lakóhelye fölött derengett: „Nem adod lelkemet a holtak országának, s nem hagyod, hogy szented meglássa a sirt” (16. zs.). Így a szeretet az időn túl az örökkévalóságra felel. A halál nem lehet végleges elválás, hanem csupán titokzatos átmenet, mint az Úr Pázkája: meghalva legyőzte a halált, föltámadva nekünk adta az életet.

5. A hit a remény színeiben

A hit azóta a reménység színeiben él. A liturgia erről már képet ad, titokzatosan előre jelzi Isten városát. De milyen liturgia tudná valaha is lefordítani a túlcorduló evangéliumi boldogság képét: az igaz fényeskedik majd, mint a nap, ragyog mint a hajnalcsillag, a Magasságos dicsőségbe öltözötte. Az igaz ember már ezen a világon az evangéliumi ígéretekben bővelkedik. Erről tanúskodik a szamaritánus asszony vize, az éhező nép kenyere, a halászok szakadásig megtelt hálója, a kereskedők drága gyöngyszeme, a kincskereső váratlan kincse, a földműves százszoros gabonája. Még a megpróbáltatás kellős közepén is ott van az öröm, hogy Isten gyöngédsége betakarja; már ezen a földön itt van egy kicsit a mennyország, az ég már megkezdődött a legalázatosabbak szívében. Ezt érezték meg a kortársak az Ars-i plébánosnál, vagy Assisi Szent Ferencnél, ez sugárzott Maximilian Kolbe vagy Foucauld atya személyéből, ez vonz tömegeket Kalkuttai Teréz anya köré!

6. A remény cselekvés

A szeretetben bízó reménykedéssel, vagyis a hittel szemben az ideológiák múltkonynak tűnnek, s a szeretet utópiája az, amely már kezd megvalósulni. A jövő már elkezdődött, a nagypéntek csak átmeneti, a Húsvét viszont végérvényes. A remény nélküli hit nem lenne más, mint reménytelenség. A jelennek el-
lentmondva a reménység a jövőről tanúskodik, azt hívja és építi. A reménykedés az élet jelenségeit, eseményeit nem úgy fogja fel, mint amilyennek látszanak, hanem amilyenekké abban a dinamizmusban lesznek, amikor a már-itt a még nem-et szólítja. Ez az igazi újjászületés, amint ennek titkát már Jézus meg akarta értetni Nikodémusszal (Jn 3,1–21). A profetikus, a jövőbe néző és rettenthetetlen remény a múlt iránti nosztalgiát a jövő energiájává alakítja át. Olyan ingyenes ez, mint a tér közepén álló kút vize, mint a mosoly a kisgyerek arcán; olyan kíváncsi, mint a szépség, amely meg nem fogyatkozik.

A hit embere a remény embere, aki ebből merített erővel szántja az ugart, és hinti be jó maggal a barázdákat. A jelen bizonytalanságait viszonylagossá teszi a boldogság érzetével, amely megakadályozza, hogy vágyakozása véges céloknál ragadjon le. A boldogságérzet jelein keresztül már a beteljesült boldogságból merít.

Ugyan ki segítené a hitetleneket, hogy fölfedezzék az Egyházat, s benne a hívő népet meg az időben és térben beteljesedő reménységet, ha a keresztények nincsenek drága kincsük boldogító tudatában?

A remény cselekvést jelent. A keresztény az emberi lét minden nehézségén keresztül a hitből fakadó, sze-

retetben rejlő reménységet testesíti meg. Sem a sikertelenség, sem a halál nem nyelhetik el szerény erőfeszítéseit, mert azok Krisztus halálában már átalakultak. A megváltó Krisztus szeretetének bizonyosságában nincs többé kiüttalan helyzet, nincs többé reményvesztettség. Amint Pál apostol a hitét alázatosan megélő hívő emberről mondja: „kincsét törékeny cserépedényben hordozza” (2Kor 4,7), de „állhatatosan kitart, mintha már a láthatatlant látná” (Zsid 11,27).

7. A reménység ideje

A kétezredik év hajnalán a keresztény ember bizonyos módon egy új Advent idejét éli meg. De a várakozás nem a tétlenség és búskomorság ideje. Ellenkezőleg, most kell hirdetni Krisztus szeretetének örömhírét, aki minden embert testvéreként burkol be az Atya szeretetének gyengédségébe és aki elküldi a Szentlelket. A hitből fakadó meggyőződés olyan mély, amilyen magasan szárnyalnak, s amilyen világosan csengenek II. János Pál első enciklikájának a szavai: „Jézus Krisztus, az ember Megváltója áll a világmindenség és a történelem központjában”. (Redemptor hominis, 1979. március 4. 1.)

8. A nemhívők

A keresztény ember tisztelettel és szelíden, de meggyőzéssel és lelkesen szeretné a Megváltó Krisztusba vetett reményét megosztani mindazokkal, akik nem osztoznak az ő hitében, de akiket ugyanaz a szeretet lelkesít. Krisztus a világ kezdete óta munkálkodik. Az Ő Lelke az igazság és a világosság Lelke.

A Szentlélek minden jóakarató ember lelkében elveti – az egyházatyák kifejezésével élve – az Ige szét-szórt magjait, más szóval minden emberi lélekben készíti „csatlakozó pontokat”. Ezek azok az értékek, amelyek az emberek, a családok és a nemzetek életét segítik, szerte mindenütt a világon. A családba vetett hit, a házastársi szeretet, a szülők tisztelete, a gyermekszeretet, a jól végzett munka öröme, a szépség iránti vágy, a jóratörekvés, az igazság keresése, a tudomány művelése, az ember képessége a barátságra, a testvéri arc felismerésére, a szemlélődésre, az elcsodálkozásra, a világ emberibbé tételére. A kitartó törekvés, az érdektelenül keresett cél, a munka, amivel az emberek nap nap után hozzájárulnak a világ szebbé tételéhez, nem maradhatott idegen az eleven kövekből, a szeretet habarcsával épülő város, az Isten városa számára sem.

9. Szűz Mária: „Magnificat”

A keresztények az Isten szeretetébe vetett reménnyel és hittel a megpróbáltatások közepette is örvendeznek, mert biztosak abban, hogy a szeretet erősebb, mint a rossz, az élet erősebb, mint a halál. Isten a világot megteremtve úgy találta, hogy az jó. Az ember bűne Isten számára alkalmul szolgált, hogy az emberek iránt még nagyobb szeretetről tegyen tanúságot, és ezért küldte el saját Fiát, majd föltámasztotta Őt a holtak közül. Igen, ez úgy van, amint Szűz Mária megénekelte a Magnificat-ban; amikor a Megtestesülés titkára rádöbbsent:

Magasztalja az én lelkem az Urat.

És örvendezik az én lelkem az én üdvözítő Istenemben.

Mert meglátta az ő szolgájának alázatosságát, és íme,

mostantól fogva boldognak mondanak engem minden nemzetek.

Mert nagy dolgot cselekedett énvelem a Hatalmas és szent az ő neve.

És az ő irgalmassága nemzetségről nemzetségre azokon, kik őt féltik.

Hatalmasságot cselekedett az ő karjával, szétszórta a gőgösöket szívüknek elbizottsága által.

Letette a hatalmasokat a székről, és fölmagasztalta az alázatosokat.

Az éhezőket betöltötte jókkal és a gazdagokat üresen küldte el.

Fölvette Izraelt, az ő szolgáját, hogy ne felejtse irgalmasságát.

Miképpen megmondotta vele atyáinknak, Ábrahámnak és az ő maradékának mindörökké. (Lk 1,46–55)

10. A hívők anyja

Az angyaltól kapott váratlan hír ugyan zavarba ejtette, de Mária hittel felelte: „Íme az Úrnak szolgáló leánya, legyen nekem a te ígéd szerint” (Lk 1,38). Így lett ő az élők anyja annak anyjaként, aki az élet forrása. Örömet a látogatás misztériumában hamarosan megosztotta rokonával, Erzsébettel, a születéskor a pásztorokkal és a bölcsekkel, a kánai menyegzőn az első tanítványokkal. Ő a szép szeretet és a csal-

hatatlan reménység anyja még a kereszttövében is. A fájdalom és szenvedések Anyja Fia feltámadásának öröméhez csatlakozott és örökre vele van az Atya dicsőségében. A Szent Szűz életével, amint nekünk a II. Vatikáni Zsinat mondja, „mintája annak az anyai szeretetnek, amelynek mindenkit át kell járnia, aki az Egyház apostoli küldetéséhez csatlakozva az emberek újjászületéséért dolgozik.”

„Amint Jézus anyja a mennyben – testében és lelkében már megdicsőült – mintaképe és kezdete annak az Egyháznak, amelynek az eljövendő világkorokban kell teljessé válnia, ugyanígy ezen a földön a biztos remény és vigasztalás jeleként mindaddig világosodik az Isten zarándoknépe előtt, amíg el nem jön az Úr napja (vö. 2Pt 3,10).” (Lumen Gentium 65. és 68.)

Az ember homo viator, vagyis már földi vándorútja közepette biztosítva van az örök élet felől és testvéreivel együtt haladva evangéliumi alázattal és lelkesedéssel ismétli:

„Hiszek Uram, segíts hitetlenségemen” (Mk 9,24).

AZ EGYHÁZ HITE

1. A Nicea-konstantinápolyi hitvallás

Az Egyház hite a legtömörebben a hitvallásokban található meg, amelyek a hit lényegét röviden, világosan, formulaszerűen tartalmazzák. Az apostoli hitvalláson kezdve több hitvallás létezik. Mi a Nicea-konstantinápolyi hitvallást vesszük alapul. Ennek központi része az első Niceai Zsinaton (325) – fogalmazódott meg. Az I. Konstantinápolyi Zsinat ezt egészítette ki 381-ben ahol a Szentháromságról szóló tanítás néhány alapvető kérdését pontosították: Isten: Atya, Fiú és Szentlélek.

A választás nem véletlenül esett erre a Credo-ra. Őseinknek ezt a hitvallását hosszú évszázadokon keresztül minden vasárnap és az egyházi év ünnepein a pap és hívek ünnepélyesen elénekelték. Ez az atyák hite, ez az Egyház hite, ez a keresztségkor megvallott hit.

- Mit kérsz Isten Egyházától?
- Hitet.

2. Évezredes hagyomány

Gyermekkoromban, amelyet Angers-től nem messze az Anjou-vidéken töltöttem, a téli estéken együtt imádkozott az egész család. A tűzhelyen fahasábok

lángja pattogott. Az otthon melegsége mindannyiunkat gyengéden beburkolt. Szüleim néha nagyon fáradtak voltak, és a szemhéjak le-lecsukódtak a keményen átdolgozott nap után. Mégis, sem édesapám, sem édesanyám soha nem tértek ki fáradság címén a közös imádság elől. „A hit az, amikor az ember úgy beszél Istenhez, mint egy emberhez”. Ekkor még nem olvastam az Ars-i plébánosnak ezeket a szavait. De már volt élményem ennek lényegéről, a tartalmat már megéltem. Nem tudtam, hogy a családban évezredes hagyományt őrzünk hűségesen: a rózsafüzér, a Mindenszentek litániája követte egymást, majd a Miatyánk és a Hiszekegy elimádkozásával fejeztük be. Az Egyház azóta a zsinaton és a püspöki színóduson keresztül megtanított rá, hogy a család a „kis-egyház”, és a családi liturgia a nagy-egyházi liturgiához csatlakozik, amelyik a Credo-t a vasárnapi misében úgy imádkoztatja, mint keresztségünkre történő emlékeztetést. Ez a hit misztériumának igazi ünneplése. Balthasar Fischer azóta felhívta a figyelmemet Szent Ágostonnak itt következő, élettől duzzadó, mély nyomot hagyó soraira:

„Minden nap imádkozzatok el a hitvallást! Amikor reggel felkeltek, amikor este lefekszetek, imádkozzatok el a hitvallást, mondjátok el az Úr előtt, gondoljátok át tartalmát, el ne hagyjátok.

– Nézz magadba – folytatja Szent Ágoston –, mint egy tükörbe. Ha hiszel, fedezd föl azt, amit megvalasz és örvendezz mindennap hited fölött. Ez legyen a te gazdagságod, ez legyen lelked köntöse, amibe minden nap beöltöazol. Talán nem öltesz magadra ru-

hát, miután fölkelte? A hitvallást elmondva öltöztessd fel lelkedet azért, nehogy a feledés lemeztenítsen.” (Szent Ágoston 58. beszéde, 13.)

3. A kinyilatkoztatás az emberért történt

A katolikus hitvallás lényege a hit megerősítése, a remény és a hálaadás éneke: „Értünk, emberekért, a mi üdvösségünkért leszállott a mennyből.” A megtestesülés célja az ember, amint azt II. János Pál szereti ismételni. „Krisztus küldetésének a szívében az ember van, az egész ember. Az emberen keresztül ott vannak a nemzetek, minden nemzet. Nem csupán az evangéliumi üzenet szól az emberhez, hanem maga az evangélium is üzenet az emberről, a teljes igazság kinyilatkoztatása az ember felé, Krisztusban való meghívottságának a kinyilatkoztatása.”

Amikor manapság az Egyház üzenetét jelentéktelennek, a „mai” embertől idegennek mondják, akkor súlyos félreértés támad, amit el kell oszlatni. Mert a teremtés annyit jelent, hogy Isten az, aki megteremti az embert; a megtestesülés arról szól, hogy Isten az, aki emberré lesz, a megváltás pedig azt hirdeti, hogy Isten az, aki megmenti az embert. Ebben az értelemben az egész Kinyilatkoztatás az emberért van, a Fiú és a Lélek elküldése az emberért történik.

A hit egyáltalán nem idegen az embertől, ellenkezőleg elsősorban rá vonatkozik. Nem jelentéktelen dologról van szó, mert ez ad létének értelmet, ez adja meg léte teljes jelentését.

Íme a Credo teljes szövege, amit majd sorról sorra kifejtünk, hiszen ez fejezi ki az Egyház hitét.

A Nicea-konstantinápolyi hitvallás (325–381):

Hiszek az egy Istenben,
Mindenható Atyában,
mennyeinek és földnek,
minden láthatónak és láthatatlannak Teremtőjében.
Hiszek az egy Úrban, Jézus Krisztusban,
Isten egyszülött Fiában,
aki az Atyától született az idő kezdete előtt.
Isten az Istentől, Világosság a Világosságtól,
valóságos Isten a valóságos Istentől.
Született, de nem teremtmény,
az Atyával egylényegű és minden általa lett.
Értünk, emberekért, a mi üdvösségünkért
leszállott a mennyből.
Megtestesült a Szentlélek erejéből
Szűz Máriától és emberré lett.
Poncius Pilátus alatt értünk keresztre feszítették,
kínhalált szenvedett és eltemették.
Harmadnapra föltámadott az Írások szerint,
fölment a mennybe, ott ül az Atyának jobbján,
de újra eljön dicsőségben, ítélni élőket és holtakat,
és országának nem lesz vége.
Hiszek a Szentlélekben, Urunkban és Éltetőnkben,
aki az Atyától és a Fiútól származik,
akit éppúgy imádunk és dicsőítünk,
mint az Atyát és a Fiút.
Ő szólt a próféták szavával.
Hiszek az egy, szent, katolikus Anyaszentegyházban.
Vallom az egy keresztséget a bűnök bocsánatára,
várom a holtak föltámadását és az eljövendő
örök életet. Amen.

I. HISZEK EGY ISTENBEN, MINDENHATÓ ATYÁBAN

Minden szónak súlya van. Én vagyok az, aki hiszek. A hit lényegénél fogva személyes cselekedet. Tanúskodásra alapozódik és magával hozza a ragaszkodást a hitben megismertekhez. A hit az eleven közösség élő hagyományában gyökerezik. Ez az Egyház, a megkeresztelték közössége és ez adja át a hitet. A keresztség a hit szentsége, amint az ősi, kereszteléskor feltett kérdés is tanúsítja: „Mit kérsz Isten Egyházától?” – „Hitet.”

Hiszem Isten kegyelméből azt, amit Ő nekem Jézus Krisztus által saját titokzatos valóságáról elmondott. Jézus Krisztus az Ő megtestesült Igéje, az Ige, aki testet öltött Szűz Mária méhében. Hiszem ezt, nem kételkedem benne. Nem látom át teljesen, de él bennem a mélységes meggyőződés, hogy az, amit Krisztus mond, az igaz; vagyis Ő elhozta számomra az igazságot Istenről és emberről. „Az ember misztériuma valójában csak a megtestesült Ige misztériumában világosodik meg” (Gaudium et spes, 22).

Jézus Krisztus életében és halálában, feltámadásában és Szentlelke elküldésében megtalálom saját életem és halálom értelmét, de szerettem sőt minden ember élete és halála is innen nyer értelmet. A hit szilárd alapokat teremt az élet értelméről megfogalmazott bizonyosságaim számára. Életemet az élet forrása mellé gyökerezteti. A hit szétosztatja a semmi szédületét, a kétség rémületét, mert sziklára alapoz, s a Szikla maga Isten.

Minden szón és minden pontos fogalmon túl Isten

végtelensége úgy mutatkozik meg, mint élő személy: a szeretet forrása, a keresztre feszített Krisztus szeretetén át. Benne világosodik meg minden: ember és Isten, Pascal találó kifejezése szerint: „Amint Istent csak Jézus Krisztuson keresztül ismerhetjük meg, úgy önmagunkhoz is egyedül Krisztuson keresztül juthatunk el. Sem az életet, sem a halált nem ismerjük meg, csak Jézus Krisztuson keresztül. Jézus Krisztus nélkül azt sem tudjuk, hogy mi az életünk, azt sem, hogy mi a halálunk: sem Istent, sem önmagunkat nem ismerhetjük meg” (Pensées, 548).

Jézus Krisztus azonban üzenethozóként jelentkezett. A betöltendő küldetés tudatával tanított bennünket: „Tanításom nem tőlem való, hanem attól, aki küldött engem” (Jn 7,16). „Nem vagyok egyedül, hanem én és aki küldött, az Atya” – tanítja – mondja – erősíti meg, és: „Ha engem ismernétek, Atyámat is ismernétek” (Jn 8,16,19). Isten tehát nem távoli és magányos létező. Önmagát Fia által kinyilatkoztatva kinyilvánítja, hogy Ő az Atya, az élet örök forrása. Az égő csipkebokor képe is erre utal, amikor az Mózes előtt anélkül lángol, hogy elhamvadna. Csak egyetlen Isten van. A bálványok csak az elemészthető anyag veszendő tömege. Ő az, Aki van (Kiv 3,14), Ő maga a Szeretet (1Jn 4,8).

MENNYNEK ÉS FÖLDNEK TEREMTŐJE

1. Teremtő

„Benne élünk, mozgunk és vagyunk” (ApCsel 17,27–28) – mondta Szent Pál az athénieknek. Ég és föld, vagyis minden, ami létezik, tőle származik,

benne áll fenn, tőle jön és felé tart. Ő a Teremtő, aki mindennek és mindenkinek megadja a létet és életet. Rajta kívül minden esetleges, vagyis nincs létének értelme. Az Egyház az eucharisztikus imádságban ezt így mondja: „Egyedül te vagy az igaz és élő Isten; az idő kezdete előtt létezel, mindörökké megmaradsz, és el nem érhető fényben rejtezel. Te, egyetlen jóság és minden élet kútfeje, azért alkottál mindent, hogy teremtményeidet áldásoddal töltsed el és mindenkit boldogíts világosságod által.” (IV. misekánon)

MINDEN LÁTHATÓNAK ÉS LÁTHATATLANNAK TEREMTŐJE

2. Az angyalok

Az egész mindenség az Ő műve. Nem csupán mindaz, amit puszta szemmel látunk, hanem az is, amit a mikrokozmoszból a mikroszkóppal, a makrokozmoszból a teleszkóppal fölfedezünk. Tovább haladva, az ő művei a láthatatlan lények is, akiknek létéről a Szentírás tanúskodik, s akiket angyaloknak nevezünk. Isten őket értelemből és szeretetből alkotta, ezért ők láthatják Isten arcát, míg az ember csak a halál után láthatja meg Őt. A keresztyén ember soha nincs egyedül. Amint az Egyház hagyománya tanítja, az embert őrangyal kíséri élete útján, és az ég minden teremtménye: angyalok és arkangyalok, Szent Gábiel, Szent Mihály, Szent Ráfáel, a trónok, hatalmasságok és erősségek, akiket Szent Pál csodálkozva sorol el. Őket jó angyaloknak nevezzük.

Következésképpen vannak rossz angyalok is, közülük különösen az egyik az, akit a démonok fejedelmének nevezünk, vagyis maga a Rossz, a Sátán, Lucifer, a Rossz személyként létező titokzatos hatalma. Vele már a teremtés és az üdvtörténet kezdetén találkozunk az Ószövetségben a Teremtés Könyve első lapjain; és erőteljesen jelentkezik az Újszövetség kezdetén is.

Amint Grandmison atya mondta: „Jézus küldetésének első pillanatától kezdve összemérte erejét azzal a lelki hatalommal, aki a csábítás, a megfélemlítés útján megpróbálta eltéríteni küldetésétől. A tanítványoknak ugyanez a sorsuk, mint a mestereiknek és ebben nincs semmi meglepő: „Simon, Simon, a Sátán hatalmat kért magának fölöttetek, hogy megrostáljon benneteket, mint a búzát. De imádkoztam érted” (Lk 22,31).

Krisztus hatalma ugyanis erősebb, sőt a legerősebb, amint az kitűnik a csodák leírásából, a betegek meggyógyításánál, a megszállottak megszabadításakor. Maga Szent János idézi Jézust: „Ítélet van most a világon. Most vetik ki ennek a világnak a fejedelmét” (Jn 12,31).

A csata kemény volt a sivatagban történt megkísértéstől a nyilvános működés alatt egészen a Getzemáni-kert agóniájáig, és úgy tűnt, hogy vereséggel végződött. De ennek a párbajnak Jézus a győztese: „Ha én az Isten ujjával űzöm ki a gonosz lelleket, akkor már közel van hozzátok az Isten országa” (Lk 11,20). Így van ez tanítványaival is, amikor örömmel térnek vissza, mert – mint mondják – „A neved-

re még a gonosz lelkek is engedelmeskedtek nekünk". Jézus pedig diadalmasan ezzel zárja: „Láttam a Sátánt, mint a villám, úgy bukott le az égből” (Lk 10,18).

3. Az ember

A látható mindenség előterében az ember kiváltóságos helyet foglal el. „Isten megteremtette az embert, saját képmására alkotta, férfinak és nőnek teremtette” (Ter 1,27). Rábízta a világmindenséget, a természet egészét és mindazokat a létezőket, amelyek azt betöltik. A keresztény ember az eucharisziát ünnepezve így ad hálát: „Dicsérünk Téged, szentes Atyánk, mert hatalmas vagy, bölcsességed és szereteted alkotta minden művedet. A magad képmására teremtetted az embert, és gondjára bízad az egész világot, hogy csak neked, a Teremtőnek szolgálva uralkodjék minden teremtményen.”

Ilyen az a fényesség, amelyet a hit az ember misztériumára vet: ki vagyok? Ki is az ember? Miért a rossz, a szenvedés és a halál? Honnan jön az élet? Miért vagyok könnyörtelenül öregségre, szenvedésre, halálra ítélve, amikor fiatal és örökké boldog szeretnék lenni? Miért van annyi nyomor körülöttem és önmagamban is? Senki nem kerüli ki ezeket a kérdéseket, amelyek az embert évezredek óta kínozzák, és át- meg átszövik a Bibliát is a Teremtés Könyvétől a Jelenések könyvéig, Jób könyvéig és a Zsoltárok könyvéig keresztül.

4. Az emberi lét

Bár az ember hódításai óriásléptekkel haladnak, bár a természet föltárja előtte az atom és az égitesetek titkait, ő maga mégis úgy van, mint Pandora. Megrémül vitézkedései eredményeitől: az energiaforrások elapadnak, a környezet elszennyeződik, az atom gyilkol.

És mindig ugyanazok a fájdalmas kérdések: élni akarunk, mégis meg kell halnunk. Boldogok szeretnénk lenni, mégis szenvedünk. A jót akarjuk tenni, mégis a rosszat tesszük. Békét akarunk és háború lesz belőle. Az egész költészet és irodalom évezredek óta az ember létének ezt a tragikus visszhangját veri vissza. Ez teljesen más, mint kicsiny titkok nyomorult batyuja, amint arról a „La Monnaie de l'absolu” szerzője, Malraux beszélt, amikor felfedezte az ember törékeny voltát. A befejezett világ ideje megkezdődött. Nekünk ezentúl meg kell hallani a szenvedő, az erőszakoskodó és haldokló emberek kiáltását! Amennyi az igazságtalanság, annyi ártatlan szenvedés.

Sokan hitték azt, hogy a történelemnek értelme van. De a haláltáborok világa és a modern világ szomorúsága az emberfölötti ember és a földön megvalósuló igazságosabb világ mítoszát szertefoszlatta. Az emberek továbbra is meghalnak, és boldogtalannak, a fejlődés aranyozott kelepcei elnyelték az illúziókat és felszították az illúziótlanyságot.

II. HISZEK JÉZUS KRISZTUSBAN

A keresztény ember épp úgy, mint bárki más, nem kerülheti ki az előbb idézett kérdéseket és a mindennapi lét égető gondjait, halállal záródó földi létének félelmetes perspektíváját. De neki ezekre a kérdésekre van válasza, az, amelyet az Egyház hite ad:

1. Hit Jézus Krisztusban

Hiszek az egy Úrban, Jézus Krisztusban,
Isten egyszülött Fiában, aki az Atyától született
az idő kezdete előtt.

Isten az Istentől, Világosság a Világosságtól,
valóságos Isten a valóságos Istentől.

Született, de nem teremtmény:

az Atyával egylényegű, és minden általa lett.

Értünk emberekért, a mi üdvösségünkért
leszállott a mennyből.

Megtestesült a Szentlélek erejéből Szűz Máriától
és emberré lett.

Poncius Pilátus alatt értünk keresztre feszítették,
kínhalált szenvedett és eltemették.

Harmadnapra föltámadott az Írások szerint,
fölment a mennybe, ott ül az Atyának jobbján,
de újra eljön dicsőségben, ítélni élőket és holtakat,
és országának nem lesz vége.

2. A hit központja

Minden keresztény számára ez a hit központja,
amelyet az Egyháztól kapott. Ez az egyházatyák és a
vértanúk, a szentek és a hittudósok hite, Péter és az
apostolok, a pápa és a püspökök hite, ez a hite min-

den hívőnek, aki a helyi egyházakon keresztül a római Egyház hitében osztozik. Ebben a hitben akarok élni és meghalni.

Hallgassuk csak Szent Jánost, aki hosszú apostoli élete alkonyán erről oly megindítóan tanúskodik: „Ami kezdettől fogva volt, amit hallottunk, amit a szemünkkel láttunk, amit szemléltünk és amit a kezünkkel tapintottunk: az élet Igéjét hirdetjük nektek. Igen, az élet megjelent és tanúságot teszünk róla” (1Jn 1,1–2).

Ez az evangélium örömhíre, amely gyökeresen átalakítja az emberi létet. Az ember többé nincs egyedül élete és halála fájdalmas misztériuma előtt. Eljött egy ember, és ez az ember Isten Fia volt, a testet öltött Ige. Meghalt és feltámadt, örökké él. Arra hív minket, hogy titokzatos módon már földi létünkben osszuk meg az ő életét, mielőtt a halálon túl, az örökkévalóságban a teljesség mértéke szerint részesülnénk belőle.

3. Isten hallatlan tette

Ez Isten hallatlan tette. Mert Krisztus Isten Fia és ugyanakkor egészen ember, aki Szűz Máriától született. Ez a megtestesülés misztériuma. Isten önmagát nyilatkoztatta ki Jézus Krisztusban, aki egy közülünk, emberek közül, mert a mi emberi állapotunkban élt: született, szenvedett és meghalt, mielőtt feltámadt volna. A négy evangélista, Máté, Márk, Lukács és János erről egybehangzóan, de négyféle módon tudósít. Isten emberré lett, hogy az ember átistenüljön, vagyis a bűnéből kiragadva szeretettel

ragaszkodik Istenhez. Élete szükségképpen átalakult, mert ez a kinyilatkoztatás valóban forradalmasító erejű. Szent Ágoston, az észak-afrikai város, Hippo püspöke a IV. század végén ezt így tanította: „Krisztus főként azért jött, hogy az ember megtudja, mennyire szereti őt Isten.”

Szent Pál pedig a korintusi híveinek ezt írta: „Szem nem látta, fül nem hallotta, emberi szív föl nem fogta, amit Isten azoknak készített, akik őt szeretik” (1Kor 2,9). A keresztény lénye legmélyéből ragaszkodik Istennek ehhez a misztériumához, ami Jézus Krisztusban megjelent. Ez a hit központja, enélkül a fény elhalványul és minden problematikusá válik. Nem szabad elfelejteni, hogy ez hittitok is, ami az ember értelmét mindenképpen meghaladja. Ha az ember ezt akár testi szemeivel, akár értelme segítségével átláthatná, akkor többé nem hit, hanem magától értetődőség lenne. A hit valójában fény. A hit igazsága beragyogja értelmünket, Szent Ágoston szavaival: „Hiszek, hogy értsek.”

4. Út, igazság, élet

Az Egyház adja át Krisztus üzenetét és hosszabítja meg misztériumát a történelemben. A keresztény ember az Egyházon keresztül lép kapcsolatba azzal, aki magát úgy határozta meg, mint „út, igazság, élet” (Jn 14,6). Vagyis az általa tanított igazságokat nem lehet elválasztani személyétől; az üdvösség útja sem lehet más, mint az, amit az evangéliumban megmutatott: saját személye. Róla mondja Péter apostol: „Nincs üdvösség senki másban. Mert nem adatott

más név az ég alatt az embereknek, amelyben üdvözülhetnénk" (ApCsel 4,12). Szent Pál pedig megerősíti: „Isten azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön" (1Tim 2,4). Krisztus tehát minden ember számára az üdvösséget jelenti és az Egyháznak nincs más értelme, mint az, hogy Őt ismertté tegye. Másként szólva mi nem valamiféle „elvont Istenben", Pascal szavaival „a filozófusok és tudósok Istenében", vagy a deisták által tisztelt Lényben hiszünk, aki csupán az ész következtetése lenne. Krisztus élő személy, ember és Isten egyszerre, elválaszthatatlanul.

5. Született Szűz Máriától

Embersége Őt a szövetség, az ígélet népéhez, Izraelhez köti. Anyja, Mária Őt a Szentlélektől szűzi módon foganta. A júdeai Betlehemben született Heródes királysága idején, és az első esztendőket Egyiptomban kellett töltenie, hogy elkerülje a halált, amivel a zsarnok Heródes a lehetséges vetélytársat sújtani akarta. Majd harmincéves koráig a galileai Názáretben élt. József, Mária jegyese mint nevelőapja vigyázott rá és megtanította az ács mesterségre. A rejtékben töltött harminc esztendőt csak a jeruzsálemi zarándoklat szakította meg, amikor a Templom véneinek Atyjáról beszélt. Majd meghirdette az örömhírt. Isten minden embert szeret, arra hívja őket, hogy hagyják el bűneiket és térjenek meg, hogy Isten országába belépjenek. „Tartsatok bűnbánatot – hirdette –, mert közel van a mennyek országa" (Mt 4,17).

6. Ember és Isten

Krisztus ember és Isten. Születése, élete és halála az Isten-ember születése, élete és halála. Ő valóban egy közülünk, a bűnt kivéve. Szent Bernát, Assisi Szent Ferenc rendkívül érzékenyek voltak Jézus emberségére. Anyja, Mária szüzességi fogadalmat tett. Isten azt a rendkívüli küldetést bízta a názáreti Szűzre, hogy Krisztusnak életet adjon, szüzessége elvesztése nélkül. Az Egyház hagyománya ezen a ponton soha nem változott: Mária valóban Theotokosz, Isten Anyja.

7. Isten Fia

Keresztelő Szent János így hívta rá föl az emberek figyelmét: „Neki növekednie kell, nekem kisebbednem. Még a saruszíját sem vagyok méltó megoldani” (Jn 3,30 és 1,27). A Táborhegyi esemény előtt ez a keresztelési epiphania ragyogó kinyilvánulása: „Ez az én szeretett Fiam, Őt hallgassátok!” (Mk 9,7). Vándorútjai során tanítványok csatlakoznak hozzá és ő kiválasztja közülük a tizenkét apostolt, úgy tanít, mint akinek hatalma van. Sőt magának tulajdonítja Isten kiváltságait, a bűnök megbocsátását és az emberi szív legmélyének ismeretét (Jn 2,25). Tanítása a Mózesnek adott törvény radikális visszavételezése: „Hallottátok... én pedig azt mondom nektek” (Mt 5,21–22). Az ősi törvények, még a szombat is viszonylagossá lesz (Mt 12,8). Mi több, felszólítja tanítványait, vegyék föl keresztjüket és kövessék Őt, mindent, atyát, anyát, családot és mesterséget hagyjanak el érte, és Őt szeressék mindennek fölött (Lk 18,29–30). Azt állítja, hogy az utolsó ítélet alapjául

az embereknek a vele fennálló kapcsolata fog szolgálni (Mt 25,31–46). Röviden: egész életével, szavaival és magatartásával, a csodajelekkel (egészen a holtak föltámasztásáig) lassacskán felfedi személyének misztériumát. Isten küldötte, Messiás, emberfia és Isten Fia, mindent megoszt az Atyjával, amint az Isten nagyságától elámult hallgatóinak mondja: „Én és az Atya egy vagyunk” (Jn 10,30).

8. Halál

A hatalmasok gyűlöltek, mert nem tudták neki megbocsátani, hogy Istennek mondta magát. A tizenkét tanítványa közül az egyik, Júdás elárulta őt harminc ezüstpénzért. Letartóztatták, összeverték, leköpdösték, tövissel koronázták. Végül a római hatalom képviselője, a gyáva helytartó, Poncius Pilátus, bár ő maga semmi kivetnivalót nem talált benne, engedett a zsidó nép vezetői nyomásának és halálra ítélte, mert „az áldott Isten Fiának” mondta magát (Mk 14,61–63). Ennek ellenére minden szava és tette szuverén szabadságról tanúskodik: „Az életet nem veszi el tőlem senki, magam adom oda” (Jn 10,18).

9. És föltámadott

Minden bevégeztetett és minden elkezdődött. A remény mindenkit elhagy, még a leghűségesebb tanítványokat is, kivéve a kereszt tövében álló Máriát, a fájdalmas anyát. Vajon mit értett Mária a törtétekből? Mária rendíthetetlen hitének misztériuma a remény, miként Ábrahámnál is így volt, minden remény ellenére. A harmadik napon Jézus föltámad a

holtak közül. Üresen hagyja a sirt, ahová holttestét temették, nehéz kő mögé, amit az asszonyok nem tudtak elgördíteni. De az angyal jelen van itt is, éppúgy, mint megtestesülése hírül adásánál. A feltámadás angyala megerősíti a hírt, amely kétezer év óta is izgalomba hozza az embereket. „Miért keresitek az élőt a holtak között?” (Lk 24,4). „Feltámadt a halálból, elöttetek megy Galileába” (Mt 28,7).

10. Mennybemenetel

Negyven napon át megjelent tanítványainak, előbb a hitetleneknek, majd a félénkeknek, mielőtt felment volna az Atya jobbára. Ez már művének befejezését jelenti, ez a mennybemenetel. Mielőtt távozna, tanácstalan tanítványainak azt a parancsot adja, ami a sarkaiból forgatja ki a világot: „Menjetek, tegyétek tanítványommá mind a népeket. Kereszteljétek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevére és tanításátok meg őket mindannak a megtartására, amit parancsoltam nektek. Íme, én veletek vagyok minden nap, a világ végéig” (Mt 28,20).

11. Pünkösd

Ötven nappal Húsvét után, Pünkösdkor a tanítványok mind elteltek a Szentlélekkel, aki lángnyelvek formájában szállt le rájuk. Erejétől eltelve és átalakulva, Péterrel az élen hirdetni kezdi a feltámadt Krisztusba vetett hitet és a bűnök bocsánatát. Ez az Apostolok Cselekedeteinek és az Egyház idejének a kezdete, ez folytatódik évszázadokon, évezredekken keresztül minden földrészen, egészen Krisztus visszatéréséig, az idők végéig, a történelem befejezéséig.

„Meghalt, de föltámadt” (cf. ApCsel 25,19). „Az Úr az!” (Jn 21,7). Ez a kiáltás a tanítványok hitéből fakad, és röviden magában foglalja az Egyház hitét és válaszát arra a kérdésre: ki ez az ember?

Krisztus az Úr, ez az első, leglényegesebb hitvallási forma. Jézus, Mária fia az Üdvözítő. Örökkön élő, testében ezentúl „lelki”, vagyis romolhatatlan és a Lélek élteti. Jézus az Úr, ez hallatlan állítás azok számára, akik a „názáreti ács fiaként” ismerték, akik látták szenvedései közepette, a halál martaléaként. Csodálatos tanácsadó, béke fedelme, alfa és ómega, vagyis a kezdet és a vég, örök fényesség, Isten egyetlen Fia, aki az Atyától született az idők kezdete előtt. Ő „a népek világossága” – amint a II. Vatikáni Zsinat nevezte. Szavai révén jelen van az evangéliumokban, Lelke által minden keresztény szívében; és az Egyházban, amelynek Ő a feje. Az Atyának áldozatul ajánlja fel magát és ennek eucharisztikus emlékezete „a világ életéért” (Jn 6,51) adott üdvösséget hozza a jelenbe.

12. Az Atya örök Igéje

Született de nem teremtmény, egylényegű az Atyával és minden általa lett. Ez a megtestesült Fiú az Ige, az Atya öröktől fogva nemzi, úgy, mint a lélek a gondolatot. Ez a Fiú misztériuma, aki öröktől fogva az Atyával van: „Minden általa lett, nélküle semmi sem lett, ami lett. Benne élet volt és az élet volt az emberek világossága”. „Akik befogadták, azoknak hatalmat adott, hogy Isten gyermekei legyenek” (Jn 1,3–4,12). Az Atya örök Igéje, Ő az egyetlen Szó, aki pontos fordítása az Őt kimondónak, egészen addig,

hogy második személyként jelenik meg, mint az Atya tökéletes képmása. Halála csak átmenet az élet teljességébe. A Lélek ellenállhatatlan ereje révén ment oda, mint közülünk az első. Feltámadása a mi feltámadásunkat hirdeti. Mi, emberek eddig elképzelhetetlen módon arra kaptunk meghívást, hogy Isten életében osztozzunk az örökkévalóságon át. Ő majd dicsőségben visszatér ítélni élőket és holtakat és országának nem lesz vége.

13. Isten minden mindenben

A történelem egyetlen vége mindenek összefoglalása Krisztusban: „Isten lesz minden mindenben” (1Kor 15,28). Csak akkor teljesedik be majd az emberek szívében gyökerező remény: „Nézd, ez Isten hajléka az emberek között! Velük fog lakni és ők az Ő népe lesznek, és maga az Isten lesz velük. Letöröl szemükről minden könnyet. Nem lesz többé halál, sem gyász, sem jajgatás, sem vesződség, mert a régi világ elmúlt” – a mennyei Jeruzsálem, a mennyek országának prófétai látomása szerint, amelyet Szent János ír le a Jelenések könyvében (21,3–4). Az apostol evangéliumában már pontosított: „akik jót tettek, előjönnek azért, hogy feltámadjanak az életre, akik gonoszat tettek, azért hogy feltámadjanak a kárhozatra” (Jn 5,29).

14. Ő él

A hit győztes állításának ez a legfontosabb következménye: meghalt és él! Mindazok, akik hisznek és megélik evangéliumát, örökké fognak élni.

A keresztre feszített Jézus él: János a Bárány ké-

pében látja Őt. Ő az élet örök forrása. Ez az állítás abból veszi erejét, hogy ugyanez a tanú Jézus halálát is megerősítette, mindez érvényes. A hit eredetisége itt van, ebben a cáfolhatatlan, kifogástalan tanúskodásban. A holttestről szóló mese, miszerint a tanítványok azt ellopták volna, a maga módján szintén ezt tanúsítja. És még inkább a tanítványok hitének ereje. A szenvedés, a kereszthordozás, a keresztre feszítés, a lándzsaszúrás, a tanítványok elmenekülése a századost lelkében megrázó, szörnyű kiáltás után, végül a keresztre feszített fejének lehanyatlása – „kiadta Lelkét” (Jn 19,30) – szintén erről beszél.

15. *Én Uram és én Istenem*

Az üres sír okozta meglepetés, a húsvéti fény ragyogása számtalan remekművet hozott létre. Nincs fényesebb, mint a húsvét-reggeli napsugár, vagy a Rembrandt-kép bensőséges hangulata az emmauszi estén, amikor a tanítványok felismerték Őt a kenyértörésben. Ugyanaz és mégis más. Nem engedi magát megközelíteni, kivéve a hitetlen Tamást, hogy az odategye ujjait átszúrt oldalára és hogy hitből fakadó kiáltása évszázadok hitetlenségét átjárja a megingathatatlan bizonyosság villámaként: „Én Uram, én Istenem!” (Jn 20,28). A rejtett élet dolgoz emberiségében elfátyolozott istenség, mintha elhomályosult volna a kereszt fájdalmas útján. De most a keresztre feszítés, a sírbatétel, és a nagyszombati éjszaka után istensége ragyogóbb, mint valaha, a színeváltozáskor, és esetlegessé teszi az emberi test határait. Jézus belép, hogy övéit meglátogassa „bár az ajtó zárva volt”

(Jn 20,28), ott mutatkozik meg, ahol akar és amikor akar. A léleknek a test teljes mértékben rendelkezésére áll, és Ő tanítványainak testben jelenik meg, mielőtt a mennyekbe megy, az Atya jobbára.

16. A mennyország

Úgy tűnik, kortársaink zavarban vannak, amikor a mennyországról kell beszélni, mintha a föld bebörtönözné és a lenti dolgokhoz szegezné tekintetünket. A filozófusok azt mondják, minden esetben a végcélt kell nézni. A hogyanok nem oldanak meg semmit addig, amíg nincs elégséges válasz a miért szünet nélkül újraszülető és megújuló kérdéseire. Újra megismételjük ezeket az egyszerű és drámai kérdéseket, amelyek az emberrel, életével és halálával kapcsolatban vetődnek fel. Mi és ki az ember? Honnan jön? Hová megy? Élete valóban befejeződik az utolsó sóhajával?

Az olyan kereszténység, amely többé nem mer beszélni a mennyek országáról, a legszomorúbb az összes nézetek közül, amelyeken osztozik az emberiség és amelyek megosztják az embereket. Azért, mert ez a hallgatás a keresztény hitet a tartalmától fosztja meg. Márpedig, amint Szent Pál mondja, ha ez a helyzet, akkor minden embernél szájalomra méltóbbak vagyunk (1Kor 15,19), szájalomra méltóbbak azoknál is, akik az evangélium minden állítása ellenére reménység nélkül élnek. A nyolc boldogság Birodalma a semmibe tűnt volna? Zavarna bennünket annak megerősítése, hogy Krisztus a látszat ellenére is él és azt akarja, hogy mindig vele éljünk, az ő éle-

téből élünk? Végül is a mennyország nem földrajzi meghatározás, hanem állapotot jelöl, életet – életet Krisztussal.

17. Krisztussal

Érdemes elolvasni Szent Pál leveleit úgy, hogy közben számbavesszük, hányszor mondja nekünk: „Krisztussal”. Ez tanításának állandó vezérmotívuma, ez hitének központja. A keresztyén olyan ember, aki már itt a földön Krisztussal van, mielőtt a halálon túl megosztaná életét a teljességben. Ez az ég: „Még ma velem leszel a Paradicsomban” (Lk 23,43). Hogyan lehetne elrejteni hitünk világosságát, hogyan lehetne elhomályosítani ezt a lelkesítő ígéretet, hogyan lehetne elkendőzni ezt az alapvető irányulást, amelyik szerető vonzást gyakorol az emberre? Magáról a hitről van szó, ami nélkül széteszlik és eltűnik. A keresztyén egy nap majd együtt lesz Krisztussal. Krisztus fölment a mennybe, ahol az Atya jobbján van. A meghatározás az antropomorf képek egyszerűségének hatására tiszta, világos. Az egyszerű emberek, a kicsinyek, a „lelkiszegények”, az „anawim” megértik ezt éppúgy, mint Szűz Mária, és tudják, hogy a halálon túl majd Krisztussal élnek. Szent Ágoston ezt így fejezte ki rendkívül tömören: „Örökre örömezel a személyes Istennel mint személlyel és mindenki mással Istenben”. Ennek az életnek ilyen lesz az örök boldogsága, és ennek nem lesz vége soha. „Ott látni fogunk és szeretünk, szeretni fogunk és dicsérünk szünet nélkül” (Szent Ágoston: Isten városa). I. János Pál, az 1978 őszén harminc-

három napig uralkodó pápa (1978. aug. 26.–szept. 28.) nem sokkal halála előtt mondotta: „Az igazi Alleluját a mennyországban fogjuk énekelni. Ez a beteljesült szeretet allelulája lesz, az itteni alleluja az éhező szereteté, vagyis a reményé”.

18. Az ítélet alapja a szeretet

Isten számunkra az itteni élet homályában és ezer megpróbáltatás közepette is jelen van. De tudjuk, hogy lesz egy nap, a teljes megmutatkozás, a nyilvánvalóság örömétől és fényétől beragyogott nap. „Isten dicsősége maga az élő ember és az ember élete Isten látása” – mondta Szent Iréneusz.

De ennek előtte az Úr bíránk lesz, elevenek és holtak bírāja, amint a Credo mondja. Ez azonban ne töltsön el bennünket rettegéssel, mert Keresztes Szent János szavai szerint (melyeket a Gyermeke Jézusról nevezett Lisieux-i Szent Teréz elevenített föl): „Életünk estéjén megítélésünk alapja a szeretet lesz.” Jézus is azt mondta az evangéliumban: „Ahol a kincsetek, ott a szívetek is” (Lk 12,34).

19. A pokol

Ha a mennyország valóságát állítjuk, akkor el kell fogadni a pokol lehetőségét és valóságát is. Ez a hitigazság megbotránkoztatja kortársainkat, jóllehet Dante a pokol kapujára a szeretet paradox szavait írhatta föl: „Lesz sírás és fogcsikorgatás” (Lk 13,28). Ez az állítás sokaknak nem tetszik, ezért hallgatnak róla. De milyen joggal lehet cenzúrázni az evangéliumot? Mindenki megértheti, miről van szó: az élet

komolyan vételéről és az örökkévalóság tétjéről. El kell fogadnunk, hogy a halál órájában lehetőség van Istennel véglegesen szakítani, ami a bűn zsákmányaként leélt élet tragikus kimenetele.

20. A szabadság komolysága

A mennyország és pokol nem kívülről hozzáadott tetszőleges pótlék. Életünk és szabadságunk komolyan vételéről van szó. Az embernek szabad és felelősségteljes választásain keresztül joga van arra, hogy elfogadja Isten szeretetben fogant tervét, amit Isten a természetbe és a történelembe éppúgy beírt, mint az ember szívébe. Mert VI. Pál szavaival: „nincs más igazi humanizmus, csak az, amelyik nyitott az Abszolútumra a hivatás felismerésében. Ez adja meg az emberi élet igazi eszméjét” (Populorum progressio enciklika, 1967. Húsvét). Az ember egoista módon önmagába bezárkózva ezt eltaszíthatja magától, amikor maga akar isten lenni Isten nélkül – amint Maurice Blondel, a keresztény filozófus mondta. Ha ezt teszi, szándékosan vakvágányra viszi az életét. Jóllehet a szeretetre rendeltetett, mégis kívül helyezi magát a szereteten. Megkockáztatja azt, hogy a második halál révén örökké képtelen lesz a szeretetre. Ez maga a pokol, ez az a tragikus lehetőség, amely negatív módon tanúskodik az ember nagyságáról és arról, Isten mennyire tiszteletben tartja az ember szabadságát. Ez Dosztojevszkij kifejezésével: „a szeretetképtelenség”.

21. *Visszavonhatatlan választás*

A II. Vatikáni Zsinat a vallásszabadságot tárgyaló, 1965. december 7-én közzétett „*Dignitatis humanae*” kezdetű nyilatkozatában hangsúlyozottan aláhúzza, Isten miként ajánlja föl szeretetét az embernek. Bár „ez a felszólítás az embert lelkiismeretben kötelezi, de nem kényszeríti”. Mindenki tudja, hogy attól az első pillanattól kezdve, amikor a gyermeki öntudat ráébred szabadságának valóságos ismeretére, létezik a választás, ami meghatározó jellegű és az egész élet ezt fogja igazolni vagy helyesbíteni. Ez az a választás, amelyet Isten ítélete visszavonhatatlanul szentesít az örökkévalóságra. Az ember felelős önmagáért. Az ember ezt az Ószövetség és Ezekiel próféta óta tudja. Fordulhat Isten felé, elhagyva a rosszat, ahogy az evangélium kezdetén Keresztelő Szent János felszólítása is tartalmazza: „Térjetek meg, tartsatok bűnbánatot és higgyetek az evangéliumban” (Mk 1,15). Az Egyház ugyanezt mondja nagybőjt kezdetén a hamvazás szertartásánál.

22. *Utolsó ítélet*

Lesz óra, amikor a végleges választás örökre rögződik. Ez a Credo utolsó ítélete, úgy, amint azt Jézus evangéliumában világosan meghirdette: „Amikor eljön dicsőségében az Emberfia minden angyalával, helyet foglal főséges trónján. Elébe gyűlnek mind a nemzetek, ő pedig külön választja őket egymástól, ahogy a pásztor külön választja a juhokat a kosoktól. A juhokat jobbra állítja, a kosokat pedig baljára. Aztán így szól a király a jobbján állókhoz: Jertek, Atyám áldottai, vegyétek birtokba a világ kezdetétől

nektek készített országot. Éhes voltam és ennem adtatok. Szomjas voltam és innom adtatok. Idegen voltam és befogadtatok. Ruhátlan voltam és felruháztatok. Börtönben voltam és fölkerestetek. Erre megkérdezik az igazak: Uram, mikor láttunk éhesen, hogy enned adtunk volna, vagy szomjasan, hogy innod adtunk volna? Mikor láttunk idegenként, hogy befogadtunk volna? ... A király így felel: Bizony mondom nektek, amit a legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, velem tettétek. Ezután a balján állókhoz is szól: Távozzatok színem elől, ti átkozottak, az örök tűzre, amely a Sátánnak és angyalainak készült. Mert éhes voltam és nem adtatok ennem. Szomjas voltam és nem adtatok innom... Ekkor ezek is megkérdezik: Uram, mikor láttunk éhesen vagy szomjasan, idegenként vagy ruhátlanul, betegen vagy börtönben, s nem voltunk szolgálatodra? Erre majd ezt feleli: Bizony, mondom nektek, amit a legkisebbek valamelyikével nem tettétek, azt velem nem tettétek. Ezek örök büntetésre mennek, az igazak meg örök életre'' (Mt 25,31-46).

Ki ne látta volna közülünk ezt a megdöbbentő és fenséges jelenetet a katedrálisok timpanonján kőbe vésve, vagy a Vatikánban, a Sixtusi kápolna híres, Michelangelo izzó színekkel megfestett Utolsó ítéletén? – Ilyen az ember választásának nagysága és súlyossága. Az ember meghívást kapott az örökkévalóságra, ugyanakkor magát Istent is megtámadhatja, amint azt Jézus világosan tudomásunkra hozza: „Nekem nem tetted, tőlem tagadtad meg!” – szól Krisztus az utolsó ítéletkor.

23. A mennyország ellentéte

Garonne bíboros találó kifejezése szerint ez a kockázat az ember dicsősége és nagyságának ára. Ha az ember nem Istennél és Istenben testvéreinél, hanem másutt keresi létezésének személyes célját és végső boldogságának önként választott tartalmát, akkor az a nap, amikor szemtől szembe találkozik Istennel, számára már csak a természetének mélységes vágyakozása ellenére meghozott és eldöntött állásfoglalás okozta kegyetlen szenvedés napja lehet. „Olyan ember szenvedése, aki kívájt szemeivel mered a napba” – mondta P. Valensin. Az ember szeretetre képtelennek találja önmagát – erről beszélteti Georges Bernanos vidéki plébánosát, aki makacs gyónójánál a gyűlöletben fölfedezi azt a sorsot, ami rá vár, és aminek a látványától szíve elfordul. Az Egyház tanításának lényege a következőben áll: a pokol pontosan a mennyország ellentéte. A mennyországot nemértjük meg a pokol nélkül, és fordítva.

ÉS ORSZÁGÁNAK NEM LESZ VÉGE

24. A tisztítóhely

Ebbe az országba nem léphet be tisztulás nélkül az, aki bűnös volt, még akkor sem, ha utolsó döntése a pokollal ellentétben a mennyország felé vezeti. A végcél biztosított, a késlekedés nevetségesnek tűnhet. Mégis, ez a késlekedés nagyon is valóságos, annyira, hogy az Egyház a purgatóriumról beszélve, erről tanít. Az elhunytak titokzatos tisztulási módjáról van szó, és nekik az Egyház imádsága jelenti az

egyedüli segítséget. Ez az értelme a Krisztus titokzatos testét át- meg átszövő egyetemes szolidaritásnak az értük, a minket már elhagyottakért buzgón bemutatott miseáldozatokon keresztül. Természetesen Krisztus cselekvése az, ami beteljesedik egészen az utolsó pontig és a megváltás misztériuma az, amely kiárad és teljesen szétárad.

25. A bűn misztériuma

Ki fogja elmondani a bűn misztériumát, amit Krisztus vére lemos, ki mondja el a kereszten véres áldozatként fölajánlott sebeinek fájdalmát? A szeretet emlékezetében ezt ünnepeljük: „Ez az én testem, amely értetek adatik. Ez az én vérem kelyhe, az új és örök szövetsége, mely értetek és sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára. Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.” (1Kor 11,24–25). Ilyen a szentek egységének elképzelhetetlen dimenziója: a Titokzatos Test, vagyis az Egyház Fejétől egészen teste szenvedő tagjaiig. Ez ígézte meg a Gyermek Jézusról nevezett Szent Terézt, ez nyit reménységünk előtt széles horizontot a szeretetben.

26. A szeretet szenvedése

Garonne bíboros nagyon találóan írja: a síron túli tisztulás számunkra misztérium marad. Itt abszurd lenne akárcsak a legkisebb analógiát is keresni a pokollal kapcsolatban. A pokolban a szenvedés a szeretet hiányából fakad. Itt, a tisztuláskor a szenvedés abból fakad, hogy az ember Istennel szembesüggült, bár szereti és felszabadult lelke minden erejével hozzávág. Az Egyház ezt a szenvedést imádságai-

val és különösen Krisztus áldozatának felajánlásával kíséri. A hit biztosít bennünket arról, hogy Krisztus vére, midőn az Atya elfogadja, éppolyan hatékony a holtak mint az élők számára.

27. A választottak tömege

Isten Igéje, a Fiú, akit az Atya küldött, Ő áll hirtünk középpontjában. Élő és éltető, meghalt értünk, hogy visszaadja az életet, a holtak közül elsőnek támadt fel, a választottak megszámlálhatatlan seregének az élén. Őket az ujjongó Jelenések Könyve mutatja be, amint az örökkévalóságban körülveszik a földi időben feláldozott Bárányt. A kinyilatkoztatás, amit Krisztus nekünk az evangéliumban adott, Isten szava, ugyanakkor emberi szó, amely magán hordja az igazság pecsétjét és az örökkévalóságból forrászik.

III. HISZEK A SZENTLÉLEKBEN

Az Atya adta nekünk a Fiút, Isten emberré lett Jézus Krisztusban; a Fiú pedig elküldi nekünk a Szentlelket. Ilyen a Credo hite, a hit évezredes meghirdetésében.

„Hiszek a Szentlélekben,
Urunkban és Éltetőnkben,
aki az Atyától és a Fiútól származik,
akit éppúgy imádunk és dicsőítünk,
mint az Atyát és a Fiút;
Ő szólt a próféták szavával.”

1. Az Isten-szeretet

Az evangélium kinyilatkoztatása maga a félig megnyílt ég. Isten benső élete az emberek előtt szeretetének legmélyebb titkában föltárult: az egyetlen Isten a legbensőbb életében, gondolatában és szeretetében bensőleg háromságos. És a három mégis egy. Egységük legtitkosabb pecsétje a Szeretet Lelke. A Szentlélek, a Védőügyvéd-Vigasztaló (Parakletosz) az Atyát és Fiút összekötő Szeretet. Kölcsönös szeretet ez, amelyet egyik és másik kölcsönösen kivált, és örökké egyesülnek a kölcsönös élet-ajándék által, melynek forrása az Atya. Így van ez Isten saját, legmélyebb életében, és a végtelen szeretet misztériuma, aki maga Isten, oly módon tárja fel önmagát, hogy ez minden megértést túlhalad. Szent János élete végén csak dadogott erről a titokról, ami az elmélkedés révén egészen bensőséges lett számára: „Az Isten szeretet” (1Jn 4,6).

2. Teremtő, Megváltó, Megszentelő

Istennek Fia által feltárt szeretete a Lélek fényében megmutatkozik nekünk a teremtésben, amit rendszerint az Atyának tulajdonítanak; a megváltás révén, ami a Fiú műve; végül lelkünk megszentelésén keresztül, ami kifejezetten a Szentlélek műve. Természetesen, Isten minden külsődleges tevékenysége (ha lehet így mondani) a három személy közös műve, még akkor is, ha azokat közülük az egyiknek tulajdonítjuk.

3. Az Atya misztériuma

A Lélek misztériuma az Atya (Gal 4,6) és a Fiú misztériumát (1Kor 12,3) megismertetve fedi föl magát. Jézus megígérte: „Én majd kérem az Atyát, és más Vigasztalót ad nektek: az Igazság Lelkét, aki örökké veletek marad. S a Vigasztaló megtanít benneteket mindenre és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek. Ő majd elvezet benneteket a teljes igazságra” (Jn 14,16,26 és 16,13). Az Ő tevékenysége az, amely megvilágítja és élteni az Egyházat. Az Ő munkássága járja át a lélek legmélyét és képessé teszi a keresztényeket arra, hogy hivatásukat Jézus felszólítása következtében megvalósítsák: „Legyetek tökéletesek, amint Mennyei Atyátok tökéletes” (Mt 5,48).

4. A Fiú misztériuma

A tanítványok a Jézus Krisztus által elküldött Lélek fényében értik meg az üzenetet a maga teljességében. Tőle merítik az erőt, hogy az üzenetet egészen a vértanúságig hirdessék. Ha lehet így mondani, Húsvét volt az üdvösség misztériumának a megkoronázása, ehhez szorosan kapcsolódik a hazatérés az Atyához: a mennybemenetel. Ötven nappal később Pünkösd az embereknél a beteljesedés kezdete.

5. A Lélek misztériuma

Az Apostolok Cselekedetei őrizték meg azt az eseményt, ami annyi festőt megihletett és oly sok szemlélődő lelket lelkesített. „Amikor érkezett Pünkösd napja, ugyanazon a helyen mindnyájan együtt voltak. Egyszerre olyan zúgás támadt az égből, mintha

csak heves szélvész közeledett volna, és egészen betöltötte a házat, ahol egybegyűltek. Majd lángnyelvek lobbantak és szétoszolva leereszkedtek mindegyikükre. Mindannyiukat eltöltötte a Szentlélek, és különböző nyelveken kezdtek beszélni, úgy, ahogy a Lélek szólásra indította őket. Ez idő tájt vallásos férfiak tartózkodtak Jeruzsálemben, az ég alatt, minden népből. Amikor ez a zúgás támadt, nagy tömeg verődött össze. Nagy volt a megdöbbenés, mert mindenki a saját nyelvén hallotta, amit beszéltek. Nagy meglepetésükben csodálkozva kérdezték: „Hát nem mind Galileaiak, akik itt beszélnek? Hogyan hallja hát őket mindegyikünk a saját anyanyelvén?” Péter vállalta a feladatot, hogy megmagyarázza nekik a csodát, az üdvtörténet végén, amelyet Isten adott a bűnös embereknek, akik Fiát megfeszítették: „Ezt a Jézust támasztotta fel Isten, ennek mi mind tanúi vagyunk. Azután, hogy az Isten jobbra fölemelte, kiárasztotta az Atyától megígért Szentleket, ahogy látjátok és halljátok... Tudja meg hát Izrael egész háza teljes bizonyossággal, hogy az Isten azt a Jézust, akit ti keresztre feszítettetek, Úrrá és Messiássá tette!... Tartsatok bűnbánatot és keresztelkedjék meg mindegyiktek Jézus Krisztus nevében bűneitek bocsánatára. Így megkapjátok a Szentlélek ajándékát. Mert az ígélet nektek és fiaitoknak szól, meg azoknak, akiket – bár távol vannak – meghívott a mi Urunk, Istenünk” (ApCsel 2,1-8, 32-33, 36, 38-39).

6. Az Apostolok Cselekedetei

Érdemes újra elolvasni az Apostolok Cselekedeteinek első, lendületes fejezetét, ami az Egyház missziós

terjeszkedésének igazi kezdő lökése, a judaizmusból a pogány nemzetek felé. Krisztus Lelkének ereje és fényessége az, ami megadja Péternek és az apostoloknak, hogy Húsvét fényénél egycsapásra megértsék Krisztus üdvösséghezó üzenetét és legyen bátorságuk azt szerte az egész világon hirdetni. A hittől túlcserdülő fejezet előre jelzi, mi lesz az Egyház sorsa Péter bárkájában apály és dagály ellenére is a földi időtől az örökkévalóságig. Amikor a kezek kimerülnek az evező-forgatásban, akkor zúdul a bárkára a szél, és a vitorla nincs kifeszítve! Krisztus Lelke (aki a bölcsesség és értelem, a jótanács és tudomány, a lelki erősség és jámborság meg az istenfélelem Lelke) az, aki megmondja, milyen vitorlák legyenek kifeszítve erős lehetetének, hogy az Egyház bárkája a jövő tágas partjai felé repüljön.

7. Az Egyház a Lélek fuvallatában

A teremtéstől az örök életig, a mérhetetlen tér és idő spirálja ebből töltődik meg a Teremtő Lélek óta, aki a Teremtések Könyvében szereplő vizek fölött lebegett, egészen a Jelenések Könyvének egyesítő Lelkéig, aki az egyházak szeretetének erejéből kiált Urához: „Maranatha! Jöjj, Uram Jézus!” (22,20). Így született az Egyház a Lélek lehetétől, ahol a Szeretet teremtő és éltető ajándék. De ez a Lélek az üdvösség történetének, a mi történetünknek egy fejezete is, ami egészen kiemelt módon van meg a Credo-ban: Ő szólt a próféták szavával.

8. A próféták

A próféta Isten embere, Isten küldötte, Isten nevében beszél és cselekszik az emberiség történelme során. Történelmünk az a zárt mező, ahol összeecsapnak a jó és a rossz erői, a világosság emberei és a sötétség. A próféták az élő Isten üzenetét közlik az adott pillanatban, amikor az üdvösség drámája játszódik. Szigorú értelemben véve négy „nagyprófétát” ismerünk (munkásságuk terjedelmes volta miatt nevezik őket így); Izaiást, Jeremiást, Ezekielt, Dánielt a tizenkét kispóféta serege követi: Ozeás, Joel, Ámosz, Abdiás, Jónás, Mikeás, Nákum, Habakuk, Szofo-niás, Aggeus, Zakariás, Malakiás. Körülöttük helyezkednek el azok, akik munkásságuk miatt próféták, jóllehet nem hagytak hátra írott műveket. Ők: Illés, Elizeus, Sámuel, Nátán. És Dávid a próféta király, aki kiemelkedő személyiségevel uralja őket, s akinek királyi cselekvése a sok-sok sugalmazott zsoltáron keresztül az időben meghosszabbodik. A Biblia neki tulajdonítja a százötven zsoltárt. Ezeket hívők nemzedékei imádkozták nap mint nap Krisztussal együtt, úgy, amint azokat Ő maga is a népétől kapta.

9. Isten szava

„Ő szólt a próféták szavával”. A hívő embert Isten Lelke teszi prófétává, hivatásának Ő a kezdeményezője. Arra indítja, hogy vállalja a küldetést: Isten szavának továbbadását. Ez a hivatás-küldetés joggal támaszthat félelmet és remegést, de a megragadottság, megigézettség és taszítás érzetét is egyszerre. Elegendő újra elolvasni Ámosz, Izaiás, Jeremiás lírai hangvételű elbeszélését, vagy Ezekiel történetét, aki érzi,

miként nehezedik rá Isten keze (Ez 3,14). Jeremiás szinte kényszerről beszél (Jer 20,7). Izaiás rádöbben bűneire (Iz 6,5). Ámossal együtt mindnyájan elmondhatják: „Ki ne jövendölne, ha szól az Úr, az Isten?” (Ám 3,8).

10. Prófétai tettek

Isten üzenete nem korlátozódik csupán szavakra. Szimbolikus vagy tényleges cselekedeteken, szimbolikus helyzeteken, jelentőségteljes, drámai fejleményeken keresztül is megszólal: elegendő Ozeás házasságára, Jeremiás nőtlenségére, Ezekiél özvegységére utalni, Illés tűszekerére vagy az Izaiás ajkát megtisztító izzó parázsra gondolni és oly sokuk tragikus sorsára, amelyet Jézus a Templom városa előtt szomorúan felemlít: „Jeruzsálem, Jeruzsálem, megölöd a prófétákat!” (Mt 23,37)

11. Felszólítás a megtérésre

A próféta végeredményben Isten szavának egyenességével beszél, képmutatás és fölösleges vagy hiábavaló, taktikázó óvatosság nélkül. Kimondja a bűnt ott, ahol látja, legyen az a pap, a király vagy az egész nép bűne. Megtérésre szólít fel és büntetéssel fenyegetőzik: a próféták „véstjóslok!”. Ez a kifejezés egészen napjainkig fennmaradt, és néha apáinkhoz hasonlóan mi is elfelejtjük, hogy a büntetés meghirdetésével a próféta figyelmeztetni akar és szeretné megakadályozni a katasztrófát, amikor Jónáshoz hasonlóan megtérésre szólítja fel a bűnösök hatalmas városát.

12. A szövetség

A prófétai üzenet lényege végül is a Messiás meghirdetése, aki eljön, hogy Izraelt megmentse a bűntől. Ez Jahve napjának a meghirdetése. A prófétai üzenet kettőssége Jahve népének kétértelmű magatartásán alapul. A nép ugyanis megkötötte a szövetséget és hűséget ígért Isten törvényeihez, de a hamis istenek, a bálványok miatt hűtlenné vált. Jeremiás a következő feladatot kapja: „gyomlálj és rombolj, pusztíts és szétszórj, építs és ültess” (Jer 1,10). Magának az Ószövetségnek is félre kell állni, hogy helyet adjon az Újszövetség új szövetségének, amint annak a neve is ellentétes állítás-jellegére utal.

13. A prófétai jövendölések beteljesedése

Mind a négy evangélistánál megtalálható az a szándék, néha burkoltan, máskor egészen nyíltan, hogy Jézus életében, halálában és feltámadásában rámutassanak a prófétai jövendölések beteljesedésére. Jézus életének sajátos vonásait, eseményeit ezekkel hozzák kapcsolatba. Valójában az egész Ószövetség az Újszövetség prófétai megjövendölése: „prófétai jövendölésekről” beszél Szent Péter apostol is (2Pt 1,19). Izaiás próféciái Isten szenvedő Szolgájáról Krisztus szenvedésének és feltámadásának a vetületei. A Biblia egyik legfénylőbb, legörömtelibb jelenetében maga Jézus az, aki ezt megmagyarázza a csalódott tanítványoknak útban Emmausz felé, hitüket fölgerjesztvén és megvilágosítván: „Ő, ti bagák, milyen nehezen tudjátok elhinni, amit a próféták jövendöltek. Vajon nem ezeket kellett elszenvednie a

Messiásnak, hogy bemehessen dicsőségébe?... Ekkor megnyílt a szemük és felismerték" (Lk 24,25–26,31) – ezt az eucharisztikus lakomát örököltette meg oly csodálatosan Rembrandt zseniális művészete.

14. Az üdvösség története

Ilyen az üdvösség története, amelyet a Zsidókhoz írt levél kezdete mesteri módon fog egybe megragadó tömörséggel. „Azelőtt Isten a próféták útján több alkalommal és többféle módon szólt őseinkhez. Ebben a végső korszakban a Fia által beszélt hozzánk, akit a mindenség örökösévé tett, hiszen a világot is általa teremtette. Mint dicsőségének kisugárzása és lényegének képmása, ő tartja fenn hathatós szavával a mindenséget. Miután megváltott minket a bűntől, helyet foglalt az isteni Fölség jobbán, s annnyival kiválóbb, mint az angyalok, amennyivel külön nevét örökölt náluk" (Zsid 1,1–4).

Az isteni kinyilatkoztatás leglényegénél vagyunk. Az Egyház Credo-ja hűségesen közvetíti a hit közösségében a hit átadásakor. Ezt mi a hit eucharisztikus ünneplésének kezdetén a Lélekben újraimádkozzuk.

IV. HISZEK AZ EGYHÁZBAN

„Hiszek az egy, szent, katolikus és apostoli Anyaszentegyházban.”

Hiszek az Egyházban, hiszek az Egyháznak, hiszek az Egyházzal, hiszek az Egyház által; mert hogyan hinnék Krisztusban, ha az Egyház Őt nem közvetítené? Hogyan élnék a hitből, ha az Egyház nem

adta volna át és nem tanította volna meg? Ha nem igazolná tanítóhivatalának szavával és nem éltetné a szentségek kegyelmével, hogyan hinnék?

1. Az Egyház misztériuma

A II. Vatikáni Zsinat korunk embere számára a következőképpen világította meg az Egyház misztériumát: „Jézus Krisztus, az örök Pásztor Anyaszentegyházat épített, amikor úgy küldte apostolait, ahogy Őt küldte az Atya (vö. Jn 20,21). Azt akarta, hogy az apostolok utódai, azaz a püspökök pásztorok legyenek Egyházában egészen a világ végezetéig. Hogy pedig maga a püspöki méltóság egy és osztatlan legyen, Szent Pétert élére helyezte a többi apostolnak, amikor őbenne tette le a hit és a közösség egységének örök, látható kiinduló pontját és alapját.” (Lumen gentium, 18.)

Az Egyház maga Jézus Krisztus, de az „elterjesztett és továbbadott Krisztus” – mondja egy helyen Bossuet.

2. Közösség

Az Egyház közösség, egyszerre közösség Isten és az emberek, valamint emberek és emberek között a Krisztusba vetett közös hit és a Szentlélek kegyelme által, ami minden javak és kegyelmek forrásának, az Atyának megadott tisztelet liturgikus kultuszának ünnepléséből származik. A hit által összegyűjtött emberekből alkotott Egyház nem csupán emberi csoportosulás. Nem olyan társaság, amelyet közös, ideológiai, politikai, kulturális eszme vagy valami el-

végzendő feladat gyűjt egybe. Az Egyház azoknak a közössége, akik hisznek Krisztusban. Ők – Szent Pál szavával élve Krisztus élő testét alkotják. Krisztus a Fő. A Szentlélek pedig át- meg átjárja, mint az Egyház Lelke. Az emberek pedig a tagok (Róm 12, 3–6; 1 Kor 12).

3. A zsinat tanítása

A II. Vatikáni Zsinat mint drága örökséget eleve-nítette föl azokat a változatos biblikus képeket, amelyek egymást kiegészítő jellegükkel segítenek, hogy jobban megértsük természetét és mélyebben behatoljunk gazdagságába (Lumen gentium dogmatikus konstitúció 6. és 7. fejezete). Az Egyház az az akol, amelynek egyetlen ajtaja van, Krisztus. Az a nyáj, amelynek Isten a pásztora. Szántóföld, Isten mezeje, választott szőlőkertje, Isten alkotása, Isten háza, ahol övéi laknak. Az Egyház a szent templom, melyet a hívek eleven kövek módjára építenek föl. Az égi Jeruzsálem, ami felé vándorlunk. Az Egyház a mi anyánk (Anyaszentegyház): „Anyaszentegyházunk térdén ülve mint egy gyermek tanultam meg mindent” – mondja Claudel elismeréssel. Az Egyház Isten népe.

4. Krisztus és az Egyház

Krisztus úgy szereti az Egyházat, mint saját testét: „feláldozta magát érte, hogy a keresztségben isteni szavával megtisztítva megszentelje. Ragyogóvá akarta tenni az Egyházat, amelyen sem szeplő, sem ránc, sem egyéb efféle nincsen, hanem szent és szeplőtelen” (Ef 5,25–27). Krisztus az Egyházat kegyelemmel

és igazsággal tölti be, s Ő a forrás (vö. Jn 1,14). Az idők során bármilyenek is legyenek a megpróbáltatások, az Egyházat Krisztus soha el nem múltó jelenlétéről biztosítja: „Íme, én veletek vagyok mindennap a világ végéig” (Mt 28,20).

5. Isten műve

Az Egyház misztériuma Isten misztériumából forrászik, aki az embereket szeretetközösségre hívja meg Krisztusban a Lélek által. Az Egyház nem úgy épül, mint valamiféle emberek által épített ház. Isten műve, és nem tud se létrejönni, se fennállni, sem fejlődni az Ő kegyelme nélkül: „Senki sem jöhet hozzám, ha az Atya, aki küldött, nem vonzza. Nélkülem semmit sem tehetek” (Jn 6,44). Ez persze nem menti föl az embert a cselekvéstől, amint azt egyesek helytelenül gondolták, éppen ellenkezőleg! Isten nem lép az ember helyébe, hanem erőt és világosságot ad a cselekvéshez. Ezek nélkül az ember vajmi keveset tehet. Az Egyházban sok-sok századon keresztül hosszú és heves viták zajlottak a kegyelem és a szabadság kapcsolatáról. Szent Ágoston hevesen küzdött Pelagius szerzetes erkölcsi racionalizmusa ellen. A protestantizmus, a janzenizmus, a molinisták, sőt Pascal sem maradtak ki ezekből a vitákból, amikben az imádság lett volna a legfontosabb. A Pünkösöd utáni vasárnapok könyörgései ebből a szempontból példák: nem azt kérik Istentől, hogy nekünk, embereknek ne kelljen semmit se tenni, hogy Ő cselekedjen helyettünk, hanem tudtunkra adja, mit kell kérnünk tőle. Ha a kegyelem misztérium, ez magának Istennek a misztériuma és annak a támogatásnak a misz-

tériuma, amellyel a mi teljesen felelős, emberi szabadságunkat az Egyház közbejöttével támogatja.

A szentmisében az áldozás előtt imádkozzuk: „Ne nézd bűneimet, hanem Egyházad hitét” – azt a hitet, amelyet az élő hagyomány ad át, amelyet az Egyház mint közösség oszt meg tagjaival, azt a hitet, amelyet a hit szentségei éltetnek. A hit végeredményben nem csak magának Istennek a megismerését adja az embernek (Isten ti. legrejtettebb szeretetében önmagát adja nekünk), hanem az embert élteti is. A kinyilatkoztatás célja ez, vagyis Isten szeretete nekünk adja magát, hogy mi általa, benne éljünk.

6. A szent Egyház

Jézus Krisztus Egyháza szent, mert a Lélekből, az Egyházban munkálkodó Szentlélekből meríti erejét. Már olvashattuk: Ő már szólt a próféták szavával, mielőtt még Jézus Krisztus által a maga teljességében megmutatkozott volna. Halála és feltámadása óta az Ő fényessége világítja meg a tanítványokat, az Ő ereje formálja át őket apostolokká. Magukat a pogányokat is ez a fény és erő vezeti az üdvösség útjára, és gyakran akarataik ellenére előkészíti őket az igazság befogadására. A Lélek az, aki az Egyházban minden nemzedékből támaszt olyanokat, akik az igazság szerelmesei, akiket az Ő szeretete éltet és lelkesít. „Bár csak az egész nép próféta lenne” – kívánta Mózes (Szám 11,29). Joel azt látta, hogy kívánsága az utolsó időkben teljesül (3,1–4). Péter ennek megvalósulására Pünkösdkor döbben rá. Az Apostolok Cselekedetei is bőséges példákkal szolgálnak erre, Szent Pál levelei szintén. Az apostol minden nehézség és túlkapás

ellenére úgy gondolja, hogy ez az első karizma, és mindenek fölé helyezi (1Kor 14,1-5). Természetesen nem kell túlbecsülni (1Tessz 5,20), és rendezettségben a közösség javára kell gyakorolni (1Kor 14,29-32).

7. A szentek Egyháza

Az Egyház szent, mert ez a szentek Egyháza, amint Bernanos oly élénk szavakkal írja: „Melyik püspök ne adná oda gyűrűjét, mitráját, pásztorbotját, mellkeresztjét, melyik bíboros ne adná oda bíborát, melyik pápa ne adná oda fehér ruháját, kamarásait, svájci gárdistáit és minden földi birtokát csak azért, hogy szent lehessen?” (Jeanne relapse et sainte, Plon 1934).

Mint Isten népe úton vagyunk az Ország felé, és mélységes egységbe forrtunk azokkal, akik megelőztek bennünket ezen az úton. Éppúgy, mint mi, nap nap után, örömkönn és megpróbáltatásokon át győztek le számtalan akadályt, hogy hűségesek maradjanak a Nyolc Boldogságban ígértekhez, és e világban megtestesítsék az evangéliumot. Így mi az egész Egyházzal együtt adunk hálát Istennek, amint a szent eucharisziát ünnepezve is ezt imádkozzuk: „Az ő szent életük példakép számunkra, s mert egy családba tartozunk, közbejárnak értünk nálad: hogy felbátorodva tanúságtételük által az előttünk álló pályát győzelmesen fussunk végig, és hervadhatatlan koszorút nyerjünk velük együtt, Krisztus, a mi Urunk által.”

Mindegyikünk saját hivatással bír, amint erre II. János Pál is emlékeztetett a "Redemptor" hominis

enciklikában. A szentek példája meglepő és gazdag sokféleségben azt mutatja meg, hogy ezek az ugyanolyan törekeny emberi agyagból gyúrt férfiak és nők miként tudtak a maguk sajátos körülményei között az evangélium tanúi és Isten országának hiteles jelei lenni. Milyen ragyogó példa, és milyen hatékony, erős kihívás ez számunkra! A II. Vatikáni Zsinat a liturgikus konstitúcióban (1963. dec. 4.) erőteljesen figyelmeztet bennünket: „Máriában az Egyház csodálja és magasztalja a Megváltás legkiválóbb gyümölcsét és mint legtisztább képben, örömmel szemléli benne azt, amivé válni a beteljesülésben maga is óhajt és remél. . . . Az Egyház a szentek égi születésnapján a Krisztussal együtt szenvedő és vele együtt megdicsőült szentekben a húsvéti misztériumot hirdeti. A hívők szeme elé állítja példájukat, mely Krisztus által az Atyához vonz mindenkit, és a szentek érdemeire hivatkozva esdi ki Isten áldását” (Sacrosancta concilium 103–104).

8. Egyetemes hivatás az életszentségre

A zsinat újra meg újra hangoztatta, hogy Isten minden gyermeke meghívást kapott az életszentségre. VI. Pál is ezt visszhangozta: „Az Egyháznak szüksége van szentekre és a világ sem nélkülözheti őket”. (1965. július 7., általános kihallgatás). Szalézi Szent Ferenc mondta nagyon szellemesen, hogy az evangélium és a szentek között az a különbség, ami a lejegyzett és a lejátszott zene között van: az Egyház nem elvont eszme, hanem élő közösség. A Notre-Dame megtértje, Paul Claudel nagy hévvel hirdette: „A szentek, az angyalok hozzánk tartoznak. Élhe-

tünk Szent Tamás éles értelmének a segítségével, Szent Mihály erős karjával, Jeanne d'Arc és Sziénai Szent Katalin szívével... A hithirdetők hősiessége, az egyháztanítók inspirációja, a művészek zsenialitása, a klarisszák és karmeliták lángoló imádsága mintha mind a miénk volna!" (Pages de prose, p. 315.)

A múlt és jelen szentjei mint vándorutunk jelzői, igaz emberségükben és lelki vándorútjuk egyediségében újraélik számunkra a Krisztus követésére szóló evangéliumi buzdítást. Az útítársak példáját szemlélve nem a külső látvány után kell menni, hanem a belső kaland felé, amelyre Krisztus ma is meghív mindannyiunkat.

9. Az egyházszakadások

„Hiszek az egy, szent, katolikus és apostoli Anyaszentegyházban”. Az Egyház szent, s bár bűnös emberek alkotják, mégis az életszentség felé tart. Viszont a bűnök közül a legsúlyosabb az egység szétszakítása azért, mert az egység isteni karakter, amint azt Szent Pál felejtethetlen szavai tanítják: „Egy a Test és egy a Lélek, mint ahogy hivatástok is egy reményre szól. Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség. Egy az Isten, mindnyájunk Atyja, aki mindennek fölötte áll, mindent áthat és mindenben benne van” (Ef 4,4–6).

A hitben való közösség az Egyház kezdeteitől fogva állandóan fenyegetett volt. Már az apostoli korban mutatkoztak feszültségek. Az Egyház két oszlopa, Péter és Pál apostol drámai összecsapásban kerültek szembe egymással a pogányságból megtértek elé állítandó követelmények kapcsán. De a jeruzsá-

lemi (ún. apostoli) zsinaton győzött az egység szel-
leme, megegyezés jött létre, és nem megalkuvás. Ké-
sőbb Ciprián és Szent Iréneusz idejében Róma egy-
háza és püspöke segít az összetűzések elsimításában.
Péter utódának Krisztustól kapott feladata az, hogy
„testvéreit megerősítse a hitben” (Lk 22,32), és a pápa
ezt teszi. De a „varratlan köntös” egy évezrede ketté-
szakadt a keresztény kelettel történt sajnálatos sza-
kadás révén. A reformáció kora óta pedig Luther,
Kálvin és Zwingli vezetésével szakadtak ki nagyobb
közösségek az egységből.

10. Útban az egység felé: az ökumenizmus

Napjainkban az egység helyreállítása érdekében je-
lentős mozgalom bontakozott ki. Az Egyházak Öku-
menikus Tanácsa számos keresztény közösséget egye-
sít magába, és Róma felé is keresi a kapcsolatot.
VI. Pál pápa ezért tett látogatást a genfi központban.
Számos munkacsoport, köztük rendkívül tevékeny
bizottság (mint pl. a teológusoké) dolgozik az egység
mielőbbi visszaállításáért, a hitbeli egység nehéz ke-
resése révén. Ezért láthatott napvilágot 1980 nyarán
egy katolikus-protestáns munkacsoport közös nyi-
latkozata, melynek címe: *Útban a közös hitvallás felé*
(Documentation Catholique 1980. július 6., no 1789,
pp. 653–657).

11. A hosszú út

A II. Vatikáni Zsinat egybehívásakor XXIII. Já-
nos pápa felkérte a nem katolikus keresztény közös-
ségeket, küldjenek megfigyelőket a katolikus Egyház
zsinatára. Azóta jelentős haladás történt a közösen

végzett munka területén, különösen a római Keresztény Egység Titkárságának és a genfi Egyházak Ökumenikus Tanácsa Hittani Bizottságának köszönhetően. Egyre inkább szükséges lett, hogy az illetékesek megegyezzenek egy közös hitvallásban, és a több évszázados kölcsönös kiközösítések után egymást igazi testvérek ismerjék el, közösségben éljenek és a hittérítésben önös érdekek nélkül, együtt vegyenek részt. A közös közlemény Isten Igéjének normatív erejére hivatkozik, amilyen például a rómaiakhoz írt levél hitvallása is: „Ha tehát száddal vallod, hogy Jézus az Úr, és szívedben hiszed, hogy Isten feltámasztotta a halálból, üdvözülsz” (10,9). Vagy az üdvösség misztériuma, amelyről Szent János így beszél: „Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda, hogy aki hisz benne, az el ne vesszen, hanem örökké éljen” (Jn 3,16). Ilyen még az üdvtörténet a szentháromságos gyökerében és ennek megvalósulása az Egyházban, amelyet az efezusiakhoz írt levél kezdete tartalmaz (1,3–23). A jelek szerint ez liturgikus környezetben születhetett: nem más, mint igazi dicsőítő hitvallás.

A Limában közösen kidolgozott dokumentum (1982. jan. 13–15.) a keresztséggel, az eucharisziával és a különböző egyházi szolgálatokkal kapcsolatban ökumenikus szellemű teológiai megegyezést javasol. Ha ezt a központi részt a különválástól terhes hosszú századok és a különböző történelmi és kulturális kapcsolatrendszer nyomasztó terhe ellenére is el tudnák mindannyian fogadni, akkor ez meghatározó lépés lenne az elveszett egység feltalálása felé Jézusnak az utolsó vacsora után mondott főpapi imádsága

szellemében: „Legyenek mindnyájan egy. Amint te, Atyám bennem vagy s én benned, úgy legyenek ők is bennünk, hogy így elhiggye a világ, hogy te küldtél engem. Megosztottam velük a dicsőséget, amelyben részesítettél, hogy egy legyenek, amint mi egy vagyunk, én bennük, te bennem, hogy így ők is teljesen egy legyenek, s hogy megtudja a világ, hogy te küldtél engem, és szereted őket, amint engem szeretted” (Jn 17,21–23).

12. *Hogy mindnyájan egy legyenek*

Azonban számos akadályt kell még legyőzni, amint erről a katolikusok és anglikánok egymás közötti kapcsolatai is tanúskodnak annak ellenére, hogy nagyon közel állnak egymáshoz. A közös munka az olasz Gazzada városban kezdődött 1967. január 9-én. A nemzetközi római katolikus-anglikán bizottságot a pápa és Canterbury érseke állította fel azzal a céllal, hogy a két egyházat négy évszázad óta elválasztó tanbeli különbségekre közös megoldást találjanak. Ez a bizottság végleges jelentését 1982. március 30-án hozta nyilvánosságra. Témái: eucharisztia, egyházi rend, szentelés és tekintély az Egyházban, ideértve a pápa szerepét a tanításban és az egyházkormányzatban. II. János Pál a Hittani kongregációt bízta meg a szöveg alapos megvizsgálásával. Ezt a kongregáció fontos ökumenikus eseményként, és a katolikus Egyház valamint az anglikán Közöség közötti kiengesztelődés felé vezető úton jelentős lépésként értékelte. De az igazi dialógushoz nélkülözhetetlen nyíltság és őszinteség szellemében a kongregáció aláhúzta, hogy a tanulmányozott kérdések tel-

jességét illetően valójában még nem érkeztek el lényegi megegyezéshez. Mert az anglikánok egyes katolikus hittételeket vagy nem fogadnak el, vagy más-ként magyaráznak. Maradtak még más, szintén vizsgálatot érdemlő kérdések is. Ennek a dossziének a teljes tartalmát 1982. április 2-án Róma elküldte a különböző püspöki karoknak, hogy a püspöki konferenciák a katolikus tanítás alapelveinek a fényénél tudják megítélni a helyzet jelenlegi állását. Ilyen alap-tételek: az eucharisztia mint áldozat, a valóságos jelenlét, az eucharisztia misén kívüli őrzése és kultusza, az egyházi szolgálatok (a nők jelenleg tervezett szentelése az anglikán közösségek között is ellentétet támaszt, a katolikus hagyomány alapján elfogadhatatlan), a szentelés szentségi mibenléte, az újszövetségi Szentírás szövegeinek magyarázata Péter szolgálatának közbejöttével, a primátus (pápai elsőség) és Róma püspökének jurisdikciója (jogi hatalma), a tévedhetetlenség (mert a bizottság ezt a szót nem az I. Vatikáni Zsinat által használt értelemben alkalmazta) és a zsinatok tanításbeli meghatározásai (melyeknek végleges jellege az anglikánok számára az Egyház által történt elfogadáshoz van kötve és ez nem egyezik az I. Vatikáni Zsinaton meghatározott katolikus tanítással). Egyébként a két fél, vagyis a katolikusok és anglikánok gyakorlatban megvalósított egyházi életét és kölcsönös erkölcsi tanítását is szembesíteni kellene. Szükséges, hogy a párbeszéd tovább mélyüljön, mert a teljes egyházi egységet csak így lehet majd helyreállítani. A maga részéről McAdor dublini anglikáni érsek és a nemzetközi bizottság társelnöke is beszélt a két egyház között levő konver-

genciákról és különbségekről (Documentation Catholique 1982, május 16., 497–514).

Ebben a történelmi helyzetben zajlott le egy pápa első apostoli útja Angliában 1982. május 28.–június 2. között. Az anglikán egyház feje, II. Erzsébet királynő és Runcie, Canterbury érseke hivatalosan fogadták a pápát. II. János Pál újra megerősítette, hogy a katolikus Egyház minden erejével az egységre törekszik. A számára rendezett egyházi fogadás, a pápa és az érsek beszédei, a liturgikus eseményeket, különösen a Canterbury katedrálisában végzett közös istentiszteletet átható mélységesen ökumenikus szellem, mind mind bizonyítékok az egység nehéz útjának újabb állomásáról. Ez az újabb állomás egy új vegyes bizottság létrehozásában mutatkozott meg, amely újra kezdte a tárgyalásokat és folytatja a párbeszédet a testvéri szeretet és az igazság szellemében.

13. Katolikus és apostoli

„Hiszek az egy, szent, katolikus és apostoli Anyaszentegyházban.” Az Egyház, Isten népe a II. Vatikáni Zsinat kifejezése szerint az emberiség keblén úgy van jelen, mint az egység, reménység, üdvösség záloga. Bár hite megköveteli a személyes ragaszkodást, amint már mondtuk, de azt nem valamiféle egyedi tapasztalat alapján találják ki az emberek. A hitet megszakítatlan átadás-láncolat közvetíti, amely magához Krisztushoz és az apostolokhoz megy vissza. Az Egyház misztériumának legélettelibb képe liturgikus kultuszának a képe, ahol a fölszentelt közvetítők, a papok köré egybegyűlt hívek részt vesznek az

eucharisztikus áldozatban. Ez a múlt emlékezete, a jövőendő meghirdetése, az Úr halála és feltámadása. Ennek kegyelmi gyümölcsei táplálják a hívek reményét itt a földön és előkészítik őket, hogy a Megváltó szeretetének teljességében mindannyian közösen részesedjenek az örökkévalóságban.

A földi, konkrét térben megjelenő Anyaszentegyház egysége az időben gyökerezik: kettős, katolikus és apostoli közösség a püspökök körül, akiket a hit egységének kötelékei Róma püspökével fűznek egybe, úgy, amint az apostolok kapcsolódtak Péterhez, hiszen őt Krisztus tette vezetőjükké és a földkerekségen az egész Egyház látható fejévé. Az egy és szent Egyház felbonthatatlanul katolikus és apostoli, természete szerint misszionáló vagyis térítő, valamint hivatása szerint ökumenikus, azaz egységre törekvő. És ez az Egyház az, amelyik élő hagyományának folyamatosságában megkapta a küldetést, hogy Krisztus kinyilatkoztatását hitelesen magyarázva tanítsa. Amint azt nekünk a II. Vatikáni Zsinat is tanítja, a Szentagyomány és a Szentírás „együttesen alkotják Isten Igéjének az Egyházra bízott egyetlen hitletéteményét”. (Dei Verbum dogmatikus konstitúció, 12. pont).

14. A francia püspökök hitvallása

Az apostolok Egyházában jelenlevő pünkösti szellem és a Szentlélek segítségével értjük meg igazán ennek jelentőségét. A Szentlélek szünet nélkül működik a történelem szívében és megvilágosítja a ma emberét, és a felelős lelkipásztorokat a világos meg-

különböztetés adományával vezeti. Amint ezt a francia püspökök az 1978-as, Lourdes-ban kidolgozott hitvallásukban mondják, VI. Pál 1968-as hitvallása nyomában járva: „Az eucharisztikus közösségekben az Egyház megmutatja, kicsoda: az emberiségnek az a része, amelyik az Üdvözítő Krisztust befogadja; a gyermekek gyülekezete, akik megnyílnak a Lélek adományai előtt, a testvérek gyülekezete ugyanazon hitvallásban, a világba küldött Isten népe, akinek feladata Krisztus világosságának hordozása, hogy az egész emberiség hivatásában mélyen belegyökerezve éljenek az emberek városában.” (Hitünk szent titka, 61.o.) Az egyetlen fő és egyedüli pásztor, Krisztus akarata adta neki a látható közösség központját, a római egyházat püspöke személyében és az apostoli hagyomány folyamatosságában.

15. Az Egyház pásztorai

Az Egyház pásztorai Krisztustól kapják a szolgálatukhoz szükséges hatalmat azért, hogy az Ő kegyelmét tovább adják a híveknek és a híveket parancsa szerint hozzá vezessék: „Amit feloldotok a földön, a mennyben is fel lesz oldva” (Mt 18,18). Élükön Róma püspöke, Péter utóda áll. A pápa az egyetemes felelősségéhez szolidárisan társult püspökökből álló testület, a püspöki kollégium feje. Az apostolok utódai, a papok és diakónusok segítségét igénybevevő püspökök Isten népének felelős pásztorai, feladatuk a Szentlélek kegyelme által a tanítás, kormányzás, megszentelés. A bárányok és juhok pásztora (vö. Jn 21,15–16), Péter nyomában mint utóda őrzi a hitközösséget s ennek Róma egyházával ő a záloga.

16. „Te Péter vagy azaz kőszikla”

„Te Péter vagy azaz kőszikla és én erre a kősziklára építem Egyházamat” (Mt 16,16). Nagy Szent Leó ezt az alapvető kijelentést magyarázva így írt: „Te Péter vagy... íme, ezen a következőt kell érteni: Bái én magam vagyok a megrendíthetetlen kőszikla, az a szegletkő, amely a két népből egyet alkot (Ef 2,14), bár én magam vagyok az alap, amelyen kívül nem lehet más alapot lerakni, te mégis Péter, azaz kőszikla vagy, mert téged az én erőm szilárdít meg, és bár kiváltságaim továbbra is az enyémekek maradnak, azokat én mégis megosztom veled” (Migne, Patrologia Latina, 54, 150).

17. Szent Iréneusz tanúsága

A keresztények kezdetektől fogva törődtek azzal, hogy Róma püspökeinek pontos listáját megadják, Pétertől kezdve. Szent Iréneusz fogalmaz a legvilágosabban: „Mivel az összes egyház egymást követő pásztorait túl hosszú lenne felsorolni, ezért a mindenki által ismert, legnagyobb és legrégebbi egyházat vesszük, amelyet Rómában a két dicsőséges apostol, Péter és Pál alapított. Ezzel az egyházzal alapításának egyedülálló tekintélye miatt minden más egyháznak meg kell egyeznie, mert a mindenfelől érkező hívek itt őrizték meg az apostoloktól származó hagyományt” (Adversus haereses, III, 3,2).

18. Az Egyház egyetemessége

Az apostolok megrendíthetetlen hitének sziklájára alapozva, a vérük tanúságával megpecsételt apostoli és katolikus Egyháznak az a hivatása, hogy min-

den korok minden emberét elvezesse Krisztus megismeréséhez. Nyelvek és kultúrák határain átlépve az embereket megnyitja a Krisztusban adott kinyilatkoztatás számára. Ilyen az egy, szent, apostoli Egyház katolicitása, egyetemessége. „Az Úr... üdvös eszközökkel erősíti meg minden hívét, akármilyen rendűek-rangúak is, és mindegyiküket más-más úton meghívja arra a tökéletes szentségre, amellyel maga az Atya tökéletes” (Lumen gentium 11.). A testté lett Ige példájára, aki az Atyához fűződő fiúi kapcsolatát az emberi feladatok-kötelességek során élte meg, a keresztény ember a világ építésén munkálkodik a teremtmény Isten szeretetteljes céljához való teljes hűségben.

19. A szerzetesek

Az Egyház kezdetétől fogva megtaláljuk azokat a férfiakat és nőket, akik az evangéliumi tanácsok életre váltása révén Krisztust szabadabban és hűségesebben akarták követni, és a maga módján mindegyikük teljesen Istennek szentelte életét. Ők a szerzetesek, akiknek egész élete ma is Isten abszolút uralmáról tanúskodik. A Szentlélek hívta meg őket erre a szilárd élet-állapotra és az Egyház ezt elismeréssel veszi körül. A tisztaság rendkívüli módon teszi szabbaddá az emberi szívet azért, hogy az Isten és az emberek iránti szeretettől égjen. A szegénység a Krisztus példájára vállalt lemondást fejezi ki éppúgy, mint az engedelmesség. Ez a hármas jel (tisztaság – szegénység – engedelmesség) mindenkit arra emlékeztet, hogy az Urat mindenek előtt és mindenek fölött szeretni kell. Az imádság és apostolkodás révén a szerzetesek

és szerzetesnők Isten eljövendő országáért dolgoznak. A mennyek országának ők az előhírnök-szimbólumai, a nyolc boldogság reményében, melyek minden keresztény számára a legfőbb eszményt jelentik, hiszen mindegyikük arra hivatott, hogy Jézus Krisztus mintájára a Lélekben megélje az Atyához és az embertestvérekhez fűződő szeretetkapcsolatot.

20. A nyolc boldogság

„A tömeg láttára Jézus fölment a hegyre és leült. Tanítványai köréje gyűltek, Ő pedig szólásra nyitotta ajkát. Így tanította őket:

„Boldogok a lélekben szegények, mert övék a mennyek országa.

Boldogok a szomorúak, mert majd megvigasztalják őket.

Boldogok a szelídek, mert övék lesz a föld.

Boldogok, akik éheznek és szomjazzák az igazságot, mert majd eltelnek vele.

Boldogok az irgalmasok, mert majd nekik is irgalmaznak.

Boldogok a tiszta szívűek, mert meglátják az Istent.

Boldogok a békességben élők, mert Isten fiainak hívják majd őket.

Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa” (Mt 5,1-10).

V. „VALLOM AZ EGY KERESZTSÉGET A BŰNÖK BOCSÁNATÁRA”

Az evangélium kezdetén ott találjuk Keresztelő Szent Jánost, aki „a pusztában hirdette a bűnbánat keresztségét a bűnök bocsánatára (Mk 1,4). Jézus is „eljött a galileai Názáretből, és megkereszteltette magát Jánossal a Jordánban. Amikor feljött a vízből, látta, hogy megnyílik az ég, és a Lélek galamb alakjában leszáll rá. Szózat is hallatszott az égből: „Te vagy az én szeretett Fiam, benned telik kedvem” (Mk 1,9–11).

A keresztség (latinul baptismus) a görög „baptizein” igéből származik, ami annyit tesz, mint: alámeríteni, lemosni. Az Ószövetségben a víz tisztító szerepe többször hangsúlyt kap, és ezek az események később úgy jelennek meg, mint a keresztség előképei, különösen a vízözön és a zsidó nép átkelése a VöröstenGEREN. A judaizmus a rituális lemosásokat, öblítéseket sűrűn alkalmazta és az esszénusoknál gyakori volt a rituális fürdés. János keresztsége a pusztában vízkeresztség, amely a megtérést és bocsánatot célozza. Amikor Jézus felveszi ezt a keresztséget, akkor alázatosan beáll a bűnösök sorába, Ő, az Isten báránya, aki elveszi a világ bűneit (Jn 1,29–36). A Szentlélek eljövele már előre hirdeti a pünkösdi lélek-áradást. Az evangélium egyébként Galileában ezekkel a szavakkal fejeződik be, és az apostolok ekkor kapják meg egyetemes küldetésüket: „Én kaptam minden hatalmat égen és földön. Menjetek tehát, tegyetek tanítványommá minden népet. Kereszteljétek meg őket az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében” (Mt 28,18–19).

1. A Lélek ajándéka

Az Apostolok Cselekedetei kezdetén, a Szentlélek pünkösdi kiadása után Péter azonnal meghívja hallgatóit az üdvösségre, mert „Isten azt a Jézust, akit ti keresztre feszítettek, Úrrá és Messiássá tette”. Majd Szent Lukács így folytatja: „E szavak szíven találták őket. Megkérdezték Pétert és a többi apostolt: „Mit tegyünk hát, emberek, testvérek?” „Tartsatok bűnbánatot – felelte Péter –, és keresztelkedjék meg mindegyiktek Jézus Krisztus nevében bűneitek bocsánatára. Így megkapjátok a Szentlélek ajándékát. Mert az ígélet nektek és fiaitoknak szól, meg azoknak, akiket – bár távol vannak – meghívott a mi Urunk, Istenünk”... Akik megfogadták szavát, megkeresztelkedtek. Aznap mintegy háromezer lélek megtért” (ApCsel 2,36–41).

2. Keresztelő Egyház

Ilyen Jézus Krisztus Egyháza, melynek a története ekkor kezdődik: keresztelő Egyház, amelynek egyetlen bejárati ajtaja a keresztség. Ezt a Szentlélek ajándékainak teljességét közvetítve a kézrátétel követi (ApCsel 8,15; 19,6). Nem más ez, mint engedelmeskedés Jézus Krisztus parancsának. Szent Pál magyarázza meg az értelmét. A keresztséget Krisztus nevében kapja meg a hívő (1Kor 1,13). A keresztség a megkeresztelkedőt hozzákapcsolja Krisztus halálához, eltemetéséhez és feltámadásához (Róm 6,3; Col 2,12). Az ősegyház által végzett alámerítés Krisztus halálára és temetésére utalt, míg a vízből való felemelkedés a feltámadást és a vele való egységet

szimbolizálta. A keresztségben a test, mint a bűn eszköze meghal (Róm 6,6), és ezentúl „Istennel él Jézus Krisztusban” (Róm 6,11). A kettő: meghalás a bűnnek és az élet ajándéka elválaszthatatlan egymástól. A keresztség Krisztus halálának és föltámadásának húsvéti misztériumában való közösség és részvétel. A megkeresztelt meghalt a bűnnek, hogy Krisztusban Istennek éljen (Róm 6,11), Krisztus életét élje (Gal 2,20; Fil 1,21). Tehát a keresztség szentségének rítusával radikális átalakulás megy végbe. Szent Pál erőteljesen aláhúzza: ez a kiüresedés és a régi ember halála, valamint az új ember felöltése (Róm 6,6; Kol 3,9; Ef 4,24), aki az Isten képére alkotott igazi új teremtmény, amint Ádám is ilyen volt az eredeti bűn elkövetése, a bűnbeesés előtt (Gal 6,15).

3. A keresztség vize

Szent Péter az első levelében arról ír, hogy a keresztséget már előre jelezte a vízözön és Noé megmenekülése. A keresztség vizein való áthaladás Krisztus feltámadásának köszönhetően szabadító hatású (1Pt 3,18–21). Szent Pál számára a keresztvíz bűnöktől szabadító erejét a Vörös-tengeren történt áthaladás jelezte előre, mert ez szabadította meg Izraelt az egyiptomi szolgaságból (1Kor 10,1). Látni ezt Krisztus példájából, aki az Emmausz felé vezető úton az Írásokat magyarázza a tanítványoknak, s megmutatja nekik, az Ószövetség miként hirdette meg előre az újat. – A hit pedagógiája jelen van az apostolok tanításában, amit az Egyház folytat. Az üdvtörténet folytonossága megmutatja, hogy az emberek hűtlensége

ellenére Isten hűséges marad a szövetségéhez, az Ő szeretetszándékához, mert Ő Szent Pál szavai szerint „azt akarja, hogy minden ember üdvözljön” (1Tim 2,4).

4. A szentháromságos forma

„Az Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek nevében.” A szentháromságos formát már a Didaché tanúsítja (7,1-3), s ez Jézus parancsában gyökerezik, amelyet az evangélium befejezéseként találunk (Mt 28,19). Ez tehát az Egyház formája. Az ősegyházban Jézus vagy az Úr Jézus nevében szolgálhatták ki a keresztséget (ApCsel 2,38; 8,16; 10,48; 19,5; 1Kor 6,11) és ez mutatja, hogy a megkeresztelt ezentúl Krisztushoz tartozik, Krisztust öltötte magára, ezentúl egy vele, amint Szent Pál mondja (Gal 3,27; Róm 13,14). A megkeresztelték ezért alkotnak egymással egységet, Krisztus (Gal 3,28) és megdicsőült teste egységében (1Kor 12,13; Ef 4,4). Ezentúl Krisztussal egy a lelkük (1Kor 6,17). Minden megkeresztelt Krisztus trónörököse, az ő életéből él és meghívást kap, hogy megossza vele dicsőségét (Róm 8,2,9,17,30; Ef 2,6). Krisztus testvéreként az Atya fogadott fiává lesz (Gal 4,5) és a Szentlélek templomává (1Kor 6,19).

5. A gyermekek keresztsége

A keresztség tehát föltételezi az evangélium hirdetését és a holtak közül feltámadt (Róm 10,9) Jézus Krisztusba vetett hit megvallását (ApCsel 16,30). De az Apostolok Cselekedetei megmutatják azt is, hogy a hit tárgyának lehetséges az „implicit” ismerete

is, amikor a Szentlélek már a keresztelés előtt leszáll a keresztelendőkre (10,44–48). A családatya hite elégséges övéi számára is, amint azt Kornéliusz százados (10,47) vagy a Filippi-beli börtöntartó esete (16,33) mutatja és amint az Egyház folytonos gyakorlata, vagyis a kereszteny szülők gyerekeinek megkeresztelése tanúsítja. Ez a hit felelet az evangélium hirdetésében megnyilvánuló isteni hívásra (Róm 10,14). Felelet, amely a kegyelem műve (Ef 2,8) és igazi megtérés, ragaszkodás Krisztus üzenetéhez. Teljes önátadás, ami egész életet átalakítja.

6. A szentségek

A keresztség szentsége éppúgy, mint akármelyik másik a hét szentség közül, nem mágikus eszköz, amely automatikusan hat. Az Egyház a szentségek révén a híveket Krisztus sajátos jelenlétében részesíti. Az érzékelhető rítusok arra szolgálnak, hogy a testből és lélekből álló emberek felé (akik vagyunk), alkalmas módon közvetítsék az üdvösség kegyelmeit, gazdag ajándékait. A hét szentség, mely egyszerre gesztus és szó, lehetővé teszi a láthatatlan Krisztussal történő éltető találkozást. Valóságosan beteljesítik azt, amit szimbolikusan jeleznek. Az általuk közvetített gyümölcsök Krisztus akaratából kegyelmi ajándékok. Krisztusi alapításúak mind és az Egyház ebben is engedelmes Urának. A hívő, aki hittel járul a szentségekhez, elkötelezi magát, hogy hozzáalakul ahhoz az élethez, amelyet a Szentlélek működése közvetít számára. „Az Úr tehát ilyen nagy bőségben adja meg az üdvösség hatékony eszközeit minden

rendű és rangú kereszténynek; fel is szólítja őket arra a tökéletesen szent életre, melynek teljessége az Atyában van meg'' (Lumen gentium 11).

7. Kapcsolat Krisztussal

A szentségek természetük szerint átalakítják a keresztényeket Krisztusban és vele valóban személyes kapcsolatot alakítanak ki, az emberi lét jelentős fordulóin a születéstől a halálig. A keresztség a hívőt egyggyé teszi Krisztussal, Szent Pál súlyos kifejezése szerint (Róm 6,5). A II. Vatikáni Zsinat tanítása szerint „a megkereszteltek az újjászületés és a Szentlélek kenete által felszentelt lelki házzá és szent papsággá lesznek, hogy – a keresztény ember minden cselekedetében megvalósuló – lelki áldozatot mutassanak be, és hirdessék annak dicsőségét, aki a sötétségből meghívta őket a csodálatos világosságra (vö. Pt 2,4–10)'' (Lumen gentium 10).

8. Az Eucharisztia

A bérmálás a megkereszteltet a Szentlélek erejéből részesíti, hogy Isten fiaként tanúságot tegyen és az Egyházat építse. Az Eucharisztia misztériuma magában foglalja az egész emberi élet értelmét éppúgy, mint a hit lényegét. A keresztény Krisztus életének teljességét kapja meg, hogy táplálék formájában magához vegye. A keresztények hisznek ebben a mélységes misztériumban, és táplálkoznak belőle, mert maga Jézus volt az, aki mondta: „Az én testem valóságos étel, s az én vérem valóságos ital. Engem az élő Atya küldött, s általa élek. Így az is élni fog általam, aki engem eszik'' (Jn 6,55,57). Krisztus az éltető

táplálékban a kenyér és bor színe alatt valóságosan adja magát nekünk, amint halála előtti este, a tanítványaival elköltött utolsó vacsorán is ezt tette. Leonardo da Vinci ezt a jelenetet örököltette meg Milánóban. A múlt emlékezete Krisztus áldozatát hosszabbítja meg az időben, s az Eucharisztia ugyanakkor táplálék a jelen számára, s az örök élet záloga. Ezért útravalóul is adják a súlyos betegeknek. Krisztus a belőle táplálkozók számára az élet és szeretet forrása, a hit tápláléka, a reménység erőssége, a szeretet hajtóereje. A hívek ezért imádják Őt a szentmisében: „Halálot hirdetjük és hittel valljuk feltámadásodat, amíg el nem jössz”! – az átváltoztatás utáni felkiáltással.

9. Bűnbánat, betegek szentsége, egyházi rend

A bűnbánat szentsége a bűneit bánattal bevalló hívőnek meghozza a bocsánatot. A fölszentelt pap a feloldozással újra éleszti a keresztségi hitet a mindennapi lelki küzdelemhez. A betegek szentsége vagy utolsó kenet a Szentlélek erejét közvetíti és lehetővé teszi – amint az Egyház imádsága is kifejezi – hogy a beteg önmagát az Atya kezébe helyezze és felkészüljön a nagy átmenetre, amint Krisztus is tette a kereszten: „Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet” (Lk 23,44). Az egyházi rend szentségének köszönhetően a papok mint a püspökök társai működnek, tanítva, irányítva és megszentelve Isten népét. Az ő szolgálatuk révén lesz jelen az Eucharisztia az Egyházban s ugyanakkor az Egyház az, aki az Eucharisziát létrehozza. Az Eucharisztia az Egyház élő és éltető szíve,

a szeretet forrása, nemzedékről nemzedékre. A papok a püspökök segítőtársai, míg ez utóbbiak az apostolok utódai.

10. A püspökök

„A szent zsinat azt tanítja, hogy a püspökök isteni intézkedés folytán léptek az apostolok helyébe, és lettek az Egyház pásztorai. Aki őket hallgatja, Krisztust hallgatja; aki pedig megveti őket, az Krisztust veti meg, és azt, aki Krisztust küldte (vö. Lk 10,16). A püspökök személyében tehát, akiknek az áldozópapok segédkeznek, ott van a hívek között az Úr Jézus Krisztus, a legfőbb pap... Az egyházi rend szentségének teljességét a püspökszentelés közli, ... és az ezzel járó feladatokat csak a kollégium fejével és tagjaival való hierarchikus közösségben lehet gyakorolni. ... A püspökökre tartozik, hogy az egyházi-rend feladásával új kiválasztottakat vegyenek fel a püspöki testületbe” (Lumen gentium 20,21).

11. A házasság

A II. Vatikáni Zsinat emlékeztetett arra is, hogy a házasság szentsége adja meg a keresztény házastársaknak Krisztus kegyelmét, hogy ennek segítségével a szülői és nevelői feladatoknak eleget tegyenek. „A házastársak egysége hozza létre a családot és a családban születnek a társadalom új polgárai, akiket a keresztségben a Szentlélek kegyelme Isten gyermekeivé tesz, hogy a századok folyamán fennmaradjon Isten népe. A szülők legyenek ebben a családi egyházban gyermekeik első hithirdetői szavakkal és példájukkal, és ápolják mindegyikük sajátos hivatá-

sát, különös gonddal pedig a papi hivatást" (Lumen gentium 11). A szentség olyan fokban szenteli meg a házastársi szeretetet, hogy az élő szimbóluma lesz Krisztus és az Egyház kapcsolatának: „Férfiak, szeressétek feleségeteket, ahogy Krisztus is szeretette az Egyházat, és feláldozta magát érte" (Ef 5,25). VI. Pál pápa a „*Humanae vitae*" enciklikában (1968. júl. 25.) sorolta fel a házastársi szeretet alapvető tulajdonságait. Ezek: a teljes hűség, a felbonthatatlanság és a termékenység. Az 1980-as püspöki szinódus tanítását meghosszabbítva II. János Pál a „*Familiaris consortio*" apostoli buzdításában (1981. nov. 22.) aláhúzza napjaink keresztény családainak a feladatait. Az Egyház misztériumához szorosan kapcsolódva, a család az Istennel párbeszédet folytató személyek közössége, és sajátos, eredeti hivatást tölt be az élet továbbadásával és a neveléssel. Ugyanakkor hozzájárul a társadalom fejlődéséhez, amelynek első és életető alapsejtje.

12. Az új ember

A keresztény embert az Egyházban a hit szentségei Krisztushoz hasonlítják, a hívő általuk Isten életéből részesedik és mindennapjait a hitben, reményben, szeretetben éli meg. Amint Szent Pál mondja, valóban új ember, „aki állandóan megújul Teremtőjének képmására a teljes megismerésig" (Kol 3,10). Gondja van arra is, hogy a hitét megossza testvéreivel. Ugyanakkor a keresztény ember minden embertársával (legyenek azok katolikusok, keresztények, hívők vagy nem hívők) együtt dolgozik az emberibb, testvéribb világ felépítésén.

VI. „VÁROM A HOLTAK FÖLTÁMADÁSÁT ÉS AZ ELJÖVENDŐ ÖRÖK ÉLETET. AMEN.”

Ezek a keresztény ember hitvallásának utolsó szavai, természetes fejleményeként az elsőnek: „Krisztus feltámadott!”

Az apostolok örömteli, meglepetéstől visszhangzó kiáltása a továbbadandó hit kifejezése lett, amivel a keresztények az újdonság örömétől sugárzón minden Húsvét hajnalán összeölelkezve egymást köszöntik: Krisztus föltámadt! Ez a Credo alapvető állítása. Enélkül minden összeomlana. Vele minden a helyén van, minden igaz és érvényes. Az élet megtalálja értelmét, a szenvedés és a halál csupán a bűn következményei. Maga a bűn bocsánatot nyert, elhalványodott, mert Krisztus szeretete erősebb, mint az emberek gyűlölete, élete erősebb, mint a bűn okozta halál. Szent Pál ezt jól megértette, és azt mondta: ha ez nem lenne igaz, mi lennénk a legszerencsétlenebbek az emberek között, halandó állapotra és a létből fakadó szorongásra kárhoztatva. De ez igaz, nagyon is igaz, Krisztus valóban föltámadt, megjelent Péternek, majd a tizenkét apostolnak, aztán egész sereg tanúnak, velük evett és ivott. És mi – mi vele együtt feltámadunk.

1. Ő él

Jézus feltámadt. Könyvtárnyi könyvet összeírtak a hitnek erről a központi tételéről, és bizony egyesek közülük elfátyolozták, sőt elhomályosították a fényt.

Tehát a lényegre kell visszatérni, ami a következő néhány szóban foglalható össze: Jézus meghalt, de él és nem hal meg többé. Ő az, aki feltámadt, Szűz Mária fia, a Nyolc boldogság meghirdetője, Ő, akivel a Tábor-hegyen a színeváltozás történt, Ő a szenvedést eltűrő Szolga, a Golgota keresztfeszítettje, a sírban nyugvó holttest. Ő az, és nem más: ez van benne Mária-Magdolna kiáltásában, aki az Úr előtt térdel, alétan az örömtől, amikor a Mester a nevének szólítja. Ez van benne Tamás kiáltásában: „Én Uram, én Istenem”; aki nem akart hinni a valószínűtlen hírnek; ezt visszhangozza az emmauszi tanítványok kiáltása, akik felismerik a kenyértörésben. Ez hallatszik a földre terített Saul-Pál kiáltásában, úton Damaszkusz felé. Az ókor történészei nem csalódnak, amikor a keresztényeket úgy írják le, mint olyan embereket, „akik hisznek egy bizonyos Jézusban, aki meghalt, és akiről azt állítják, hogy él.”

2. A holtak föltámadása

Várom a holtak föltámadását – ez nem a lélek halhatatlanságának görög eszméje. A pogány bölcsek szerint az emberi lelket a halál szabadítja ki a test kötelékeiből, amelyek a lelket mintegy börtönben tartják; és a lélek végre távozhat a halál pillanatában, amikor megszabadul ettől a neheztől. Nem, a holtak föltámadása a keresztény hit szerint az egész emberi személy, test és lélek föltámadása a holtak közül elsőszülött Krisztus nyomában. Fentebb már mondtuk, hogy Húsvét evangéliuma mindennek előtt tanúskodás egy tényről: azt a Jézust, akit ti keresztre feszítettetek, Isten föltámasztotta és ha hisztek ben-

ne, akkor Ő részesít titeket az üdvösségben. Ez a hűsvéti tapasztalat az Egyház alapjait a Lélek árasztotta fényességben vetette meg. Számos szövegrészlet tanúskodik erről: Péter beszéde a zsidókhoz (ApCsel 3,14), hitvallása a Szanhedrin előtt (4,10), Fülöp diakónus keresztségi oktatása (8,35), Pál beszéde a zsidók előtt (13,33; 17,3) és a pogányokhoz (17,31), hitvallása a bírái előtt (23,6). Az Atya a feltámadásban megdicsőítette a Fiút és a feltámadás Isten pecsétjét ráütötte a megtestesüléssel kezdődött és a kereszten beteljesedett megváltásra. Ez tette Jézust „Úrrá és Krisztussá” (2,36), vezérré és megváltóvá (5,31), élők és holtak bírójává (10,42).

3. Krisztus a feltámadás és az élet

Így Jézus, aki előszülött a holtak között (26,23) elsőként lépett be az új világba, a megváltott világba (Kol 1,18; Jel 1,5). Ő lévén a „dicsőség Ura” (1Kor 2,8), minden ember üdvösségének szerzője (ApCsel 3,6), aki népét elvezeti az életre (1Pt 2,9). Ez a hitünk központja és a Krisztus feltámadásába vetett hit magával hozza a mi feltámadásunk reményét. Mert, amint Szent Pál mondja: „Krisztus feltámadt a halálból, elsőként a holtak közül” (1Kor 15,20) és erre alapozódik a mi saját feltámadásunk. Mert Ő maga mondta: „én vagyok a feltámadás és az élet, aki bennem hisz, ha meghal is, élni fog (Jn 11,25). Leveleiben Szent Pál szünet nélkül ezt visszhangozza: „Aki Krisztus Jézust feltámasztotta a halottak közül, halandó testeteket is életre kelti bennetek lakó lelke által” (Róm 8,11; cf. 1Tessz 4,14; 1Kor 6,14; 15,12-22; 2Kor 4,14). Az általános feltámadásról is beszél

a zsidó apokalipszis képeinek segítségével. De a hagyományos képek kölcsönvételén túl a szilárd bizonyosság a fontos, ez az újdonság: „Romlásra vetik el – romlatlannak támad föl. ... A halottak feltámadnak a romlatlanságra, mi pedig elváltozunk. Ennek a romlandó testnek fel kell öltenie a romlatlanságot, ennek a halandónak a halhatatlanságot” (1Kor 42,52–53). Magáról a hús-vér testről és annak titokzatos átalakulásáról van szó a dicsőség fényénél, amely az Atya jobbján levő feltámadott Krisztus testéből sugárzik.

4. Az eljövendő világ élete

A Jelenések könyve a holtak feltámadásának megragadó képét állítja elénk (20,11–14). A gonoszok a második halálba süllyednek, amelyre ítéltettek (vö. Jn 5,29). A választottak belépnek az új életbe. A Credo ezt az eljövendő örök életnek nevezi az átalakult világ keblén, s ez a világ az ősi paradicsomkerttel és a mennyei Jeruzsálemmel azonosul (Jel 21–22).

A keresztény élet az lesz a maga teljességében, amit már ezen a világon részlegesen megkezdett, s amint erről az idős János apostol tanúskodik: „Mi tudjuk, hogy a halálból átmentünk az életbe” (1Jn 3,14). De az, ami a „törékeny cserépedényben” csak tökéletlenül valósul meg, ott teljességében bontakozik ki az Efezusiakhoz írt levél nosztalgikus hangulatú liturgikus himnusza szerint: „Ébredj, aki alszol, támadj fel a halálból, és Krisztus rád ragyog” (5,14). Ez a reményünk forrása, és az alapvető bizonyosság, amely az egész létet meghatározza. Mert a keresztény ember nem élhet úgy, mint egy pogány, hanem a

Krisztus-hozta nyolc boldogság eszméit kell követnie. A Krisztusban teremtetett új ember ezentúl új dolgokat cselekszik a Lélek erejével, és ha a régieket tölti be, akkor is új módon teszi azt: „Ha tehát Krisztussal feltámadtatok, keressétek, ami fönt van, ahol Krisztus ül az Isten jobbján” (Kol 3,1).

5. Öröm, béke, világosság

A kereszteny számára az eljövendő élet az örök élet. Akkor „Isten lesz minden mindenben” (1Kor 15,28) és a reménység beteljesül. „Isten velük fog lakni és ők az ő népe lesznek, és maga az Isten lesz velük. Letöröl szemükről minden könnyet. Nem lesz többé halál, sem gyász, sem jajgatás, sem vesződség, mert a régi világ elmúlt” (Jel 21,3–4). Nemcsak az ég, hanem a föld és az egész világmindenség is újjá lesz, és az utolsó ítéletkor minden ember föltámad: „Akik jót tettek, azért hogy feltámadjanak az életre, akik gonoszat tettek, azért, hogy feltámadjanak a kárhozatra” (Jn 5,29).

Ez az élet öröm, boldogság és fényesség, az Istennel szemtől szembe, pedig Mózesnek el kellett takarnia arcát az égő csipkebokor előtt; és ugyanezt tette Péter, Jakab és János a színeváltozáskor. A hit az az út, amely az életre nyílik: „Aki hisz bennem, ha meghal is, élni fog” (Jn 11,25). Szent Pál, a lángoló szívű apostol ezt mondja: „Míg e testben vándorként élünk, távol járunk az Úrtól. . . . Ám bizalom tölt el bennünket, így jobban szeretnénk megválni a testtől és hazakerkezni az Úrhoz” (2Kor 5,6–8).

Mert a testüktől elvált lelkek sorsa csupán egy át-

meneti pillanat. Isten hatalmának és szeretetének nem ez az utolsó szava azok számára, akik Őt szeretik. Az utolsó ítéleten a föltámadt Krisztus dicsőségének kell ragyognia a választottokról. Szent Pál Krisztus újra eljöttével azonosítja az idők végét, amikor az országot Atyjának átadja. Ezt parúziának nevezzük. Ekkor az Úrral teljes és tökéletes közösségben élünk. Ennek a módját természetesen nem tudjuk elképzelni. De erősen hiszünk Krisztus szavaiban, mert ő legyőzte a halált: „Én vagyok a föltámadás és az élet. Hiszed ezt?” (Jn 11,26).

6. Amen

A keresztény ember erre az alapvető kérdésre Amen-nel felel. Ez a Credo utolsó szava, amely jóváhagy mindent, amiről a kezdettől a végéig, a Teremtés könyvétől a Jelenések könyvéig csak szó volt, a kezdettől a beteljesülésig, a teremtetéstől a megváltásig, és mindaz összegződik ebben az igenben, amit az Atya az örökkévalóságban mond a Lélekben Fiának: Agapé, Caritas, Szeretet.

Ósi héber szó ez, amely szilárdságot, erősséget, stabilitást, biztonságot jelent. Az Amen azt mondja: „ez valóban igaz, így legyen, erősen hiszem, valóban így van.” Az igen egyszerű szavával tudnánk fordítani; hiszem, igaznak tartom azt, ami mondatott, ehhez alakítom az életemet, elfogadom ami kihirdetett, ahhoz igazítom az életemet, ami megmondatott, engedelmeskedem az elémtárt igazságoknak, megvalósítom a hivatásomat, vagyis élő igenné válok, a halálon túl Isten örök Igen-jére.

7. Krisztus Isten Igen-je

Mert a kereszteny, ott még inkább, mint bárhol másutt Krisztus testvére, aki Isten Igen-je és maga is Amen (Iz 65,16). Isten szabadon kötelezte el magát az embernek és hűséges marad szövetségéhez az ember bűne ellenére is. Fiának, Jézusnak az élete, halála és feltámadása ennek hatékony jele és az Egyház által tartós nyomot hagyott a történelemben. Isten Amen-je maga Jézus Krisztus, mert Isten az ő révén tartja meg a szövetségben vállaltakat. Ellentétben Bernanos szomorú és tragikus hőisével (Monsieur Ouine = a név a francia „oui” (igen) és „ne” (nem) összetétele). Benne nincs igen és nem, csak igen (2Kor 1,19). Jézus, a feláldozott Bárány erről végérvényesen tanúskodik áldozata által: Ő az igaz Isten Igéje, az igazi Igen, a hűséges és igaz tanú (Jel 3,14).

Krisztussal egyesülve, a kegyelemtől hordoztatva és a Lélek szárnyaitól fölemelve mi magunk is hűségesek lehetünk Hozzá, Aki az egyedüli Amen Isten dicsőségére (2Kor 1,20). Mária mintájára tehetjük meg ezt, aki az „Annuntiatio” angyalának kimondta a végérvényes „fiat”-ot. A földi Egyházban már ezt a gyermeki ragaszkodást éljük meg emmauszi utunkon az ég választottaival egyesülve (Jel 7,12), jóllehet tudjuk, hogy egyedül Krisztus képes megadni nekünk, hogy kimondhassuk ezt az Amen-t.

Ez már az Atya első szavában benne van, aki a testté lett Ige; Isten szava ezzel zárul a Szentírásban, és ez nyitja fel reménységünket az időből az örökkévalóság felé:

„Amen! Jöjj el, Uram Jézus!

Urunk, Jézus kegyelme legyen minden szenttel.

Amen!” (Jel 22,20-21).

FÜGGELÉK

VI. PÁL PÁPA HITVALLÁSA

Hiszünk az egy Istenben, az Atya, Fiú és Szentlélekben. Ő teremtette a látható dolgokat, mint ezt a világot is, amelyben élünk. És ő teremtette a láthatatlan valóságokat, ahová tartoznak a tiszta szellemek, akiket angyaloknak hívunk. Ő teremti minden egyes ember szellemi, halhatatlan lelkét.

Hiszünk az egy Istenben, aki teljességgel egy az ő leghszentebb lényegében és minden más tökéletességében: mindenhatóságában, mindentudásában, gondviselésében, akaratóában és szeretetében. Ő az, „Aki van” – miként Mózesnek kinyilatkoztatta. És ő maga a Szeretet – ahogyan János apostol tanította. Ez a két név: Lét és Szeretet – fejezi ki legjobban az ő valóságát. Ezt a valóságot nyilvánította ki nekünk ő, aki megközelíthetetlen világosságban lakozik, és akinek neve mindenk fölött van, felülmúl minden dolgot és minden értelmet. Az egy Isten képes arra, hogy önmagát igazán és teljesen megismertesse velünk.

Isten kinyilatkoztatja nekünk magát, mint Atyát, Fiút és Szentlelket, akinek örök életében részesülünk a kegyelem által: e földön a hit homályában, halálunk után pedig örök világosságban. A három isteni Személy, akiknek mindegyike ugyanaz az isteni Lényeg, egymáshoz való örök kapcsolatban alkotja a szentséges Isten legbelső életét, mely végtelenül felül-

múl mindent, amit emberi elme megérteni képes volna. Hálát adunk ezért az Isten jóságának, hogy velünk együtt annyi más hívő ember is tanúságot tesz az egy Istenről, ha nem is ismeri a Szentháromság titkát.

Hiszünk tehát az Atyaistenben, akitől öröktől fogva születik a Fiú. Hiszünk a Szentlélekben, a teremtetlen Személyben, aki az Atyától és a Fiútól, mint az Ő örök Szeretetük származik. Így a három isteni Személyben, kik egyaránt öröktől fogva valók és egyenlők, túlrad és megvalósul a teljességgel egy Isten élete és boldogsága, a legmagasztosabb módon, és a legnagyobb dicsőségére Annak, aki *van*, és aki nem teremtmény. Így tehát a Háromságban az egységet és az egységben a Háromságot imádjuk.

Hiszünk a mi Urunk Jézus Krisztusban, az Isten Fiában. Ő az örök Ige, aki az Atyától öröktől fogva születik, és aki az Atyával egylényegű („homouúziosz to Patri”). Minden Óáltala lett. Ő megtestesült a Szentlélek erejéből Szűz Máriától és emberré lett. Istensége szerint az Atyával egyenlő, embersége szerint kisebb az Atyánál. Egy személyben van meg benne a két természet (isteni és emberi), összekeveredés nélkül, ami nem is volna lehetséges. Ő miköztünk lakozott, telve kegyelemmel és igazsággal.

Jézus Krisztus meghirdette és megalapította az Isten országát, és megismertette velünk az Atyát. Parancsot adott nekünk, hogy szeressük egymást, amint Ő szeretett minket. Megtanított minket az evangéliumi boldogságok útjára: hogy éljünk a szegénység szellemében, legyünk szelídek, viseljük el türelemmel a szenvedéseket, áhítsuk az igazságot, legyünk irgal-

masok, tisztaszívűek, békességesek, és viseljük el az igazságért az üldözést.

Iézus szenvedett Poncius Pilátus alatt: Ő, az Isten Báránya, magára vette a világ bűneit, a keresztfára szögezve meghalt értünk, hogy vére váltságán szerezzé meg a mi megváltásunkat. Eltemették, de harmadnapra saját erejéből töltámadt. Föltámadásával bennünket is fölemelt, hogy az isteni életnek, vagyis a kegyelemnek részesei legyünk.

Fölment a mennybe, de újra eljön majd megítélni élőket és holtakat, mindenkit érdemei szerint. Az örök életre kerülnek azok, akikben Isten szeretete és jósága visszhangra talált, míg a soha el nem múló örök tűzre jutnak azok, akik ezt a szeretetet és jóságot életük utolsó pillanatáig visszautasították. Az ő országának soha nem lesz vége.

Hiszünk a Szentlélekben, Urunkban és Éltetőnkben, akit az Atyával és a Fiúval együtt imádunk és dicsőítünk. Ő szólt a próféták szavával, őt küldte el nekünk Krisztus az ő feltámadása és az Atyához való felmenetele után. Az Egyházat a Szentlélek világosítja meg, élteni, őrzi és kormányozza; tagjait pedig megtisztítja, hogy ne álljanak ellen a kegyelem ihletésének. Az ember, ha Krisztus alázatát követi, a Szentléleknek a lélek bensejéig hatoló működése erejével tökéletessé válhatik, miként a mennyei Atya tökéletes.

Hisszük, hogy a boldogságos, mindenkor szűz Mária a megtestesült Igének, Istenünknek és Üdvözítőnknek, Jézus Krisztusnak édesanyja. Fiának érdemeire való tekintettel kiválóbb módon részesült a megváltásban, mentes volt az áteredő bűn minden

holtjától, és messze minden más teremtmény fölött részesült a kegyelemben. A boldogságos, szeplőtelen szűz Máriát, akit szoros és felbonthatatlan kötelék kapcsol a megtestesülés és megváltás misztériumához, földi életének befejezése után Isten testével és lelkével fölvette a mennyei dicsőségbe. A halálból feltámadott Fiához hasonulva, előre jelzi az igazak eljövendő boldogságát. Hisszük, hogy Isten szentséges Anyja, az új Éva, anyja az Egyháznak is: anyai gondoskodással törődik Krisztus Testének tagjaival, közreműködik abban, hogy a megváltott emberek elnyerjék és növeljék lelkükben az isteni életet.

Hisszük, hogy Ádámban mindannyian elbuktunk. Ez az oka annak, hogy a mindannyiunkban közös emberi természet az őáltala elkövetett eredeti bűn következtében megromlott állapotba került. A mostani állapot nem azonos azzal, amelyben őszüleinkek éltek, amikor a szentségben és igazságban megalkotva az ember még nem ismerte a rosszat és a halált. Így tehát a bukott emberi természet elveszítette azt a kegyelmet, mely azelőtt ékesítette, természetes képességeiben is megsérült, a halál uralma alá került. Ezt a bukott természetet örökli minden ember, és éppen ezért minden ember bűnben születik a világra. A Tridenti Zsinat tanítása alapján valljuk, hogy az áteredő bűn magával az emberi természettel öröklődik tovább, nem pedig utánzás útján; ennél fogva mindenkinek sajátja.

Hisszük, hogy a mi Urunk Jézus Krisztus a keresztségével megváltott bennünket az áteredő bűntől és minden személyes bűnünktől. Ezért igaz az Apostol szava: „Ahol eláradott a bűn, ott túláradott a kegye-

lem.” Hittel valljuk, hogy a mi Urunk, Jézus Krisztus a keresztséget rendelte a bűnök bocsánatára. A keresztség a gyermekeknek is kiszolgáltatható, akiknek személyes bűnük még nincs. Így is nélkülözik azonban születésükkor a természetfeletti kegyelmet, de a keresztségben újjászületnek vízből és Szentlélekből Jézus Krisztus isteni életére.

Hiszünk az egy, szent, egyetemes és apostoli Egyházban, amelyet Jézus Krisztus Péterre, a Sziklára épített. Az Egyház Krisztus Titokzatos Teste: látható társaság hierarchikus szervezettel, de ugyanakkor lelki közösség is. A földi Egyház az Isten népe, mely vándorúton van itt a földön. De ugyanezt az Egyházat égi adományok gazdagítják, ő az Isten-ország csírája és kezdete, amelyben minden korok embere számára folytatódik a megváltás műve és fájdalma, és minden erejéből a tökéletes beteljesülést áhítja, mely az idők végezetén a mennyei dicsőségben valósul meg.

Jézus Krisztus a szentségek közvetítésével, amelyekből az ő teljessége árad, alakítja Egyházát. E szentségek által lesznek Krisztus Titokzatos Testének tagjai az Ő halálának és feltámadásának részeseivé a Szentlélek közreműködésével, aki az Egyház életének és tevékenységének képességét adja.

Az Egyház szent, még ha bűnösök is tartoznak hozzá. Azért szent, mert élete a kegyelem élete. E kegyelem erejéből szentelődnek meg tagjai, ha táplálják magukat vele. Ha elutasítják maguktól e forrást, bűnökbe és gyarlóságokba esnek, amelyek megakadályozzák, hogy a szentségben tündököljenek. Ezek a bűnök szomorítják az Egyházat, s ő bűnbánatot is

tart a vétkekért, amelyekből Krisztus vére árán és a Szentlélek ajándékából hatalma van gyermekeit kiemelni.

Az Egyház az isteni ígéretek örököse, és szellemi értelemben Ábrahám leánya, azon az Izraelen keresztül, mely gondosan őrzi a szent könyveket, és tiszteli a pátriárkákat és prófétákat. Az apostolok alapzatára van építve, az ő mindig élő szavukat és pásztori hatalmukat közvetíti a századok során hűséggel, Péter utódjában és a vele közösségben levő püspökökben.

A Szentlélek állandó segítségével az Egyház feladata, hogy őrizzé, tanítsa, értelmezze és hirdesse az igazságot. Azt az igazságot, amelyet a próféták még csak homályban láttak, de amelyet Isten Jézus Krisztus által tökéletesen kinyilatkoztatott minden embernek. Hisszük mindazt, ami az Istennek leírt és áthagyományozott szava, és amit az Egyház akár ünnepélyes kijelentéssel, akár rendes és egyetemes tanítóhivatala útján hívés végett előad. Hisszük, hogy Péter utódja tévedhetetlen akkor, amikor mint minden kereszténynek pásztora és tanítója „ex cathedra” szól. Ugyanezzel a tévedhetetlenséggel rendelkezik a püspökök testülete is, amikor a pápával együtt a legfőbb tanítóhivatalt gyakorolja.

Hisszük, hogy az Egyház, amelyet Krisztus alapított és amelyért imádkozott, mindenkor egységes a hitben, az istentiszteletben és a hierarchia kötelékében. Ennek az egységnek nem akadályja, sőt azt még szebben igazolja a liturgia rítusainak változatossága, a teológiai, lelkiéleti és egyéb iskolák örökségének törvényes különbözősége. Elismerjük, hogy Krisztus

Egyházának szervezetén kívül is az igazságnak és lelkiéletnek számos olyan eleme van meg, amelyek az Egyház értékeit képezik, és az egyetemes egységre indítanak. Hisszük ezért, hogy a Szentlélek az, aki Krisztus minden tanítványában az egység vágyát ébren tartja, és éppen ezért reméljük, hogy egy napon mindazok a keresztények, akik ma még nem részesülhetnek az Egyház teljes közösségében, egy nyájként, egy pásztor vezetése alatt egységre jutnak.

Hisszük, hogy az Egyház szükséges az üdvösséghez. Egyedül az egy Krisztus az üdvösség közvetítője és útja, Ő pedig Testében, vagyis az Egyházban van jelen számunkra. Isten üdvözítő szándéka azonban minden emberre kiterjed. Akik tehát Krisztus evangéliumát és az ő Egyházát saját hibájukon kívül nem ismerik, Istent azonban őszinte szívvel keresik, akaratát pedig lelkiismeretük szavára hallgatva, a kegyelem hatására teljesíteni törekszenek, azok is láthatatlan módon Isten népéhez tartoznak, és elnyerhetik az üdvösséget. Számukat egyedül az Isten tudja.

Hisszük, hogy a misében, amelyet a pap, mint Krisztus személyének képviselője, az egyházirendben kapott szentségi hatalmával bemutat, és amelyet Krisztusnak és az ő titokzatos Teste tagjainak nevében felajánl, valósággal megújul a Kálvária áldozata, és szentségi módon megjelenül az oltáron. Hisszük, hogy az utolsó vacsorán az Úrtól megszentelt kenyér és bor az ő Testévé és Vérévé változott át, amelyet kevéssel utóbb a keresztfán áldozott fel értünk.

Hisszük, hogy a pap által megszentelt (konszekrált) kenyér és bor szintűgy átváltozik a mennyben dicsőségesen uralkodó Krisztus Testévé és Vérévé. Hisz-

szük, hogy a kenyér és bor külső színei alatt, bár érzékeink számára semmi sem változott, titokzatos módon ugyan, de mégis igazán valósággal, lényegileg jelen van az Úr. Ebben a szentségben Krisztus nem lehet másképpen jelen, csak úgy, hogy a kenyér egész lényege átváltozik az ő Testévé, és a bor egész lényege átváltozik az ő Vérévé, ugyanakkor pedig a kenyér és a bor érzékelhető tulajdonságai változatlanul maradnak. Ezt a titkos átalakulást az Egyház nagyon alkalmas és kifejező módon illeti az *átlényegülés* szóval. Bármely hittudományi magyarázat, mely ezt a misztériumot valamennyire megközelíteni igyekszik, csak akkor lehet összhangban a katolikus hittel, ha tisztán rávilágít arra, hogy ezekben a dolgokban – egészen függetlenül a mi szellemiségünkől – az átváltoztatás után megszűnt jelen lenni a kenyér s a bor, és magának az Úr Jézusnak imádandó Teste és Vére van jelen a kenyér és bor szentségi jelei alatt. Így rendelte ezt maga az Úr, aki táplálékunkká akart lenni, minket pedig Titokzatos Testének kötelékében egymáshoz akart kapcsolni.

A mennyország fényében élő Úr Krisztus egy és oszthatatlan jelenléte az Oltáriszentség által nem sokszorozódik meg, hanem megjelenül a föld különböző helyein, ahol bemutatják az eukarisztikus áldozatot. Íme, ez a „mysterium fidei”, vagyis a hitnek és az eukarisztikus kincseknek titka, amelyet mindannyiunknak meg kell vallanunk. Ez a jelenlét a szentmise-áldozat bemutatása után is jelen marad az Oltáriszentségben, amelyet a tabernákulumban őrzünk, mint templomaink élő szívében. Ennélfogva édes kötelességünk, hogy tisztelettel vegyük és imádjuk ma-

gát a megtestesült Igét ebben a szent Kenyérben. Szemünk csak a kenyéret látja, a megtestesült Igét nem, de ő mégis jelen van itt előttünk, anélkül, hogy elhagyta volna a mennyet.

Hisszük, hogy az Isten Országa itt e földön az Egyházban kezdődött el ugyan, de az Egyház mégsem e világból való, mert ez a világ mulandó. Éppen ezért az istenország fejlődése nem azonos a humanizmus, a tudomány vagy a technika haladásával, hanem azt jelenti, hogy elmélyüljünk Krisztus felfoghatatlan gazdagságának ismeretében, állhatatosan reménykedjünk az örök boldogságban, lelkesebben találjon bennünk visszhangra az Isten szeretete, a kegyelem és a szentség egyre inkább kiáradjon az emberiségre.

De éppen ez a szeretet készíti magát az Egyházat, hogy a külső dolgokat illetően is az emberek javát keresse. Egyrészt tehát nem szűnik meg figyelmeztetni gyermekeit, hogy nincs itt a földön maradandó városunk, másrészt viszont arra biztatja őket, hogy saját helyzetüknek és képességeiknek megfelelően szolgálják társadalmi közösségük javát, ápolják az igazságosságot, a békét és a testvéri együttélést, megfelelő módon segítsék a szegényebb és szerencsétlenebb helyzetben levő embertársaikat. Amikor az Egyház, mint Krisztus Jegyese, az emberek gondjaival törődik, részt vesz örömeikben és reményeikben, fájdalmaikban és munkáikban, csak arra törekszik, hogy egész szívvel szolgálja őket, közben pedig Krisztus világosságát árássa szét az emberekre, és Krisztus, a Megváltó köré vezesse el és gyűjtse az embereket. Az Egyháznak ezt a gondját azonban sohasem lehet úgy értelmezni, mintha hasonulni akarna

ehhez a világhoz, vagy mintha kisebb buzgósággal akarná várni az Urat és az ő örök országát.

Hiszünk az örök életben. Hisszük, hogy a Krisztus kegyelmében megholtak lelkei az Isten népéhez tartoznak, akár még a tisztítóhely tüzeiben kell tisztulniuk, akár rögtön a mennybe kerültek a halál után, mint a jobb lator. Ez az állapotuk azonban teljességgel megszűnik a feltámadás napján, mikor is ezek a lelkek ismét egyesülnek testükkal.

Hisszük, hogy az a sok lélek, aki Jézussal és Máriával együtt van a mennyben, az égi Egyházat alkotja, és az örök boldogság részese. Látják Istent úgy, amint van. Különböző mértékben ugyan, de az angyalokkal együtt ők is részesülnek annak az isteni hatalomnak gyakorlásában, mely a megdicsőült Krisztust illeti: közbenjárnak értünk és testvéri gondossággal segítik gyarlóságunkat.

Hiszünk az összes keresztyének közösségében, vagyis azokéban, akik még a földön vándorolnak, és azokéban, akik már a mennyei boldogság részesei. Hisszük, hogy ők mindnyájan egy Egyházat alkotnak, és hisszük, hogy ebben a közösségben mindig körülvesz minket az irgalmas Istennek és az ő szentjeinek szeretete, kik mindig készséggel meghallgatják kéréseinket, ahogyan Jézus biztosított minket: „Kérjétek, és megadatik nektek.”

Ezt a hitet valljuk, ez a remény erősít, így várjuk a holtak föltámadását és az örök életet.

Áldott legyen a szent-szent-szent Isten! Amen.

Vatikán, 1968. június 30.

PAULUS PP. VI.

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	5
I. fejezet. – <i>Mit jelent: himni?</i>	7
II. fejezet. – <i>A hit értelme</i>	30
III. fejezet. – <i>A hit mint élet</i>	43
I. A keresztény erkölcs	43
II. A keresztény a remény embere	56
IV. fejezet. – <i>Az Egyház hite</i>	65
I. Hiszek az egy Istenben, mindenható Atyában	69
II. Hiszek Jézus Krisztusban	75
III. Hiszek a Szentlélekben	93
IV. Hiszek az Egyházban	101
V. „Vallom az egy keresztséget a bűnök bocsánatára”	119
VI. „Várom a holtak föltámadását és az eljövendő örök életet. Amen.” . . .	128
Függelék: VI. Pál pápa hitvallása	135

Paul Poupard művei magyarul:

- Bevezetés a katolikus hitbe SZIT 1980 – elfogyott
- Hiszünk Jézus Krisztusban Róma, 1985
- Miért van pápánk? SZIT 1986
- A katolikus hit SZIT 1987

ISBN 963 360 315 1

A KIADÁSÉRT FELEL: DR ÁKOS GÉZA IGAZGATÓ
MŰSZAKI SZERKESZTŐ: FONYÓDI OTTÓ
SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
1053 Budapest, Kossuth Lajos utca 1
Szedte és nyomta az Alföldi Nyomda
A nyomdai megrendelés törzsszáma: 3443,66-19-2
Készült Debrecenben 1987. évben

55-, Ft